

• George Apostu – *Tată și fiu I*

Se întorc valorile românilor acasă

paginile 4–5

• George Apostu – *Tată și fiu II*

Ștefan RADU

Un viol... academic

pagina 8

• George Apostu – *Familie*

Marian-Sorin RĂDULESCU

Lucian Pintilie – Singurătatea cineastului de cursă lungă

Lucian Pintilie a fost mereu preocupat și îngrijorat de „triumful cotidian al răului”, de „apoteoza imposturii”, de „încoronarea imbecilității”. Filmografia sa poartă amprenta unui spirit combativ aflat într-un neobosit război cu mediocritatea, cu „sacralizarea” ei cvasigenerală.

pagina 20

Ioan DĂNILĂ

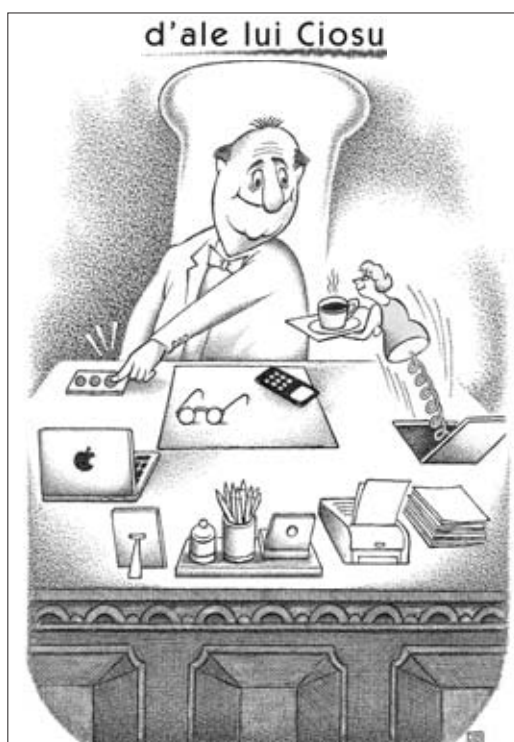
Aleksandriada, la a doua ediție

paginile 12–13

Fragmentarium

- *Formes discursives. Interactions, narrations, représentations* a fost genericul Conferinței Internaționale (25-26 mai) organizate de Facultatea de Litere a Universității „Vasile Alecsandri” din Bacău, prin centrele de cercetare INTERSTUD și CETAL, cu participarea unor specialiști din Franța, Turcia, Belgia și România. Cu acest prilej, profesorul emerit Petru Ioan, de la Universitatea „Al. I. Cuza” Iași, i s-a acordat titlul de doctor honoris causa al Universității „Vasile Alecsandri” din Bacău.
- Biblioteca Județeană „Costache Sturdza” împlinește o optime de mileniu (fondată la 27 iunie 1893). Bine-venită ideea de a reîntregi prenumele patronimului: *Costache*, în loc de *C.*, dificil de decodificat.
- De ziua lor (1 Iunie), copiii din județ și-au dat întâlnire la Casa de Cultură Buhuși, unde Școala Populară de Arte și Meserii Bacău a organizat a III-a ediție a Festivalului „Armonii în timp”: o izbită îngemănare de cântec, culoare și dans popular ori modern.
- A fost (re)șfințită Casa Memorială „George Bacovia” în ziua împlinirii a 61 de ani de la moartea poetului (22 mai). „Fie ca această casă să aibă ușile deschise cel puțin 2000 de ani de-acum încolo!” a urât Silviu-Ionel Pravăț, vicepreședinte al Consiliului Județean.
- După 50 de ani, absolvenții Facultății de Filologie din cadrul Institutului Pedagogic de 3 Ani din Bacău s-au întâlnit, copleșiți de emoție, în Aula „Vasile Alecsandri” a Universității. Le-au ținut companie doi foști dascăli: Constantin Călin și Nicolae Nicolescu, iar cronică întregului eveniment se va vedea într-o lucrare specială.
- O inedită expoziție „Nicu Enea” au organizat băcăuanii și măgăreștii la Palatul Parlamentului, cu lucrări din colecția Octav Olaru.
- Corala „Ateneu” a Cadrelor Didactice din Bacău a celebrat 95 de ani de la înființare. „Doresc să-și continue activitatea încă 20-30 de ani!” a spus dirijorul Ion Bănică la retragerea sa de la pupitrul formației. Ansamblul, „prezență de excepție în spațiul băcăuan” (Adrian Popescu, vicepreședinte al Consiliului Județean), a acoperit absența unui cor profesionist al Filarmonicii „Mihail Jora” din Bacău.

AI. IOANID

Asociația Editorilor din Bacău

Din inițiativa Editurii „Babel” s-a constituit Asociația editorilor din Bacău. Principalul obiectiv al Asociației îl reprezintă promovarea cărților autorilor băcăuani, largirea masei de cititori (cu deosebire din rândul tineretului), acțiuni pentru mai buna cunoaștere a istoriei locale și a personalităților care au contribuit la dezvoltarea Bacăului. În ultimii ani, expunerea editurilor și a scriitorilor băcăuani a fost din ce în ce mai mică, astfel încât în prezent s-a ajuns la situația în care puținele librării care au mai rămas (și care se află în proprietatea lanțului de librării „Alexandria” din Suceava), din motive birocratice sau comerciale, nu mai primesc cărțile autorilor din Bacău. Prima măsură a Asociației a fost să realizeze un aranjament comercial în baza căruia, începând cu data de 7 iunie 2018, toate editurile din Bacău care doresc să-și promoveze scriitorii băcăuani să poată face aceasta într-un spațiu ultracentral, la parterul Complexului comercial „Luceafărul”, din municipiul Bacău. Această realizare a fost posibilă ca urmare a generozității doamnei Claudia Biclea, patroana magazinului *Claudette*. Pe această cale, invităm iubitorii de cultură să viziteze spațiul respectiv unde pot găsi lucrări circumscrise acestei tematici și nu numai, opere semnate de George Bacovia, Constantin Călin, Maximilian Vasiliu, Viorel Savin, Constantin Antoniu, Viorel Chirilă Climescu ș.a. Amatorii de artă vor găsi albume cu pictura și cu grafica lui Nicu Enea, interesații de istorie vor putea răsfoi pasionantele istorii de altădată de pe Valea Berheciului, dar și un volum impresionant de mărturie despre contribuția domnitorilor români la dezvoltarea mănăstirilor de la Muntele Athos. Un volum special, dedicat istoriei avocatului – semnat de maestrul Constantin Antoniu –, se adresează deopotrivă specialiștilor și publicului larg. Un loc special

il reprezintă grupajul de cărți semnate de Constantin Călin (care la 22 iunie va împlini 78 de ani), publicist de elită, scriitor, critic și istoric literar, un autor al cărui nume este indisolubil legat de George Bacovia, pentru studierea cărăuia a depus un efort continuu pe parcursul întregii sale vieți, și al cărui Dosar Bacovia, cu trei volume masive, a devenit un punct central de referință pentru orice editor sau istoric literar care dorește să se apropie de opera lui Bacovia.

Asociația Editorilor din Bacău invită pe această cale scriitorii, iubitorii de cultură și autoritățile locale la un dialog sincer și permanent pentru cunoașterea trecutului, valorificarea prezentului și edificarea în Bacău a unui spațiu cultural în care viitoarele generații să se dezvolte pe coordonatele unui patriotism local care nu va fi niciodată desuet.

I. RUSEI

- Constantin Juncu, *Cetatea riverană*, Bacău, Editura „Smart academic”, 2018
- Gheorghe-Andrei Neagu, *Poemele din templu*, Focșani, Ed. ATEC, 2014
- Vasile Filip, *Rondeluri*, Iași, Ed. PIM, 2014
- Serghei Coloșenco, *Cronograme*, Bârlad, Ed. „Sfera”, 2013
- Serghei Coloșenco, *Cărți de vizită*, Bârlad, Ed. „Stera”, 2013
- Daniel Nicolescu, *Autori și cărți, la interferența veacurilor*, Bacău, Ed. „Alma Mater”, 2017
- Călin Veronica, *Itinerarii lirice*, Bacău, Ed. „Studion”, 2017
- Ion Popescu-Sireteanu, *Amintiri despre Titu Maiorescu*, Iași, Ed. „Junimea”, 2017
- Alexandru Anca, Florin Filoreanu, „*Doamna Ivelor*”, Bacău, Ed. ROVIMED PUBLISHERS, 2014
- Maria Dobrescu, *Cezar, fiul Xantipei. Cu poetul Cezar Ivănescu, în viață și dincolo de ea*, Buc., Ed. „Privirea”, 2010
- Dumitru V. Marin, ... 77... *noduri culturale și semne amicale*, Iași, Ed. PIM, 2018
- Petre Isachi, *Docuficțiuni critice, I, Critica criticii*, Bacău, Ed. ROVIMED PUBLISHERS, 2018
- Ioan M. Grigoriu, *O istorie a orașului Bacău. Monografie (1928)*, ed. de Maria Grigoriu, Bacău, Ed. „Babel”, 2017
- Virgil Mocanu, *Rezonante*, Bacău, Ed. „Ateneu scriitorilor”, 2017
- Ion N. Oprea (coord.), *Să ne iubim pământul strămoșesc* (antologie), Iași, Ed. PIM, 2018
- Alexei Mateevici, *Scrieri de pe frontul românesc*, ed. de Ștefan Andronache, Tecuci, Ed. *Grapho Press*, 2017
- Marin Arcus, *Câteva păreri*, Craiova, Ed. SITECH, 2017
- Constantin E. Ungureanu, *Corespondența lui Vasile Alecsandri*, Târgu-Jiu, Ed. „Măiastra”, 2009
- Petronela Savin, *De gustibus disputandum*, Iași, Editura Universității „Al. I. Cuza” Iași, 2011

Revista de Cultură ATENEU

Inițiator al seriei noi (1964): Radu CÂRNECI

Director: Carmen MIHALACHE

Redactori: Ioan DĂNILĂ, Adrian JICU (redactor asociat), Marius MANTA, Dan PERȘA, Ștefan RADU, Violeta SAVU

• Contabilitate: Alina GRIGORAȘ • Culegere texte: Mădălina Olaru •

• Redacția: Bacău, Str. Caișilor, nr. 7 • Tel./Fax: 0234-512497 •

• e-mail: ateneubc@gmail.com • Materialele nepublicate nu se restituie. •

• Tipărită la Tipografia ELENA Bacău • www.tipografiaelena.ro • ISSN 1221-5813 •

• Cititorii se pot abona direct, la redacție, sau cu plata prin virament la Trezoreria Bacău, cont: RO50 TREZ 0615 010X XX00 0317

Liliana Corobca și est-etica

La ceas de Centenar, când țara întregă se întrece în manifestări și discursuri patriotarde, Liliana Corobca nu putea rata ocazia de a ne oferi un roman istorico-politic, *Capătul drumului* (Iași, POLIROM, 2018), despre suferințele îndurate de bucovinenii deportați în U.R.S.S., după ocuparea de către sovietici a nordului României. Temă ofertantă, despre care s-a scris și, sunt convins, se va mai scrie. Există, de altminteri, în literatura română postdecembristă (de dincolo și de dincoace de Prut), numeroase romane ale deportării care vorbesc despre invazia roșie, despre suferință și umilinte, despre deșărădăcinare și identitate. Ceea ce, să ne înțelegem, este foarte bine, fiindcă asemenea grozăvii nu trebuie uitate.

Cu riscul de a mă situa în afara mainstreamului, voi spune că romanul Liliane Corobca este neconvingător. El ilustrează o situație tipică pentru prozatorii basarabeni, care vin cu un set de preocupări pe care le tratează în cheie tezistă. *Capătul drumului* amintește de *Tema pentru acasă* a lui Nicolae Dabija, cu precizarea că intenția tezistă e acum mai bine mascată, însă nu suficient, fiindcă est-eticul bate, în continuare, esteticul. *Capătul drumului* este o narațiune corectă politic, dacă ne gândim la faptul că despre suferințele celor deportați se cuvine să vorbim cu pietate. Liliana Corobca speculează inteligent o secvență din istoria zbuciumată a românilor bucovineni, din care scoate un text tulburător, dacă îl privești din unghiul suferințelor îndurate de cei deportați, dar modest din punct de vedere literar. Tocmai de aceea, este cazul să disjungem, de la bun început, între dramele sutelor de mii de oameni care și-au găsit sfârșitul în stepa Asiei sau în zăpezile Siberiei și modul cum este valorificată istoria în *Capătul drumului* (Iași, POLIROM, 2018).

Într-adevăr, nu poți să nu te cutremuri gândindu-te la ceea ce au îndurat românii din Bucovina sau din Basarabia pentru vina de a fi români. Poți, în schimb, să îți rezervai când dai peste un pasaj de felul următor: „Câteodată mă gândeam chiar că nu le-ar strica tinerilor de azi oleacă de Siberie. Ei, hai, dacă nu chiar o Siberie ca a noastră, măcar un drum de vreo două săptămâni până acolo. În vagoane de vite, fără apă, fără mâncare, fără a soarelui suflare”. Citind așa ceva, te întrebă care vor fi fost resursele unei asemenea afirmații cu iz de rechizitoriu... Și nu poți să nu remarci diferența majoră dintre o asemenea abordare inchișitorială și amintirile (tulburătoare prin simplitate și seninătate) Aniței Nandriș. Comparația dezvăluie tocmai artificialitatea din *Capătul drumului*, unde Liliana Corobca se munceste să scoată efecte literare în vreme ce, paradoxal, amintirile din *20 de ani în Siberia* sunt mai expresive prin chiar firescul rememorării.

Capătul drumului este, în fapt, un roman-lamentație, în care octogenara Ana Blajinschi îi povestește unei strănepoate întâmplările dramatice prin care a trecut în anii '40, când familia i-a fost deportată în Kazahstan. E un artificiu compozițional de tip *Titanic*, amestecat cu niscaiva conversații pe Skype, la care Liliana Corobca recurge în speranța obținerii unei autenticități,

care se dovedește iluzorie. Fiindcă e greu să intri în pielea personajului și să prezinți suferința ca și cum ai trăit-o chiar tu. Autoarea încearcă să suplinească acest deficit prin limbaj, recurgând la diminutive și regionalisme, ceea ce are mai degrabă un efect contrar, dând o coloratură peștiră unui text care ar fi putut vorbi convingător despre povestea acestei femei, care înfruntă un destin potrivit. Chiar dacă își îngroapă bărbatul, fata și nepoțica, ea nu renunță, luptând pentru supraviețuire, alături de singura fiică pe care o mai are.

Explicația artificialității trebuie căutată în tezismul despre care vorbeam anterior, căci povestea e calculată, nu asumată. Ceea ce nu înseamnă că nu există în roman pasaje memorabile, construite, de bună seamă, pe baza unor mărturii autentice și a unei documentări pe măsură, capitol la care Liliana Corobca excelează, așa cum a demonstrat-o în cărțile precedente. Descrierea drumului în vagoanele pentru vite, unde mii de oameni sunt închiși fără aer, apă și lumină, zborul morților aruncați din tren, păduchii și șobolanii, copiii costelivi care mănâncă o oaie înghețată, pe care o găsesc pe marginea drumului, disperarea unei femei căreia îi moare copilul în brațe (fără ca ea să poată face ceva), trimiterea deportatelor să pescuiască la Smert-Reka, în bărci improvizate, violarea

unor tinere pe vaporul de pe Obi de către condamnați (cu acordul tacit al gardienilor) sunt doar câteva scene cutremurătoare, din care s-ar fi putut naște un roman adevărat: „Am auzit apoi urletele fetelor furate, apoi alte urlete, în timp ce niciun soldat și nimeni din conducerea vaporului nu intervenea, de parcă aveau vată în urechi. Noi țipam după ajutor, băteam în pereți. Ziua, fețele noastre moarte au fost aruncate în apă. Lângă ele, pe apa râului pluteau și două pioniere frumoase și însângerate”.

De un dramatism similar, deși pe un alt palier, este povestea lui Anton, soțul Anei, care fusese dat afară din școală fiindcă asistase la o cununie în biserică. Ana plătește câțiva copii din sat și îi trimite la soțul ei (devenit cioban) ca să îl roage să le explice lecția la istorie, știind că asta îl va face fericit. Prăbușit moral, acesta ține lecții unor elevi imaginari, stingându-se în spital, de o boală neștiută. Gesturi mărunte, dar grăitoare, pentru o istorie mică, despre care manualele și tratatele nu vorbesc, dar pe care Liliana Corobca știe să le surprindă.

Ele ar fi putut deveni exemplare dacă nu ar fi fost sufocate de un idilism păgubos în pasaje de felul următor: „Unde este raiul pe pământ, ne întrebau părinții noștri când eram departe de casă? În Bucovina, cea mai frumoasă țară din lume, cel mai binecuvântat pământ, răspundeam noi, plin de poame, numai cu roade, de se lasă crengile la pământ, unde merele de gingaș miroso, atât de frumos, la kilometri de livadă, și nu doar merii, ci toate fructele, unde aerul poartă cu el tot parfumul florilor, al pădurilor și al viilor, unde soarele nu arde, ci mângâie, vântul nu bate, ci adie, viforul nu îngheață, ci curăță...” Rezonanțele veterotesamentare nu acoperă însă banalitatea unor formulări de un pășunism înfiorător. Oricât de „gingaș” ar fi mirosul merelor din Bucovina...

Dacă e ceva să îți placă la această carte, acel ceva este poemul sumbru al stepii. Stepa care creează dependența, intrând adânc în mințile și în sufletele celor care au cunoscut-o cu adevărat, care au învățat să-i supraviețuiască, îmblânzind-o. Nu

întâmplător, spre final, Ana Blajinschi tânjește după iadul stepelor sovietice: „Vreau stepa mea, acolo unde ne-au lăsat la capătul căii ferate, unde am prins primul meu țigar și l-am mâncat, unde m-am jucat cu Eugen, care din Jenica mea rușinoasă, din cea mai bună prietenă, s-a transformat în băiatul Eugen, frumos ca o fată, ca o *kartinkă*, un tablou adică. [...] Acolo în stepă ne-am strâns de mâini și ne-am rugat lui Dumnezeu să ne ajute să scăpăm cu viață și să trecem prin toate împreună. [...] Acolo, în stepă, am dansat o horă bucovineană, ne-am strâns în brațe, obrazul lui s-a atins de al meu”. E marea înfruntării dintre o femeie care refuză să devină victima unui destin potrivit, pe care îl înfruntă cu încredere în Dumnezeu și cu iubirea pentru copilul pe care știe că trebuie să îl crească.

La capătul lecturii, mă văd contrariat de o asemenea carte, în care o poveste tulburătoare („care ar fi putut salva lumea” – cum spune naratorul) se diluează într-o lamentație neconvingătoare. Mă tem că scena în care un istoric tânăr și elegant este invitat (după 1990) să se întâlnească cu supraviețuitorii întorși în satul Troita de Sus se potrivește, *mutatis mutandi*, și romanului *Capătul drumului*: „Deportarea noastră a ajuns pentru unii un mod de a avea o bucătică de pâine mai bună, deportarea interesează, se studiază pe bani frumoși, iar deportații nu interesează, să moară mai repede toți, să venim noi cu adevărul nostru, cu istoria noastră. Mai zice lumea că a făcut și film cu deportați, i-a întrebat cum a fost, frumoasă inițiativă, cum ar spune directorul școlii. O fi așa, dar numai dacă a avut și el un beneficiu, altfel se întoarce cu fundul la noi și nici bună ziua nu dă. S-a mai făcut după asta și o paradă, apoi încă o întâlnire pe tema deportărilor, președintele nostru iar ne-a chemat, dar nu s-a mai dat niciunul. Apoi n-a mai organizat nici el nimic, că nu se știa cine va câștiga alegerile viitoare și mai bine să nu aibă prea multe inițiative patriotice”.

S-a scris, iată, (încă) un roman, dar drama deportaților nu e în paginile sale convenționale, ci în altă parte...

• autori și cărți • autori și cărți • autori și cărți • autori și cărți • autori și cărți • autori și cărți •

Dan Vătă

Dosar de beatificare

• Editura „Opera Magna”, Iași, 2017 •

Poeziile lui Dan Vătă frapază prin originalitate. Nimeni nu a mai scris ca el și nu va mai scrie ca el, căci poezia sa se naște din disponibilități speciale native, unice ca amprentele. „M-am golit pe dinăuntru în poeme”, spune poetul, dar e departe de a se

fi golit cu adevărat. El cercetează profunzimea existenței umane, ale sinelui, ale relațiilor umane, avatarurile iubirii și senzațiilor, dar își întreure brusc viziunea, parcă în urma unui declin cioranian. Un vers, de obicei final, vine cu o ironie sau autoironie zdrobitoare, marca unui sceptic. E o provocare pentru cititor să urmărească această construcție și deconstrucție propusă de poezia lui Dan Vătă. Poezia sa se află undeva pe linia visată de Nichita Stănescu, răsu-plânsu. Iar spectacolul vizionar pe care îl oferă este fascinant. (D. P.)

Val MĂNESCU

Momentul forței față de trunchiul unui copac

Cântărea din ochi
un trunchi de stejar
unde vedea nemurirea unui
tată și-a unui fiu
ca o renaștere abisală
în lupta cu zidurile de piatră

Fiu care devine tată
la vremea lui
și-și zămislește propriul fiu
care devine tată la vremea lui
și-și zămislește la rândul-i
propriul fiu
din celulele lui cu identitate
umană
într-un cosmic ritm vegetal

Harnic decojea lemnul de
așchile de prisos
în tactul monoton al securii
punctate armonice cu pulsul
sângelui propriu
chirurgical altoid
îmbrățișarea paternă
pe trupul sfântului rod
al pământului

Se retrăgea trei pași înapoi
își aprindea o țigară
uneori îl străfulgera
aripa vreunui înger tandru
din răsăritul nașterii sale
și lacrima se usca greu în
barba lui abisală
de carp educat
altei sorbea dintr-o cană
cu vin
și mirosea urma rotundă
a unui călcâi ca un măr
pădureț
păstrată doar pentru el în
aerul străzii
îmbibat cu înnebunitorul
channel 5

Pauza era scurtă
nu era timp de mesaje
de ceremonii și discursuri
festive
de premii și diplome
de iscusință

Mângâia cu palma lui aspră
bușteanul
altfel destinat focului
promitea să-i dea viață
veșnică
apoi îl despica delicat
cu o tainică virtuozitate
enzimatic în măduva
primordială
până scotea din lemn verigile
unui lanț de iubire
prelungit din rădăcina
nașterii sale
până-n zilele mâinelui
și ale poimânelui.

El însuși arbore neocrotit
de îngeri
în civilizația apusului
îi era soare și-i era ploaie
îi era frig și dor
acolo unde se însingurase
printre domuri de piatră
turnuri de fier
și arce ale triumfului cu idoli
în marmură neagră

Mai ales în nopțile de căutare
zădarnice
a tăieturii perfecte
a tăieturii de aur
a lui a fi și a lui a nu fi
privirea lui rătăcea
spre orizontul stelar

spre nemoarte
unde-ar fi trebuit să fie codrii
de diamant ai Levantului
respirând departe la marginea
europăi
cu păduri tutelare pline de tați
și fii vegetali

Pesemne îi fusese menit
să vadă prin scoarța copacului
întruparea
ascunsă în profunzimile
lignumului vital
printre inele de creștere
rotunjite de treceri
îi fusese menit să fie
un chiromant
mănuitor de bardă fără odihnă
blestemat să cioplească în
lemn veșnicia
întruchipându-și tatăl și fiii
încorporați în miez și inimă
de gorun domnesc

Unul pe umerii celuilalt
tatăl și fiii
columnă de trupuri de tată
și fii
urcată până la cerul
din curtea casei

Unul lângă altul îmbrățișați
în lemn
tatăl și fiii
pădure de suflete și speranțe

Unul cu unul uniți
prin esențe
tatăl și fiii
Temelii omenești adâncite-n
pământ

centru de greutate
pentru cetăți de energie
regenerabilă
în echilibru cu universul
fără de moarte
drept soclu

Se întorc valorile românilor acasă!

De foarte puține ori mi-a fost dat să iau parte la o manifestare de o asemenea prestanță artistică, de o neîndoioasă calitate umană și de o densitate ideatică sublimă așa cum a fost cea din ziua de 31 mai, sub genericul de mai sus. Organizat de Centrul de Cultură „George Apostu” Bacău, sub bagheta nevăzută, dar știută de toți, a directorului Gheorghe Popa, actualmente secretar de stat în Ministerul Culturii și Identității Naționale, evenimentul a tradus o compatibilitate totală între cele două egide asumate: „100 ROMÂNIA. Sărbătorim împreună”, respectiv „Un an cât un veac”, așezate generos sub imperativul culturii ca liant între națiuni și ca garanție a biruinței spiritului, în manifestările lui plene. Sala mare a Teatrului Municipal „Bacovia” a devenit, pentru mai mult de două ore, punct de întâlnire pentru oficialități diplomatice (Victor Mircea, ambasadorul României în Republica Libaneză), academice (Răzvan Theodorescu, vicepreședinte al Academiei Române), centrale (Alexandru Pugna și Gheorghe

Popa, secretari de stat în Ministerul Culturii și Identității Naționale; Varujan Vosganian, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor din România), locale (Adrian Popescu, vicepreședinte al Consiliului Județean Bacău); primari ai unor localități băcăuane), istorici de artă (Pavel Sușară), scriitori, artiști plastici, dascăli din învățământul universitar și din cel preuniversitar, jurnaliști și numeroși iubitori de artă. Ne-au încântat apoi Ion-Bogdan Ștefănescu (la flautul său fermecat) și Costin Soare (la chitară), după care ne-am

deplasat către Centrul de Cultură „George Apostu”, unde s-a inaugurat expoziția „Tată și fiu”, cu cele trei lucrări donate de E.S. Sheikh Michel Bechara El Khoury, prezentată de Pavel Sușară, și s-a proiectat filmul „George Apostu” al Ruxandrei Garofeanu. Subscriem cuvintelor calde aparținând lui Gheorghe Popa: „Bine ai venit acasă, George Apostu! Mulțumesc Excelenței Sale Sheikh Michel Bechara El Khoury! Mulțumesc, Malek El Khoury! Mulțumesc, Huguetta Caland! Mulțumesc, Beirut!” (I. D.)

Dan PETRUȘCĂ

Poate ne vom contamina de frumusețe

România și Bacăul au primit un dar din Liban, de la E. S. Sheikh Michel Bechara El-Khoury, fiul primului președinte al Libanului post-independent, diplomat de carieră și bancher în viața de toate zilele. Cu mai bine de treizeci și cinci de ani în urmă, Domnia Sa a achiziționat trei lucrări din lemn ale lui George Apostu, din ciclul „Tată și fiu”, reprezentând, simbolic, cosmosul viu, în veșnică regenerare, cum afirma Mircea Eliade, fiindcă „arboarele vieții”, la care face trimitere ciclul amintit, susține mitic evoluția cosmică, moartea și regenerarea, verticalitatea presupunând legătura dintre nivelul subpământean, cel pământean și cer... Acest moment al „darului” a fost transformat de Centrul de Cultură „George Apostu” într-un eveniment de suflet, de simțire românească, intitulat „Se întorc valorile românilor acasă”, în ultima zi a lunii mai 2018, la Bacău. Demult, achiziționarea acestor trei lucrări a fost intermediată de Huguetta Caland, sora Excelenței Sale, artist plastic modernist și designer vestimentar, care l-a cunoscut pe George Apostu la Paris în ultimii ani ai existenței sale și i-a fost prietenă.

Mi s-a părut că donația făcută Bacăului și Centrului de Cultură „George Apostu” este un „semn”. Paradoxal, municipiul nu avea nicio operă a sculptorului. În schimb, Bucureștiul are o „zonă” Apostu în Parcul „Kiseleff”, iar multe lucrări din lemn ale sculptorului, unele deteriorate, au rămas în grădina-atelier din Băneasa. Dar în Piața „Mistral” din Grenoble există un tritic, pe care celebrul general De Gaulle i l-a comandat sculptorului român cu ocazia Olimpiadei de iarnă din 1968. Și, de asemenea, mormântul lui George Apostu din Cimitirul „Père Lachaise” este „străjuț de unul dintre fabuloșii săi Criști”, cum spunea, cu mai bine de zece ani în urmă, la Bacău, regretatul George Astaloș, care a trăit exiliu alături de sculptorul din Stănășești Bacăului și de alți români consideranți.

Nu pot totuși să nu consider donația celor trei lucrări ale lui Apostu un „semn”, în măsura în care ținutul Libanului e unul biblic, amintit de atâtea ori în „Vechiul Testament”. În *Cântarea cântărilor*, 4, 8, de exemplu, îndrăgostitul își cheamă iubita să vină „din

Liban”. Tot în *Cântarea*, 4, 12 – 16, îndrăgostitul spune că trupul iubitei este „grădina încuiată [...] fântână acoperită și izvor peccului”, unde se regăsesc rodii, arbuști din care se revarsă miresme, apoi nard, sofran, scortisoară, trestie mirosoasă, mirt, aloe și „felurime de copaci ce tămăie lacrima”, iar „în grădina-i o fântână, un izvor de apă vie și pâraie din Liban”. E limpede că ținutul Libanului a fost binecuvântat, pentru că, printre altele, din *Psalmlu* 103, 18, al lui David, aflăm că emblema Libanului, cedrii, au fost sădiți de Dumnezeu. Se pare că și unii oameni din ținutul acela au gânduri binecuvântate. E. S. Sheikh Michel Bechara El-Khoury mărțurisea, în cuvântul său din seara aceea de mai 2018, la Bacău, că sculpturile lui Apostu se simțeau bine în grădina locuinței sale din Beirut, dar că, într-o zi, a simțit că ele ar arăta mai bine în spațiul românesc unde s-a născut sculptorul.

Sărbătoarea aducerii acasă a sculpturilor lui Apostu din Liban a adunat la Bacău o mulțime de lume. N-au lipsit oficialități locale și centrale, Academia Română, artiști și oameni de cultură, dovedindu-se până la urmă că, uneori, înțelegem și noi că un loc în lume se câștigă mai ales prin creațiile spiritului. Gheorghe Popa, fost director al Centrului de Cultură „George Apostu” Bacău și actual secretar de stat în Ministerul Culturii și Identității Naționale, a spus, printre altele, cu tristețe, că lui Apostu i-au trebuit vreo trei luni să creeze cele trei sculpturi, iar lui, ca funcționar al statului român, din pricina hațșului birocratic, i-a trebuit mai bine de un an să întocmească actele pentru a le aduce acasă. Și asta în măsura în care donatorul a plătit și transportul operelor lui Apostu în România, augmentând, dacă mai era nevoie, generozitatea sa... Dar seara de 31 mai 2018 a fost una a bucuriei și fără festivisme, marcând afectiv pe mulți, inclusiv pe semnatul acestor rânduri. Criticul de artă Pavel Sușară a subliniat în cuvântul său că operele lui Apostu posedă atributul de a învinge gravitația și de a deveni imponderabile... Poate că și noi ne vom contamina de frumusețe într-o bună zi și ne vom susține valorile.

Nicoleta POPA BLANARIU

Apostu, Tată și fiu

Cu toată teavatura, statul român n-a găsit, știm, resurse pentru a aduce acasă *Cumînțenia pământului*. De curând am aflat că se poate și altfel. Excelenta Sa Sheik Michel Bechara El Khoury, fiul primului președinte al Libanului independent, a donat Muzeului de artă contemporană al Centrului „George Apostu” din Bacău trei piese din seria *Tată și fiu*, realizată de sculptorul eponim. Găzduite trei decenii într-o grădină din ținutul cedrilor, unde au ajuns prin mijlocirea artistei Huguette Caland, sora șeicului, o apropiată a lui Apostu, expozitiile au trecut cu bine, la sfârșitul lunii mai, după îndelungi diligențe și peripeții birocratice, de momentul vernisajului. Fără nicio altă obligație din partea statului român decât aceea de a nu le închide într-o colecție privată, ci de a le instala într-un loc public, la dispoziția iubitorilor de artă. Un gest rar, de parcă o pagină din *O mie și una de nopți* s-ar fi rătăcit printre hârții curente, într-o cancelarie de *Realpolitik*. (Numele familiei, El Khoury, trimite la tagma preoților, a învățătorilor, a celor datori cu gesturi exemplare. Încă o dată, aceia care îl poartă nu se dezmint.) Trei luni, sculpturile se vor odihni în galeria Centrului, unde pot fi vizitate. După aceea, vor fi supuse unui tratament de întreținere a lemnului, așa încât să poată face față anilor care vin. Odată luate aceste măsuri, expozitiile vor reintra în circuitul de vizitare, la Centrul „George Apostu”.

Evenimentul care a marcat intrarea celor trei piese în colecția muzeului s-a desfășurat sub genericul *Se întorc valorile românilor acasă*, pe 31 mai, la Teatrul Municipal „Bacovia” și la Centrul de Cultură „George Apostu”, în prezența unor personalități din lumea artistică, academică, diplomatică, din media și administrația publică. Au rostit alocuțiuni Victor Mircea, ambasadorul României în Republica Libaneză, academiicianul Răzvan Theodorescu, scriitorul Varujan Vosganian, Alexandru Pugna, secretar de stat în Ministerul Culturii și Identității Naționale. Secretar de stat la aceiași minister, actorul Gheorge Popa, fost director al Centrului „George Apostu”, a făcut serviciile de amfitrion la microfon, iar Doina Barbu, actual manager al Centrului, secondată de harnica și inimoasa echipă a institutiei, s-a ocupat ca totul să meargă șnur pe scenă și în culise. Mandatată să facă înregistrarea și expertiza tehnică a expozitelor înainte de aducerea lor în țară, criticul de artă Pavel Sușară a vernisat totodată expoziția, subliniind câteva elemente de continuitate între spiritualitatea Levantului și cea a Europei Răsăritene. Proiectat în fundal pe durata vernisajului, filmul Ilenei Ploscaru Panait, *George Apostu*, a

șezat expozitiile într-un context biografic și artistic, al decantării expresiei plastice a autorului. Un concert de gală oferit de Ion Bogdan Ștefănescu la flaut și Costin Soare la chitară a completat programul serii și i-a încântat pe melomani.

Evenimentul a stat sub semnul legăturilor, al transiterii, al continuității. Nu numai pentru că expozitiile completează importanta serie *Tată și fiu* din creația sculptorului, ci și pentru alte motive. Michel Bechara El Khoury a fost reprezentat la Bacău de fiul său, Malek El Khoury, care, vădit emoționat, s-a adresat publicului cu o căldură și o discreție cuceritoare. Pe un perete al muzeului, dintr-o fotografie în copie mărită, făcută acum treizeci de ani, la Paris, ne zâmbea tandru, solar, complice Huguette Caland, alături de George

Apostu. Libaneză prin naștere, franțuzoică prin limbă și americană prin propria alegere, cum spunea într-un interviu, feminismul ei nu-i decât farmec, inteligență, umor, precum rochiile pe care le lucra în anii '70 – unele dintre ele, ghiduse manifeste feministe, fără nimic din încălcarea greoaie a *ismului*. În sală, prin bunăvoința lui Mari Bucur, a circulat un mic album cu reproduceri comentate din opera artistei – un volum elegant, în limba franceză, purtând pe prima pagină o dedicație din partea lui Huguette pentru nepotul sculptorului, Dinu, prezent, de asemenea, la vernisaj. Printre creațiile incluse în album, am găsit un *Portrait de G. Apostu*, pictat de Huguette cu numai un an înainte de moartea lui. Un „portret” atipic, în culori potolite: chip fără fizionomie, un oval din care trăsăturile feței

s-au șters, nu și o vagă expresie de contemplație obosită, peste umerii puțin aduși și postura de repliere a întregului corp – nici tocmai abandon, nici chiar infrigurare, câte puțin din amândouă. Stins prea curând, la nici cincizeci și doi de ani, și înmormântat la Paris, în Pere-Lachaise, George Apostu reface cumva, prin *Tată și fiu* lui soșiți de curând la Bacău, o legătură cu locurile natale. Dacă o fi posibil acolo unde se află el acum, cred că artistul se bucură pentru ceea ce s-a întâmplat pe 31 mai la Centrul care îi poartă numele, nu departe de Stăniștești unde a văzut lumina zilei.

În sala muzeului, n-am putut să nu-i împărtășesc primului vizitator de lângă mine cea dintâi impresie pe care mi-au produs-o expozitiile: „Sunt teatrale!” S-a întâmplat ca interlocutorul pe care mi-am descărcat efectul de surpriză să fie tocmai directoarea teatrului, actrița Eliza Judeu. Nu voiam, nici pe departe, să spun că sunt „jucate”, trucate, inautentice. Ci altceva, în sensul cel mai puternic și definitiv al teatralității. Cele trei grupuri de *Tată și fiu* umplu spațiul cu un sentiment copleșitor de prezență, în afara oricărei percepții conștiente de atribute simbolice. Acestea vin abia în al doilea rând și nu sunt obligatorii pentru ca piesele să-și revendice atenția, fie ea și insuficient dumirită, a privitorului reținut în preajma lor de ceva puternic și nelămurit, care emană din ele. Vin spre tine, te interpelează cu un ritm de incantație, ca o vorbă vrăjită din care nu pricepi ceva precis, dar care te mișcă, te mută în alt registru de vibrație și de legătură cu lumea. Simți în ele acea încețoșare auratică despre care vorbea Walter Benjamin, o stranie alteritate care face ca obiectul să-ți spună mai mult decât pare la prima vedere.

Nu mai că Apostu nu forțează voința lemnului cu propria lui intenție, ci mai degrabă îl ajută să-și facă văzută povestea pe care ace-

ta o spune deja, abia ghicită în vascularizația fibrei. Din intuiția cu care Apostu se apropie de materie, izbucnește dansul spiralic, de roi și galaxie, al *Fluturilor* săi, ori spasmul *Christilor* cu tegumentul lor numai stigmatat, de parcă împesăritarea dramatică a giulgiului de la Torino ar fi devenit iarăși piele și suferință întrupată. În rădăcină în materie, în logica și estetica ei primară, structurile lui Apostu sunt totuși o continuă transcendere: a gravitației, a neînșuflețitului, a staticului, a materiei înșeși.

În primul grup de *Tată și fiu*, cel dinspre intrare, e un amestec deconcertant de linie fluidă, de siluetă zveltă de paj, vizibilă din față și statură masivă, patriarhală, dominatoare, împământată solid, la o privire din lateral. Ca și cum pe grosimea sculpturii, confirmându-i negreșit elanul vertical, s-ar fi încolonat un șir nesfârșit de făpturi cu viețile lor, topite laolaltă, în respirația unei singure prezențe monumentale. Privind-o, mi-am dat seama că iarăși Rudolf Laban, coregraful, avea dreptate: da, se poate „privi” cu aproape orice segment al corpului, nu neapărat cu ochii. Prezența aceasta fără fizionomie te fixează dominator, cu o alură voievodală, de spirit tutelar – al naturii, al istoriei, al familiei, al vieții, al rânduielii spirituale etc. Nici Nike din Samothrace nu are cap – și l-a pierdut la propriu, cine știe cum, în lungile secole care ne despart de modelarea ei –, dar îi poți ghici din postura, din zvâcnutul torsului semeția cu care și-l purta, privirea ei triumfală, de zeiță a victoriei. Aceeași forță a unei priviri – „pateme” de astă dată –, pe care n-o vezi, dar o presimți, însuflețește această variantă de *Tată și fiu*. Într-o altă expozită, „Tatăl” și „fiul” s-au prins într-un fel de horă întreținută la jumătate de o conca-vitate misterioasă – nuntire a plinului cu golul, a fiindului cu nefiindul, a existentului cu posibilul sau cu neantul.

Tată și fiu, arhetip și replica lui în accidental, în nenumăratele verigi care compun spirala vieții, mai mult decât una a biologiei umane și a gestației ei sociologice. De aceea, fie și ca metaforă, titlul *Familie*, sub care a fost înregistrată lucrarea de către echipa de expertiză, înainte de intrarea colecției în țară, mi se pare o limitare. O amputare a ideii pe care Apostu a formulat-o prin titlul acestei serii extrem de bogate în variante risipite în țară și străinătate, *Tată și fiu*. Se poate să nu mă credeți, mergeți totuși să le vedeți. Veți găsi în ele mai mult decât am reușit să spun aici. Una se află la mănăstirea Voroneț, străjuind mormântul lui Petru Comarnescu, mentor al lui Apostu.

• Excelenta Sa Malek M. El Khoury

Miercuri, 13 iunie, era programată lansarea noului său roman – *Mesaj către manechine* –, dar timpul n-a mai avut răbdare și, după o suferință tănuțită aproape un lustru, cu o zi înainte de acest așteptat eveniment, sufletul i-a fost chemat la Domnul, lăsându-ne întristați și frustrați că, nu de puține ori, ceea ce numim îndeobște soartă ne joacă feste la care nu ne așteptăm.

Născut pe 13 aprilie 1944, la Pitești, unde mama se refugiase din pricina bombardamentelor preconizate să aibă loc în Bacău, scriitorul băcăuan a fost fiul avocatului Constantin Calmuschi și al Mariei (n. Damian), profesoară de limba franceză. Dacă hazardul a făcut ca tocmai în acea zi orașul ivirii sale pe lume să fie bombardat, ghinionul avea să se prelungească, întrucât tatăl, pe atunci primarul Bacăului, avea să fie arestat de comuniștii veniți la putere și trimis într-un lagăr de muncă și reeducare pentru mulți ani, unde, datorită torturilor suportate la Balta Albă, Aiud și în alte locuri de detenție, va înnebuni, murind în împrejurări nici acum elucidate. Rămăsă fără toate proprietățile și lucrurile de valoare, mama avea să le asigure cu greu celor doi frați condiții decente de trai, insistând ca ei să urmeze cursurile școlare cu orice preț. Studiile primare le-a început în orașul Buhuși, iar cele gimnaziale le-a continuat la Bacău, unde, în 1963, absolvă și Liceul „Vasile Alecsandri” (azi, Colegiu Național). Silit de împrejurări să lucreze în paralel, încă de la 12 ani, într-o fabrică de bere, a înfruntat de la o vârstă fragedă vicisitudinile vieții, fiind încorporat după absolvire în cadrul Clubului Sportiv *Dinamo* București, secția de ciclism, unde are rezultate foarte bune, culminând cu victorii în cursele și tururile din campionatul intern.

In memoriam Doru Kalmuski

Este admis la Facultatea de Filologie și la Facultatea de Drept ale Universității „Al. I. Cuza” din Iași, dar abandonează cursurile în 1964, același lucru întâmplându-se și cu studiile la Facultatea de Medicină, doi ani mai târziu.

Cum debutase în presa literară încă din 1968 (revista *Lucaefărul*), lucrează ca tehnoredactor la revista *Cronica* (1968-1975). Semnând cu pseudonimul Ioana Solescu, în 1974, publică la Editura „Dacia” din Cluj romanul politist *Epilog pentru alții*, apărut într-un tiraj de neimaginat pentru un debutant (102.940 exemplare). Lucrează apoi ca instalator, în construcții, din 1976 revenind în Bacău, unde se angajează la Întreprinderea Poligrafică, pe post de corector.

În 1984 îi apare, la Editura „Cartea Românească”, al doilea roman – *Îmbunătățirea funciara* – (40.000 exemplare), distins în 1985 cu Premiul Uniunii Scriitorilor, dar refuzat cu ostentatie de autor. Fiind un permanent disident al regimului comunist, trei ani mai târziu este anchetat de Securitate și trimis la închisoare pentru instigarea muncitorilor de la tipografia băcăuană, iar cu puțin timp înainte de căderea regimului comunist, la începutul lui decembrie 1989, publică romanul *Antonie și ceilalți* (Editura „Cartea Românească”, 35.000 exemplare), o parabolă a puterii totalitare.

În ianuarie 1990 e ales președinte de sindicat al tipografilor băcăuani, dar în februarie se transferă la noul cotidian *Deșteptarea*, unde stărnește dispute și răscoalele patimi în urma articolelor publicate. Trece pentru o scurtă perioadă în redacția săptămânalului *Pur și simplu*, unde e redactor-șef adjunct, colaborează la *Cuvântul românesc* (Canada) și la alte publicații în limba română din S.U.A., la săptămânalul *Moldova* (Bacău) și, în 1992, editează în calitate de redactor-șef săptămânalul *Opinia băcăuană*.

Din octombrie același an trece conservator la Muzeul de Artă, răspunzând de Casa Memorială „Nicu Enea”, a picto-

rului despre care va da tiparului, în 1997, volumul *Nicu Enea – Radiografia unui destin artistic* (Muzeul Județean de Artă Bacău). În 1993, publică cu pseudonimul Lester Fulbright, la Editura Saltic Prodom București, romanul *Fiul*, în 5.000 de exemplare, iar un an mai târziu îi apare, în Franța, eseul politic *Atlantida română*, republicat ulterior de Editura Fabienne (Belgia, 1994). În 1993 a început elaborarea unui studiu amplu despre prejudecățile misticismului științific, publicat în 1999, la Editura Saeculum I.O. București, sub titlul *Semnele Apocalipsei* și lansat, în mod ostentativ, într-o stație de autobuz din Bacău.

Acestor cărți li se alătură volumul de proză fantastică *Ultimele știri despre gepeși* (Editura „Plumb”, Bacău, 1998), trilogia utopică alcătuită din *Isus la București (Utopia credinței)*, Editura „Deșteptarea”, Bacău, 2000), *Adevăratul Eden (Utopia politicii)*, Editura „Diagonal”, Bacău, 2001) și *Religia minciunii (Utopia rațiunii)*, Editura „Cronica”, Iași, 2002), distinsă un an mai târziu cu Premiul Filialei Bacău a Uniunii Scriitorilor pentru proză, romanul de dragoste *Gara Milano* (Editura Princeps Edit, Iași, 2004), ce a cunoscut și o versiune italiană, *Formula supraviețuirii* (Editura „Deșteptarea”, 2009), *Spre Vest prin Nord Est – Afacerea Chardonnay* (idem, 2012), *Patru meditații despre predestinare* (Editura Docucenter, Bacău, 2013), *Conspirația iudaică și alte arătări* (idem, 2015) și *Mesaj către manechine* (Editura „Ateneul scriitorilor”, Bacău, 2018). Este inclus, de asemenea, cu proză în antologiile *Ateneul scriitorilor* (Editura „Ateneul scriitorilor”, Bacău, 2008), *Bacăul cultural – 600. Antologia Plumb, 2008* (idem, 2008), *Retrospective 2* (Editura Fundației Culturale „Cancicov”, Bacău, 2008) și *Sub semnul lui Bacovia: antologie pentru „măine și mai măine”* (Editura Art Book, Bacău, 2015). Din zecile de articole, cronici de artă și eseuri risipite de-a lungul anilor prin revistele *Cronica*, *Convorbiri literare*, *Ateneu*, *Vatra*, *Steaua*, *Plumb*, *Meridian 27*, *Vitraliu*, ziarele deja amintite și *Tineretul liber*, s-ar putea alcătui, oricând, mai multe cărți de publicistică, dar se pare că nu le-a venit rândul.

Aidoma altor scriitori, tentația politică nu l-a ocolit, fiind ales în 1992 președinte al Organizației Județene a PAC, din care va demisiona un an mai târziu. Deși înainte de 1989 era unul dintre animatorii Cenaclului Artelor de la Casa de Cultură a Sindicatelor „Vasile Alecsandri” și al dezbaterilor organizate în propria casă, în ultimii ani s-a izolat la masa de scris, rareori ieșind din universul său, așa cum s-a întâmplat în 2015, când și-a răstignit cărțile pe o cruce în fața Prefecturii, urmând să le incendieze în semn de protest pentru penalii pseudoscriitorilor. Membru al Filialei Bacău a Uniunii Scriitorilor, a putut fi zărit doar la activitățile acesteia și, din când în când, la concertele soției, pianista Ozana Kalmuski. Pasionat de natură și excursii, a valorificat timpul liber în drumetii sau incursiuni în munții Făgăraș ori cultivându-și pământul cu flori, grâu și plante aromatice, care nu lipseau din casa refăcută cu propriile mâini și cu spiritul său de gospodar desăvârșit.

Experimentând decenii în șir *Formula supraviețuirii*, ne-a lăsat moștenire un model de luptă împotriva impostorilor de orice fel, mai multe formule literare și o operă ce abia de acum se impune a fi cercetată cu o mai mare atenție. Fie ca memoria să-i fie veșnică!

Cornel GALBEN

Concurs Național de Poezie și Interpretare Critică a Operei Eminesciene

„Porni Lucaefărul...”

• ediția a XXXVII-a •

La Botoșani, a avut loc Concursul Național de Poezie și Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Porni Lucaefărul...”, în perioada 15-17 iunie 2018, organizat de Consiliul Județean Botoșani, prin Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani. Oamenii care s-au ocupat și anul acesta de organizare au fost scriitorii Gellu Dorian, redactor-șef al revistei „Hyperion” și Nicolae Corlat, redactor-șef adjunct la „Hyperion”.

Printre parteneri s-a aflat anul acesta și Revista „Ateneu”, alături de editurile „Cartea Românească”, „Junimea”, „Timpul”, Charmides, Princeps Multimedia, „Alfa”, „Eikon” și revistele „Convorbiri literare”, „Viața Românească”, „Familia”, „Euphorion”, „Argeș”, „Vatra”, „Steaua”, „Lucaefărul de dimineată”, „Scriptor”, „Poezia”, „Poesis”, „Feed beak”, „Porto franco”, „Bucovina literară”, „Expres cultural”, „Hyperion” și „Tara de Sus”, Filiala Iași a Uniunii Scriitorilor din România, Uniunea Scriitorilor din R.Moldova,

ARPE, Societatea Culturală „Raluca Iurașcu” Vorona, Fundația Culturală „Hyperion-c.b.”.

Președinte al Concursului a fost desemnat anul acesta criticul Nicolae Oprea, iar juriul a fost alcătuit din majoritatea invitaților la această ediție. Între ei s-au aflat: Cassian Maria Spiridon, Lucian Vasiliu, Marius Chelaru, Valentin Talpalaru, Nicolae Panait, Arcadie Suceveanu, Leo Butnaru, Grigore Chipier, Liviu Apetroaie, George Vulturescu, Doina Popa, Vasile Spiridon, Radu Florescu, Nicolae Sava, Ion Mureșan, Ioana Diaconescu, Marian Drăghici, Alexandru Ovidiu Vintilă, Dan Vătă, Victor Munteanu, Dan Perșea, Paul Gorban și, desigur, botoșăniții Gellu Dorian, Nicolae Corlat, Vlad Scutelnicu, Mircea Oprea, Dumitru Nețsanu, Gabriel Alexe, Petruț Pârvescu, Cezar Ciobăcă, Cristina Prisăcaru-Șoptea, Nina Viciriu, Ovidiu Petcu.

Dintre manifestările ce au avut loc, amintim: deplasarea la Vorona, Joldești, unde a avut loc decernarea premiilor „Porni Lucaefărul...” și recitalul laureaților; prezentarea de cărți și reviste; prezentarea antologiei „Porni Lucaefărul...” XXXVI; un spectacol oferit de Societatea Culturală „Raluca Iurașcu” Vorona; recitalul poezilor invitați – „Poeți români la Eminescu acasă”; acordarea Premiului „Hyperion”, în cadrul recitalului „Poeți români la Eminescu acasă”; pelerinaj la schitul și mănăstirea Vorona, la Stejarul lui Cuza și la Schitul „Sf. Onufrie”; recitaluri de poezie și prezentări de carte: Centrul istoric Biserica Uspenia; Parcul Eminescu; pelerinaj la Ipotești: recital la lac.

Cât de mare mi-a fost bucuria în momentul în care am primit în redacție, din partea lui C. D. Zeletin, ultima sa carte publicată – „Domnu-i domn și lerui ler”, Editura „Spandugino”, București! Un volum venit parcă din altă lume, dintr-un loc unde supremația fragmentului încă nu și-a făcut apariția, iar studiul interdisciplinar, sintcretic se află la el acasă. Da, îl simt pe C. D. Zeletin ca pe o vie și fericită măturie a filozofiei de factură renașcentistă, cumva îndrăznesc să sper că vremea aceea nu a apus cu totul și că poate, printr-o răstălmăcire de ordin miraculos, omul se va reimprieteni cu timpul, va renaste dinspre bolgiile neputinței către o asumare firească a tripticului adevăr, bine, frumos. Îmi aduc aminte că George Bălăiță afirmase admirativ: „V-ai născut cu cartea-n mână!” Iată cum lucrurile se leagă peste timp, iată cum, într-un interviu din cuprinsul cărții, la rândul său, C. D. Zeletin admite că „este primul impuls care îmi iese în întâmpinarea speranței. Sper mereu să admir... Amândouă – și admirația, și speranța – coexistă în sufletul meu, dar cumva izolate, ca la plantă, unde staminele, cu polenul lor, și pistilul sălășluiesc împreună în cupa aceleiași flori. Trebuie doar un declic pentru a declanșa admirația. Este un fel de răpire ce mă urcă în zona sublimului, o formă a înălțării în fata unor însușiri de excepție”.

Firește, după cum lesne se poate prefigura din chiar fragmentul transcris, C. D. Zeletin are toate datele unui om curios / temperat, care admite din start că lumea înconjurătoare e doar semn al puținței de a zbura către Chipul iconic cândva părăsit și că existența presupune în nuce o recuperare a sensurilor identitare primare.

Cartea în discuție se deschide cu „Lerui ler” – din spre bucuriile mici ale copilăriei se construiește arhitectura întregului op; e delimitată simbolic o axă ce traversează

cronofiabile

Marius MANTA

C.D. Zeletin - „Domnu-i domn și lerui ler“

însăși viața, față în față stau copilul și înțeleptul, primul ca îndumnezeit-întrupată promisiune, cel de-al doilea ca depozitar al nostalgiei: „Vine Crăciunul și lumea va fi stăpânită de Copil. Cad ninsori înfiorate, fiecare fulg coboară cu iluzia înălțării. Pieptul pământului se umflă alb, crezându-se exonerat de mizeria ce-i dedesubt: nu presimte salvarea în puritate și nici nu cugetă la ideea de primenire... Vine Crăciunul, iar eu, om bătrân, lacrimăz în năframa cuviinței după dragii mei atât de curăți, după scumpii mei care nu mai sunt de multă vreme printre noi”.

Sunt convins că C. D. Zeletin nu mai are nevoie de nicio prezentare, acesta e și motivul pentru care nu am găsit necesar a întocmi vreo fișă bio-bibliografică. Am salvat din spațiu pentru a lăsa textele să grăiască mai mult decât de obicei,

întrucât limba română sub condeul autorului pare să cunoască o bucurie sprintenă, oferind la rândul ei măsura cuvenită pentru întreaga știință a autorului de a dezvolta subiectele propuse. Registrele interrelaționează, neologismele întâlnesc cuvintele vechi din limbă, în timp ce micile (auto)ironii sunt adesea disipate printre valențe enigmatice. Practic, întreg edificul livresc cunoaște un sistem de articulații bine pus la punct, volumul în sine transformându-se într-un dublu al scriitorului. Cumva inedit, cartea împletește critica ideilor cu aserțiunea filozofică și elemente aparținând discursului teologic; totul se subsumează unui echilibru desăvârșit. Nu pot trece mai departe fără a mai decupa câteva fragmente, interesate de simțul onoarei: „Onoarea e devoțiunea față de o ordine transcendentă, oricât de potrivnice ar fi siluirea, ispitele ori logica existenței materiale de moment a lumii. Onoarea presupune o rupere de mediu în care continui să exiști și în care mentalitatea persistă în a nu se împotrivi Răului. Ea se trezește doar în omul care a perceput sfințenia și eternitatea spiritului, pe care le așază deasupra vieții materiale, perisabile prin firea lucrurilor. Onoarea constă în apărarea activă și afirmată a aspirației divine din om, e privilegiul descoperirii divinității din făptura lui trecătoare. [...] Onoarea sacră e promptă, solitară și nu intră în rezonanță decât cu propria vibrație. Ea

există dincolo de morală, care, să nu uităm, poate fi și laică, pentru a nu spune atee, se află în afara timpului și a spațiului de El create. Proba trecerii în empireul onoarei e jertfa de sine. Sfinții și martirii ne arată că onoarea e o plutare în flăcările propriului rug și o contemplare a izvorului de sânge pe care înșiși îl întruchipează”.

Demne de reținut sunt și considerațiile din „De senectute”, acolo unde legătura cu Dumnezeu presupune și un cuvenit interes față de propriul neam – atât de hulit astăzi: „Odată cu înaintarea în vârstă a ființei omenești, Dumnezeu scade în concretețe și crește în abstracție. Acesta este sporul cel adevărat, acesta trebuie să fie câștigul bătrâneții. [...] Ce să mai vreau? L-aș mânia pe Cel de Sus. Eu, slabul, mi-am iubit neamul românesc așa cum mi l-a dat Dumnezeu, care a hotărât să mă ivesc în mijlocul lui și nu în altă parte. L-am slujit cu armele mele. L-am împărțit încercările dureroase, nedrepte și ofensatoare la care a fost supus, neabătut, fără ca măcar în gând să-i formulez vreo imputare, fiindcă peste toate ale lui și ale mele stă, deopotrivă, iubirea ce i-o port”.

Deopotrivă, medicul este dublat de scriitor și invers, C. D. Zeletin oferind mărturia directă a unui mod inedit de a percepe realitățile și înțelesurile tainice ale universului. De vreți, are de timpuriu intuiția acelei „corole de minuni a lumii”, pe care, fie și treptat, ajunge să o mărturisească.

Același autor are însă ochi și pentru realitatea imediată, pentru neajunsurile cotidianului. Așa cum afirmam, fire renașcentistă, C. D. Zeletin nu face deloc figura învățatului care refuză a priori contingența. Față de acesta va avea, nu de puține ori, un ton moralizator: „Mai neplăcută decât acesta, a fost avalanșa de opinii. Fiecare om are drept la părerea lui, nu obligatoriu difuzată prin televizor, dar, privind lucrurile în ordinea lor valorică, importantă e părerea raportată la adevăr și la prestigiul celui care o formulează. Se înecă țara în păreri! Se înecă țara în avalanșa vorbelor, lăsând penibila senzație de sațietate indusă în gol, de vid, de neant. O țară plină de oameni cu păreri”.

Mai departe, critica ideilor întâlnește critica literară pură ori chiar interesul față de aspecte filologice aparent fără importanță. E cazul unui material care explică bătrâneții. [...] Ce să mai vreau? L-aș mânia pe Cel de Sus. Eu, slabul, mi-am iubit neamul românesc așa cum mi l-a dat Dumnezeu, care a hotărât să mă ivesc în mijlocul lui și nu în altă parte. L-am slujit cu armele mele. L-am împărțit încercările dureroase, nedrepte și ofensatoare la care a fost supus, neabătut, fără ca măcar în gând să-i formulez vreo imputare, fiindcă peste toate ale lui și ale mele stă, deopotrivă, iubirea ce i-o port”.

Deopotrivă, medicul este dublat de scriitor și invers, C. D. Zeletin oferind mărturia directă a unui mod inedit de a percepe realitățile și înțelesurile tainice ale universului. De vreți, are de timpuriu intuiția acelei „corole de minuni a lumii”, pe care, fie și treptat, ajunge să o mărturisească.

Stanca, Liviu-Ioan Stoiciu, Alex Ștefănescu, Virgil Todeasa, Alexandru Uiuu, Cornel Ungureanu, George Volceanov. *Festivitatea de acordare a Marelui Premiu FestLit. Juriul FestLit 2018, alcătuit din Dan Cristea, Daniel Cristea-Enache, Angelo Mitchievici, Irina Petraș și Vasile Spiridon, a acordat anul acesta două premii. Unul i-a revenit Lăcrămioarei Berechet, universitar constanțean, pentru lucrarea de cercetare „Supraviețuirile sacralului. Scenarii posibile în literatura lui Mircea Eliade” (Editura „Institutul European”, Iași, 2017), iar celălalt poetului Liviu-Ioan Stoiciu, pentru volumul „Efecte 2.0”, Editura „Tracus Arte”, București, 2017.* Festivalul s-a încheiat cu un desant scriitoricesc la Colegiul Studentesc de Performanță Academică, la Departamentul de Jurnalism al UBB, Colegiile / Liceele „G. Barițiu”, „N. Bălcescu”, „Lucian Blaga”, „G. Coșbuc”, „M. Eminescu”, „Romulus Ladea”, „Gh. Lazăr”, „Tiberiu Popoviciu”, „Emil Racoviță”, „Gh. Șincai”, la Seminarul Teologic Ortodox și la Biblioteca Județeană „Octavian Goga”. (D. P.)

Demn de luat aminte, faptul că la sfârșitul lecturii, sentimentul pe care l-am încercat nu a fost altul decât acela al bucuriei – al bucuriei de a mă fi împărțit de grația și acuitatea unei gândiri multivalente, aflată în slujba unei continue deveniri. La final, așa spune că volumul de față e semn oglindit al vieții. Despre un ultim capitol de sine stătător aproape că nu voi sufla o vorbă, las întreaga bucurie cititorului. Doar că prefigurează un *outro*... la arderea manuscriselor (din copilărie, adolescență și nu numai!). Convorbirile / interviurile încredințate de această dată tiparului în volum așază poate și mai bine întreg portretul unui destin frumos, aflat sub magia unui cântec străvechi – „Domnu-i domn și lerui ler”.

FestLit Cluj 2018

Festivalul Național de Literatură, FestLit Cluj 2018, ediția a 5-a (2-4 iunie 2018), a fost inițiat în 2014 de Uniunea Scriitorilor din România și este organizat de Filiala Cluj a USR. De organizarea actualei ediții s-a ocupat Irina Petraș, reușind o impecabilă punere în scenă a evenimentelor, fără nici un incident, în ciuda anvergurii acțiunii, căci s-au reunit la Cluj reprezentanții celor 20 de filiale ale Uniunii Scriitorilor. Festivalul a fost dedicat anul acesta Centenarului Marii Uniri, celor 110 ani de la înființarea Societății Scriitorilor Români și semicentenarului Echinoc.

Dintre momentele mai importante ale festivalului amintim:

Gala Poeziei Române Contemporane, la care au recitat din creația proprie poeții: Horia Bădescu, Leo Butnaru, Gabriel Chifu, Grigore Chiper, Ion Cocora, Adi Cristi, Ion Cristofor, Vasile Dan, Nichita Danilov, Ioana Diaconescu, Mircea

Dinescu, Gellu Dorian, Dinu Flămând, Adrian Alui Gheorghe, Vasile Igna, Ioan Moldovan, Vlad Moldovan, Ion Mureșan, Aurel Pantea, Ioan Pinteau, Ioan Es. Pop, Ion Pop, Adrian Popescu, Nicolae Prelepceanu, Cassian M. Spiridon, Liviu Ioan Stoiciu, Lucian Vasiliu.

Simpozionul Istorie și literatură dedicat Centenarului Unirii, la care au participat: Dan Cristea, Daniel Cristea-Enache, Adrian Lesenciu, Angelo Mitchievici, Vasile Spiridon, Răzvan Voncu. *Vernisajul Expoziției de desene Laura Poantă*, dedicată aniversării a 110 ani de la înființarea Societății Scriitorilor Români. *Parada nominalizațiilor pentru Marele Premiu FestLit Cluj*: Lăcrămioara Berechet, Val Butnaru, Vasile Dan, Dumitru-Augustin Doman, Gellu Dorian, Ion Dumbrava, Adrian Lesenciu, Ion Munteanu, Dan Perșa, Mircea Popa, Dan

conexiuni

Ștefan RADU

Un viol... academic!

Suedia, una dintre țările unde se respectă cel mai mult egalitatea de gen, este zguduită de un scandal ciudat, absurd, de-a dreptul tragicomic: din cauza unor acuzații de abuz sexual și viol (repetat!), se amână decernarea Premiului Nobel pentru Literatură din 2018 și sunt aprobate demisiile câtorva academicieni suedezi (vreo opt, în frunte cu Sara Danius, prima femeie care a avut funcția de secretar permanent, însă cu rezultate discutabile dacă e să analizăm situația în care s-a ajuns!) În toată tevatura a trebuit să intervină însuși regele Carl Gustaf al Suediei, care a schimbat Statutul Academiei, permițând astfel să fie desemnați noi membri, care să îi înlocuiască pe cei care s-au retras (sau au fost obligați să părăsească onorabilele fotolii). Până acum, membrii Academiei Suedeze, înființată în 1786, erau aleși pe viață și nu exista posibilitatea statutară de a renunța la această onoare. S-a dovedit, fără tăgădat, că... onoarea nu este veșnică!

Oricum ai privi lucrurile, n-ai cum să înțelegi legătura dintre Premiul Nobel și apetitul sexual: abominabilele acuzații (viol, abuz, hărțuire etc.) nu sunt adresate academicienilor, ci unui artist fotograf, celebru în lumea culturală occidentală. Este vorba de francezul **Jean-Claude Arnault**, soțul academicienei suedeze **Katarina Frostenson** (poetă și dramaturg, membră a secției care decernează Premiul Nobel pentru Literatură). Domnul cu pricina, în vârstă de 71 de ani, pare surprins de toate câte se spun despre el. Tărășenia a început în noiembrie 2017, când publicația suedeză *Dagens Nyheter* a scris că mai multe academiciene, precum și soții și fiice ale unor membri ai Academiei Suedeze ar fi fost abuzate sexual de fotografatul francez **Jean-Claude Arnault**. El conducea un club cultural, *Forum*, în Stockholm, care beneficia de finanțare din partea secției de literatură a Academiei. Publicația a prezentat mărturiile a 18 femei care spuneau că au fost abuzate sexual sau violate de respectivul bărbat în perioada 1996 - 2017. Însă nici-una dintre ele nu a reclamat abuzurile la poliție (care totuși a deschis o anchetă preliminară). În martie a.c., procuratura din Stockholm a anunțat că o parte dintre acuzațiile de viol și abuz sexual nu mai pot fi cercetate pentru că nu există probe concludente sau pentru că faptele s-au prescris. A rămas doar **violarea unei femei, în două rânduri**, la Stockholm, în 2011. „Există suficiente și solide probe pentru ca bărbatul să fie pus sub acuzare”, a explicat, pentru AFP, procurorul **Christina Voigt**. Data procesului nu a fost încă fixată.

De asemenea, cercetările au continuat cu privire la alte acuzații, precum faptul că Frostenson a încălcat legislația referitoare la conflictul de interese deoarece nu a dezvăluit că era coproprietara spațiului expozițional condus de soțul ei (care a primit, în trecut, finanțare de la Academie). În paralel, Academia derulează propria-i anchetă: **Arnault** este acuzat că, în ultimii ani, a tras-o de limbă pe nevastă-sa și a dezvăluit, cu anticipație, numele laureaților Nobel pentru literatură.

Ce balamu! Nici nu știi dacă e Stockholm sau București... S-a ajuns în punctul culminant al scandalului când Academia Suedează a decis suspendarea Premiului Nobel pentru literatură de anul acesta. „*Credem că este necesar să treacă un timp pentru a recâștiga încrederea publicului în Academie, înainte ca următorul laureat să fie anunțat*”, a declarat **Anders Olsson**, noul secretar permanent al instituției, într-un comunicat, la începutul lunii mai. Acesta a mai spus că onorabila instituție a acționat astfel „*din respect pentru precedentii și viitorii laureați ai premiilor pentru literatură, pentru Fundația Nobel și public în general. [...] Premiul Nobel pentru literatură pe 2018 va fi acordat și anunțat în același timp cu cel pe 2019*”. Interesantă soluție: este ca și cum am rezolva declinul vânzărilor de carte obligând librăriile să comercializeze prezervative! Însă pentru noi, români, tot răul spre bine: în 2019, Mircea Cărtărescu își dublează șansele la obținerea premiului atât de mult visat!

Îmi amintesc uneori de Bacovia...

Plouă cu tristețe de singurătate,
cu încă o zi plumburie
nu mai sunt cel de ieri
și mi-e tot mai greu de mine
să-mi mai țin un ochi pe cer
și altul pasăre lingă tine.

Ar cam trebui să strâng pe aici,
să trag linie
din zori și pînă-n muntele întipărit
cu brazi pe-o coală albastră de mare,
din noaptea mea moldavă prinsă pe sub lună
cu ținte lungi de fragede lumini
și pînă-n verdele de iarbă năzdrăvană
ce-i urcă pe ai noștri în frunzele sumare.

Mă cheamă cineva spre ce-am mai fost odată,
strigă o apă și-mi face semn,
hai, intră prin fereastra mea
în curtea cerului
cu liniștea văruiță-n albastru
și steaua norocului căzută
în șase colțuri și lipicioasă...

Așa că ar cam trebui să strâng de pe-aici
imaginea țigului învelit în somn
care mi s-a prins de suflet
și mă soarbe amintindu-mă ție
și mă apasă...

Bacovia,
arcă a tristeții
captivă-ntr-un bulgăr de colb,
Bacovia,
lacrimă prinsă-n plumb princiar de mătăsoasă...

Banalitatea sărindu-mi în poale...

Și această zi la fel de banală
își freacă blana gri de piciorul mesei,
își ascute ghearele-n husa dimineții
și așa scâmoșată,
ca să curgă apoi peste tine
ca apa de la robinet nechezind în lumină
– șir nesfârșit de molecule-n alergare,
fir de care tragi spre a deșira banalitatea
în care-ți ascunzi trupul frumos
hărțuit de rutină –

Eu bat la mașina de scris
potcoave galbene de ceară
pentru ingerii mei fumegoși
cu aripi mov de levănțică,
o zi banală-mi sare iar în poale
și ei veneau din miază ploioși
ștergind cu fețele ovale
de pe icioane
păienjenii de îndoilei
și frică.

Mimînd fără succes ceva special,
și această zi își îngroapă-n seară
trifoiul banalității cu trei petale,
eu alerg pe mașina de scris
după iepurii unui poem
zgrîbulit prin unghere
și zău că m-aș duce stareț
într-o plictiseală cu turlă de somn
dacă nu s-ar auzi cînd și cînd pe aproape
foșnetul de dantelă-n cădere
al rochiei tale...

Doamna Georgeta vrea să știe:

pot fi schimbate întâmplările visului
în poezie?
Dacă încerci să le ademenești cumva
cu vreun șiretlic pe hîrtie,
nu se risipește? N-o iau razna și ele,
dizolvîndu-se în neant
precum se scutură strălucirea
de pe adormitele stele?

Sorin ROȘCA

Se prea poate, dragă Georgeta,
ca prin transcrierea lor aleatorie
într-o construcție alambicată,
voit nebunească,
seducătoare prin lipsa oricărui înțeles
și cu toate ferestrele întredeschise
cătore rafinata elită postmodernistă
țimbrată de pe-acum de Posteritate
cu o stea iluzorie, întoarsă cu spatele,
„poemele” astfel elaborate
să-și mențină, cît de cît,
o formă stabilă-ntr-o carte,
însă ar fi ca și cum
un academician extraterestru
s-ar delecta cu visele disecate
și prinse-n bolduri pe coli veline
ale magicianului și negustorului
de străvezimi levantine
M. Cărtărescu!

Pe corabia din vis

Pe o corabie
cît un vis de conchistador
ferecat cu un lup de aur
pe dinăuntru
și pe dinafară cu dor,
erai desculță și regină,
urcai în spirală
cătore miezul de portocală
al verii viitoare,
iubită de uliul ochiului meu
cu coamă de leu
și de celălalt,
mai îngere, mai fără de vină,
cum e ochiul de închinăciune
fugit pe umărul tău diafan
aburind peste zăluzele zile
din lume.

Așa se face
că pe o corabie
cît o bună-dimineată
cu punți de artar,
cu prova bătută-n mărgean
și canari iviți ca notele
din strună,
ori cum ar scoate vreo egretă
aripa din poveste
pe după lună,
tînăr și nebul alergam
neclintindu-mă
cu ochii lipiți de Iordanul nopții
ce sta să sece,
tu pe-o întrebare roșie-n obraji
te pierdeai nemîșcată
și nu era între noi decît viața
ca o pojghiță rece...

Vis cu busuioc sub pernă

Ozana călărea prin vaduri
mînji de cristal ce nechezau lumină,
tu îmi ocheai prin agera lunetă
a unui vis cu busuioc sub pernă
inima încolțită de întrebări cu tîlc
și Doamne, cît te mai iubeam,
și te iubeam din ce în ce mai tare
cu tot cu vară împletită-n vaduri
prin care mînji nechezau lumină
sărbătorind înfățișarea noastră
la liturghia-nțiuului sărut

Claudiu
KOMARTIN

din caietele
lui eugen gruber

teama de întineric ne aliniază pe toți
indiferent de rang și onoruri: am văzut bătrâni
îngrășați din cuvintele astea și le-am plâns
cu sughițuri pe umăr

numai răcoarea morții îți spală oasele și le
învelește în
bucăți mici de mortar prin crăpături insectele intră
și ies ducând ca proastele bucăți mici
de mortar pentru oasele celor care îndură

doar dacă horcăie te poți încrede în carne
doar dacă bolește într-o limbă nerusătată
și clocește blesteme pentru aproapele său

nu dispun de o pâlnie să ascult cum bate toaca
picioarul de lemn al mulțimii flămânde

pe cheltuiala cui se aduc din sudul jilav
pene de găscă pentru banchetele deșănțaților?

se poate gădila și altfel organul vorbirii
când trebuie făcut să vomite

mai real decât mine nu-i decât buster
keaton îi spuneam doctorului de gardă iar el nu
se hotăra dacă să mă creadă sau să-mi în-
drepte mintea cu lievierul

n-ar trebui poate să spun:
sub coajă de-mi veți auzi chițăitul
să știți că-i din recunoștință și milă pentru poetul
osip („culcă-te și n-tinerește culcat și ridică-te-
ntruna...”)

dar eu ca orice proxenet cu studii înalte încerc
să vând ce mi se cere fără întrebări inexacte
celor ce vor o fărâmă le dau întâlnire în spatele
magaziei
la berta cea grasă mama răiei și-a caltaboșului

așa că vino cu degetele în zeama comentariului
doct
cât să mai supraviețuiesc o primăvară în
condiții de secetă
fă-mă stăpân peste periferia buzăului

sau plângi cu plânsul tău de copil idiot
de sărmăluță cu păr

picură ceară neagră de la fereastra neagră în care
freud
și-a prins barba

arunc un cartof putred pe o grămadă de cartofi
putrezi
dorm în cearsăfuri mirosind a cartof putred
o duc pe picioare

pe cine încerc să mint sunt un ins responsabil
molfăii cartofi putrezi și-mi scuipe în sân când
scriu despre oamenii din pământ

lumi anglo-saxone

Elena CIOBANU

Traducere
și tradaptare

Aflată într-un amfiteatru al Universității din Leeds, ascult, curioasă, discursul bine pregătit al unei echipe venite de la Banca Centrală Europeană pentru a prezenta studenților de aici oportunități de angajare. Prezentarea este foarte complexă, începând de la situarea geografică, forma clădirii, confortul ei și până la tipurile exacte de sarcini executate de angajați. Totul este făcut să dea o imagine cât mai fidelă a ceea ce înseamnă să lucrezi ca interpret sau translator la această instituție. Nu se exagerează cu nimic, deși se vede clar efortul de convingere a viitorilor absolvenți ai reputatului Centru de studii de traducere de la Leeds.

Miza băncii, ne spune doamna care o reprezintă, este să atragă oameni care să știe cum să (tr)aducă mesajele dintr-o engleză plină de impurități (adică de germeni interpretativi neadecvați), într-o engleză rafinată până la ultimul detaliu. Este vorba deci despre traducerea intralingvistică, extrem de importantă în șlefuirea mesajelor publice ale unei astfel de instituții. Traducătorii au satisfacția de a fi, de fapt, făuritorii neștiuți ai frazelor rostite de către personaje oficiale la televiziuni la ore de maximă audiență pe tot mapamondul sau publicate în ziare importante, fraze care au efect direct asupra cursului istoriei actuale. Este ceea ce le dă acestor oameni satisfacția maximă a muncii lor.

Îmi aduc aminte de asta ulterior, la conferința anuală a lui Susan Bassnett, specialistă în studii de traducere și profesor universitar la o altă universitate britanică. Ideea care îi structurează discursul este aceea că fluiditatea și incertitudinea pe care le-am asociat până acum cu traducerea (vorbind aici despre traducerea literară, artistică) sunt, de fapt, caracteristici ale originalului. Textele, în special cele aparținând unor epoci de mult apuse, au circulat în cultură nu ca atare, ci prin intermediul unor traduceri. Drept consecință, toate lecturile și interpretările textelor originale au depins, de-a lungul istoriei, în mai mare sau mai mică măsură, de modul în care au fost redată în alte limbi.

Viziunea puristă a traducerii ca oglindă cât mai fidelă a textului original nu mai poate fi acceptată fără amendamente de studii „post-traducere” ale prezentului. Asta pentru că limbile, conform ipotezei Sapir-Whorf, condiționează și determină modul de gândire și de percepere a lumii (și deci pot face traducerea la firul ierbii imposibilă), cât și pentru că traducerea este, în același timp, o formă de creație, caz în care figura traducătorului nu mai poate rămâne completamente nerecunoscută, eludată.

Evident, accentuarea rolului traducătorului și al traducerii mănâncă din autoritatea ideii tradiționale de original ca formă fixă, imuabilă și pare a favoriza oarecum ereticul principiu arhicunoscut „traduttore, traditore”. Însă problema se pune foarte nuanțat: transgresarea textuală se face întotdeauna cu scopul de a reda trecutul relevanța și de a ajuta prezentul să se înțeleagă mai bine prin acest trecut resuscitat. Este mereu vorba despre un du-te-vino între ce a fost și ce este, între ce gândea un autor acum câteva veacuri și cum mai poate acel text să „vorbească” cititorilor de acum. Shakespeare, ca să nu ne gândim înapoi decât până la Renaștere, a devenit un străin, spune Susan Bassnett cu regret, tocmai pentru că limba lui apare celor de azi ca străină (și aici probabil că orice student al unui program de literatură engleză ar putea da aprobator din cap).

Epoca postmodernă a înțeles bine acest lucru, dedându-se cu voluptate largirii generoase a conceptului de traducere. Se vorbește, de pildă, despre „tradaptare”, ca specie hibrid ce combină traducerea și adaptarea, marcată de interese culturale și politice specifice. Se face loc ideii că romanele grafice sau chiar benzile desenate sunt tot un fel de traduceri, atât vreme cât asigură, într-o formă adecvată, pentru un public semnificativ, receptarea unui original care s-ar pierde altfel din memoria prezentului (cu siguranță că *Divina comedie* a lui Dante este cu mult mai atrăgătoare azi în forma unui roman grafic decât în cea clasică!).

Cât mai rămâne, în aceste condiții, din acel iluzoriu original la care ne-am tot raportat? Depinde de traducătorul care devine al doilea autor al textului. El trebuie să fie capabil să găsească ceea ce este etern prezent într-un text. „Etern prezent”: asta nu e nici numai trecut, nici numai prezent, ci o sinteză creatoare între cele două. În fond, cam tot așa gândea și regele Alfred cel Mare al anglo-saxonilor de acum aproape două milenii, când traducea liber, cu multe digresiuni personale, textele latine ale anticității pentru a le face accesibile supușilor.

FESTIVALUL NAȚIONAL DE LITERATURĂ
„MARIN PREDA”

• ediția a XVI-a, 11-12 octombrie 2018 •

Consiliul Județean Teleorman și Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman, în parteneriat cu revistele: „Lucașfăruș de dimineață”, „Proza 21”, „Neuma”, „Argeș”, „Bucureștii literar și artistic”, „Litere”, „Pro Saeculum” și „Caligraf”, organizează Festivalul Național de Literatură „Marin Preda”, ediția a XVI-a, ale cărei manifestări finale se vor desfășura în zilele de 11 și 12 octombrie 2018, la Alexandria și la Siliștea-Gumești.

Festivalul își propune să promoveze prozatori de talent, care nu au debutat în volum. Vor fi acordate următoarele premii:

– Premiul „Marin Preda” și Premiul Revistei „Lucașfăruș de dimineață” (în valoare de 900 lei);

– Premiul I și Premiul Revistei „Proza 21” (în valoare de 700 lei);

– Premiul I și Premiul Revistei „Neuma” (în valoare de 700 lei);

– Premiul I și Premiul Revistei „Argeș” (în valoare de 700 lei);

– Premiul al II-lea și Premiul Revistei „Bucureștii literar și artistic” (în valoare de 600 lei);

– Premiul al II-lea și Premiul Revistei „Litere” (în valoare de 600 lei);

– Premiul al III-lea și Premiul Revistei „Pro Saeculum” (în valoare de 500 lei);

– Premiul al III-lea și Premiul Revistei „Caligraf” (în valoare de 500 lei).

Prozele scurte premiate vor fi incluse într-un volum, ce va fi lansat în cadrul manifestărilor finale ale festivalului; de asemenea, vor fi publicate de revistele partenere.

Concurenții vor trimite 1-3 proze scurte pe suport de hârtie, care nu pot depăși 20 de pagini în total, culese cu font 12 (Normal, Times New Roman, 1.5 Space), în câte 7 (șapte) exemplare, semnate cu un motto, același motto figurând și pe un plic însoțitor, conținând o fișă cu datele de identificare ale autorului: numele și prenumele, data și localitatea nașterii, adresa poștală, adresa de e-mail și numărul de telefon mobil, precum și un CD cu textele trimise, inscripționat cu același motto.

Lucrările pentru concurs vor fi trimise, până la data de 20 august 2018, pe adresa: Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman, str. Ion Creangă, nr. 52-54, 140056 – mn. Alexandria, jud. Teleorman, cu mențiunea „pentru concurs”.

Revista „Inițial”

Cine e atent la modul de formare a cuvântului din titlu va recunoaște legătura dintre primele două cicluri de învățământ. S-au scris articole pe această temă, am asistat la evenimente menite a șterge barierele dintre grădiniță și școala primară, iar în anul 2000 a apărut, la Bacău, o „publicație de informare și opinie pentru învățământul (pre)primar” numită sugestiv „Inițial”. Educatoarele, învățătorii, profesorii din licee pedagogice, inspectorii școlari, cercetătorii științifici, scriitorii, jurnaliștii din presa pedagogică semnează, de-a lungul a 19 numere (unele, sumative), articole destinate nu doar celor aflați la catedră, ci și studenților de la Colegiul de Institutori al Universității „Vasile Alecsandri” din Bacău și, totodată, elevilor de la Liceul Pedagogic/Școala Normală „Ștefan cel Mare” Bacău. Revista se afla însă în bibliotecile tuturor caselor corpului didactic din țară și în portofoliul

pentru limba noastră

Ioan DĂNILĂ

Bacăul (pre)primar* (IV)

viitorilor învățători/educatoare/institutori din mai multe județe. Pare să fi fost singura revistă adresată „în egală măsură ciclurilor preprimar și primar” (De ce o nouă publicație – nr. 1/2000, p. 1), în care limba română se găsea la ea acasă. Lansată în miez de iunie (pe 16), a venit în sprijinul candidaților la gradele didactice (definitiv și gradul al II-lea), prin publicarea programelor și apoi a unor consultații de lingvistică îndeosebi. După susținerea (în august) a examenelor și după comunicarea rezultatelor, cu acordul Departamentului pentru Pregătirea Personalului Didactic, făceam publice secvențe din tezele candidaților și, desigur, comunicam răspunsurile corecte și baremele detaliate, la care de regulă aveau acces doar profesorii corectori. Unele concluzii generale deveneau subiecte de articole pentru următoarele numere: „Algoritmul însușirii corespondenței literă-sunet”, „Comunicarea verbală la preșcolar și la școlarul mic”, „Scrisul corect – marcă a respectului pentru tine însuși” etc. Apelul către colaboratori, publicat în fiecare număr, de a face cunoscute experiențe didactice, opinii privind manualele, programele și planurile de învățământ, cronici ale evenimentelor a

făcut ca teoriei să-i ia locul practica de la catedră. Unele propuneri ar merita reluate. De exemplu, președinții de comisii și profesorii examinatori ai probelor pentru obținerea gradelor didactice au sugerat „introducerea probei orale la limba română, alături de proba scrisă, impunându-se astfel și o evaluare a candidaților sub aspectul prestanței comunicative orale (nonverbale și paraverbale)” (conf. univ. dr. Gh. Dumitriu, directorul D.P.P.D., în „Inițial” nr. 3/2001, p. 3). Cu alte cuvinte, o educatoare sau un învățător se impune să etaleze deprinderi de rostire și lectură apte a-l introduce pe (pre)școlar în universul unui text.

Din când în când, revista aduce în atenție portrete de dascăli de ieri și de azi, modele de conduită profesională, așa cum se deduce și din poezia următoare, scrisă de Octavian Voicu exclusiv pentru revista „Inițial” (nr. 1/2001, p. 16):

Apostolii

Noi suntem trimișii, cei cu
cuvintele Limbii Române!
Neam de învățați în imina
tânără, cuprins de lumină.
Murmurăm lângă mâna
fragedă, lângă spirit,

Mai bine de mână, mai bine
trășurica de unire;

Mai bine: Cine le paște le
cunoaște;

Mai bine: Acolo unde ni se
pare că cerul

Se unește cu Pământul... Și,
încă o dată, Ștefan cel Mare
Era mic la stat, dar mare,
mare la sfat!

Tu, fiule, ai o lumină mai
mare, pune Cartea înainte

Și-acolo să te duci mai
departe și descult,

Unde-am spus eu, la Iași, tu
Gheorghe al Dominicăi Cucu

Și al lui Grigore Bărgăuanu,
de aici de pe pripoarele acestea

Din Luncă și, când te va
întreba cineva, să-mi știi
numele: Gheorghe Postoi!

Odată te vei uita în urmă și
vei spune cu domnul Vasile
Alecsandri:

De vom sta numa-n câmpii,
Vom rămâne tot copii...

Și iată, memoria noastră nu-i
alta decât chipul celui

Ce ți-a pus condeii în mână
– Doamna și Domnul Băisan,
domnul Toderiță,

Domnul Patrichi, Domnul
Cojocaru și Doamna

Margareta, Domnul Manciu și
Domnul Perju, Domnul

Tarălungă și Domnul Boca,
Domnul Popovici și Domnul

Cernat,
Doamna Sofia și Domnul

Emil, Domnul Vărămașu și
Domnul Nedită,

Domnul Voinescu și Domnul
Bibire, Domnul Mitrofan și

Domnul Arnăuțescu,
Domnul Uncescu și Domnul

Platon...

Și pe toți îi chema Domnul
Trandafir, iar școlarul lor se
numea... Mihai!

(Facem mențiunea că toate
numele de învățători din text
sunt reale și aparțin unor
dascăli renumiți din județul
Bacău.)

* Serie de materiale menite a
pleda pentru reintroducerea
limbii române în programa de
specialitate a liceelor/claselor
cu profil pedagogic, inclusiv
la bacalaureat

Bicentenar VASILE ALECSANDRI

Având în vedere mențiunea din mitrica de naștere aflată la Serviciul Județean Iași al Arhivelor Naționale („Vasilică este născut la 14 iunie 1818, în târgul Bacăului” – Vasile Alecsandri, tatăl; cf. Gh. Ungureanu, „Câteva date inedite despre familia și viața poetului Vasile Alecsandri”, în „Cetatea Moldovei”, Iași, mai 1943, pp. 254-268) și legitimarea acestui adevăr de către Academia Română (portretul din Cabinetul de stampe, dicționarele literaturii române din 1979 până în 2016), de Uniunea Scriitorilor din România, prin săptămânalul „România literară”, precum și de către istorici literari recunoscuți (Eugen Simion, Nicolae Manolescu, Alexandru Piru, Georgeta Antonescu, Florin Faifer ș.a.), instituția de învățământ superior care îi poartă numele – Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău – a organizat evenimentul BICENTENAR VASILE ALECSANDRI.

În ziua de 14 iunie 2018, au avut loc: inaugurarea bustului scriitorului (în holul Facultății de Litere, Corpul C, parter – str. Spiru Haret, nr.8; sculptor, Mihai Bejanariu), în prezența acad. Eugen Simion și a secretarului de stat în Ministerul Culturii și Identității Naționale, Gheorghe Popa; colocolui științific „Alecsandri, băcăuanul” (Amfiteatrul „Dumitru Alistar”), cu participarea unor specialiști de la Serviciul Județean Iași al Arhivelor Naționale, Muzeul Național de Literatură Română Iași și de la Institutul de Filologie Română „A. Philippide” Iași; comunicarea „Casa Alecsandri din Bacău, spre o certitudine” (Direcția Județeană pentru Cultură Bacău, despre Programul „2018 – Anul European al Patrimoniului Cultural”) și expoziția de carte și documente în care apare mențiunea „Vasile Alecsandri, n. 14 iunie 1818, Bacău”.

Parteneri au fost Societatea Cultural-Științifică „Vasile Alecsandri” Bacău (inițiatorul evenimentului) și Primăria municipiului Bacău. Au colaborat instituții administrative, de cercetare științifică, de cultură, artă și învățământ din țară și din Republica Moldova. (Detalii, în ediția viitoare a revistei noastre.)

• revista revistelor • revista revistelor • revista revistelor • revista revistelor •

Vitrălia

nr. 48, aprilie 2018

Așa cum era de așteptat, numărul de primăvară al Revistei „Vitrălia” se racordează prin materiale de calitate la marea sărbătoare a Centenarului. Astfel, din chiar cuvântul de deschidere, Gheorghe Geo Popa, director fondator, atenționează asupra faptului că trebuie „să (ne) iubim istoria, fiindcă suntem copii ei, aducându-i prinosul întru creșterea țării și a patriei cinstire prin tot cuvântul și gestul ziditor”. Această dorință explicit formulată este continuată de o serie de alte articole, în parte eseistice, dintre care am reținut în chip deosebit „Testamentul făurarilor Unirii” – Ioan-Aurel Pop (Președintele Academiei Române), „Mari personalități din istoria culturii române: C. Rădulescu-Motru și afirmarea spiritului național” – Alexandru Boboc, Iorga și Marea Unire – Theodor Codreanu, „Sărbătorile naționale la români” – Gheorghe Cliveti. Urmărind sumarul, întâlnim un grupaj amplu dedicat Simpozionului Național de Estetică (11-14 octombrie 2017): „Moștenirea maiorească și elogiul istoriei” (Adrian Jicu), „Cuvânt de întâmpinare la deschiderea Simpozionului Național de Estetică” (Neculai Lupu), „Cine ești tu cel care ești...?” (laudatio Dorel Vișan), „Aici, acum, împreună...” (discurs de recepție Alexa Visarion), „Numele lui conțenează enorm în cultura noastră” (Eugen Simion),

„Încep să simt și eu cum bat «razele de lună»” (discurs de recepție Ioan-Aurel Pop). Cassian Maria Spiridon definește legăturile lui Eminescu cu România de Est, în timp ce Dumitru Vitcu se apropie „în grila eminesciană” de personalitatea lui Alexandru Ioan Cuza. Constantin Trandafir prezintă ideea de unire, așa cum era ea înțeleasă și dorită de către B. P. Hașdeu. Violeta și Alin Popa continuă „Drumul României Mari, de la proiect la realitate (1821-1918)”, în timp ce Antonio Patras vine cu o interesantă prezentare a „Revoluției de la Ploiești” și a ecurilor acesteia în cadrul literaturii române. Ioan Dănilă și Liviu Chiscop continuă să aducă nuanțe în bio-bibliografia Vasile Alecsandri, în timp ce universitarul Ștefan Munteanu revine asupra drumului eminescian către ființă, avându-l de această dată pe Mihai Cimpoi drept punct de plecare. În vremuri tulburi, Petru Bejan teoretizează asupra „unei estetici a discursului public”; același devine referent pentru lumea de semne a lui Tasha Yoshizumi și Mihai Chiuaru. Cuvintele aduceră-aminte semnate de către Dan Petrușcă și Val Mănescu și dedicate lui Radu Cârnelci, respectiv Liviu Dănceanu. Ne bucurăm că printre apropiații revistei îl regăsim cu proză pe Cătălin Dorian Florescu. Gheorghe Iorga, dintr-o perspectivă formalistă, analizează câteva perspective nearistotelice asupra genurilor literare. Am lăsat pentru final două materiale de o greutate aparte: pe de o parte, interviul consemnat de Vasile Bogdan – „Amintiri din fuga timpului cu regizorul și scriitorul Ioan Cărmăzian”. Pe de altă parte, un inedit expozeu al caricaturii sub semnătura lui Adrian-Silvan Ionescu. (M.M.)

Evenimentul profesional **Conferința Internațională „Biblioteca publică – soluții și perspective în dezvoltarea comunității”**, organizat de Biblioteca Județeană „Costache Sturdza” Bacău, în zilele de 17 și 18 mai 2018, în parteneriat cu Asociația Națională a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România (ANBPR), a întrunit bibliotecari cu diverse specializări, invitați speciali din România, Chișinău, Cernăuți, Detroit ș.a. În 2018, la împlinirea a 125 de ani de la fondarea Bibliotecii Județene „Costache Sturdza” Bacău, evenimentul a avut un farmec specific, încadrându-se perfect în seria de activități aniversare ale Bibliotecii, făcând posibilă reuniunea bibliotecarilor vorbitori de limbă română din diverse colțuri ale lumii.

Agenda ediției de primăvară a Conferinței ANBPR a inclus: comunicări în plen, ateliere de lucru, schimb de informații, experiențe și bune practici, proiecte inovative pentru comunitate, acțiuni culturale și de networking, cu participarea a peste 140 de bibliotecari (metodiști, bibliotecari-formatori, directori, șefi de servicii, personal de specialitate și personal administrativ).

Reprezentantele Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu” și ABRM din Chișinău: Lilia Gamața, șef Filiala „Ștefan cel Mare”, Maria Burcovschi, Filiala „Târgu-Mureș”, Ana Ostașevschi, Filiala „Ovidius”, Gabriela Bulduma, Secția „Memoria Chișinăului” a BM „B. P. Hasdeu”, director executiv ABRM, au încântat audiența cu prezentări referitoare la serviciile oferite locuitorilor orașului Chișinău în cadrul rețelei BM „B. P. Hasdeu” („Ora TV – dezvoltarea abilităților de dicție pentru copii; ProLogic – inspirație pentru uti-

Gabriela BULDUMA

Conferința Națională a Bibliotecarilor din România

lizatori; Story Jumper – competente digitale pentru copii) și oferta educațională disponibilă bibliotecarilor din Republica Moldova (noile cursuri online „Inovația în bibliotecă” și „Designul și managementul de proiect prin prisma gândirii proiective”).

Din seria de comunicări prezentate în cadrul conferinței ne-a impresionat comunicarea doamnei prof. univ. dr. Hermina Anghelescu (Wayne State University, Detroit, Michigan, U.S.A.) „Prin bibliotecile lumii. Implicarea arhitecturii profesionist în construcția de bibliotecă”. Prezentarea a inclus informații despre o serie de proiecte arhitecturale de bibliotecă din diverse colțuri ale globului (ex. Japonia, Qatar), inclusiv informații despre provocările întâmpinate de bibliotecile care își desfășoară activitatea în spații aparent perfecte. Involuntar am plecat cu gândul la bibliotecile Republicii Moldova, bibliotecile orașului

Chișinău, rețeaua de bibliotecă BM „B. P. Hasdeu” care își desfășoară activitatea în spații regândite, remodelate, redefinite. Ne întrebăm desigur când va veni acea vreme ce va permite organizarea în Republica Moldova a unui concurs internațional în scopul creării unui complex de bibliotecă modernă – etalon pentru alte biblioteci – și cine dintre arhitecții cu renume mondial va avea curajul să gândească o bibliotecă impresionantă pentru Republica Moldova. Dacă am reuși să obținem performanța

unui proiect de bibliotecă modernă, cât ar costa acesta și cine ar investi în materializarea acestuia, dar mai ales unde ar putea fi construită această bibliotecă?!

Comunicările în plen au fost succedate de ateliere, lansări și prezentări de carte, expoziții de caricaturi ale unor scriitori celebri, semnate de Marian Avramescu, recital poetic Denise Ababei & Eliza-Noemi Judeu, confesiunea despre Poezie și Dragoste a Norei Iuga, și recital folcloric marca Sofia Vicoveanca, un spectacol susținut de renumitul actor Florin Piersic ș.a.

Un moment istoric pentru băcăuani a fost desigur lansarea albumului „Bacău, în oglinzi paralele. O istorie ilustrată a Bacăului”. Ediția este rodul muncii autorilor Mihai Ceucă (cercetător, colecționar de imagini/ilustrate vechi ale Bacăului) și Adrian Jicu (editorialist, lector universitar, director al Bibliotecii Județene „Costache Sturdza” Bacău) și include o colecție de ima-

gini/cărți postale comentate pe înțelesul cititorului, cu rostul de a-i crea o impresie despre apariția și evoluția orașului comercial Bacău. Structurat în douăsprezece capitole, fiecare imagine fiind însoțită de un text, albumul mai cuprinde o prefață, o postfață, iconografie și bibliografie.

Ilustrațiile incluse în acest album surprind evenimente, monumente și clădiri deosebite din Bacău: Casa lui George Bacovia, Statuia lui Ștefan cel Mare, Strada Leca, clădirea Bibliotecii „Costache Sturdza”, Primăria și Biserica Armenească, statuia lui George Bacovia, Teatrul Municipal „Bacovia”, Palatul „Ateneu”, școlile, hotelurile și bisericile, sinagogile Bacăului, Parcul Trandafirilor, statuia lui Vasile Alecsandri, Fabrica de Bere „Grivel”, Fabrica de Hârtie „Letea”, Fabrica de Casănci „Leon Grad”, Moara Calmanovici ș.a. Grație generozității directorului Adrian Jicu și colegilor de la Biblioteca Județeană „Costache Sturdza” Bacău, ediția este deja parte a colecției Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu” din Chișinău și poate fi răsfoită de toți doritorii.

O altă ediție primită cu titlu de donație tot din partea Bibliotecii Județene „Costache Sturdza” Bacău: „Acea era... Puterea colacilor! Sărbătorii trăite, sărbători povestite în localități din județul Bacău” se referă la studierea și valorificarea patrimoniului imaterial (Capra, Uratul, Colinde, Plugușorul, Urșii de la Oituz, Jianul, Badanarii, Banda lui Bujor, Bucate tradiționale), celebrarea sărbătorilor de iarnă în diverse localități din județul Bacău. Cartea conține un autograf dedicat special cititorilor Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu” din Chișinău.

Tot în seria donațiilor se înscriu cărțile poștale cu QR code din partea Bibliotecii Județene „George Barițiu” Brașov, pentru care le mulțumim mult colegilor Rucsanda și Daniel Nazare.

Punctul culminant al **Conferinței Internaționale „Biblioteca publică – soluții și perspective în dezvoltarea comunității”** a fost desigur festivitatea de înfrățire a bibliotecilor de carte românească de pretutindeni, prin semnarea la 18 mai 2018 a unui act simbolic de Unire a Bibliotecilor din România, Republica Moldova și Ucraina. Actul marchează colaborarea dintre Asociația Națională a Bibliotecarilor și Bibliotecilor din România (ANBPR), Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM), Biblioteca Județeană „Costache Sturdza” Bacău, Societatea Bibliotecarilor Bucovinieni Cernăuți și Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” Chișinău și va sta la baza unor programe de cooperare culturală, vizite de studiu, schimburi de experiență ș.a.

PROGRAMUL ZILOR BIBLIOTECII JUDEȚENE „COSTACHE STURDZA” BACĂU

• 24-28 iunie 2018 •

DUMINICĂ, 24 Iunie 2018
Ora 17.00: BIBLIOTECA VIE (Parcul Cancicov)

- Recitalul Cvartetului „Avantgarde”
- Animație stradală – actori ai Teatrului Municipal „Bacovia”
- Biblioteca noastră – cu voluntarii de la Federația Tinerilor din Bacău

MIERCURI, 27 Iunie 2018
Ora 11.00: 125 DE ANI DE BIBLIOTECĂ PUBLICĂ ÎN BACĂU (Biblioteca Județeană „Costache Sturdza”)

- Deschiderea oficială a Zilelor Bibliotecii
- Conferința *Lectura, o provocare permanentă* – Constantin Călin
- Sesiunea de comunicări *125 de ani de bibliotecă publică în Bacău*
- Lansarea volumului *Între oglinzi paralele. O istorie ilustrată a Bacăului (1918-2018)*, de Mihai Ceucă și Adrian Jicu. Prezintă Constantin Călin

Ora 18.00: GALA BIBLIOTECII (Teatrul Municipal „Bacovia”)

- Conferința *Un exercițiu de exorcizare: Centenarul* – Ana Blandiana
- Recital fado: Cristina Dăscălescu – *Lagrîma*
- Ana Blandiana și biblioteca. Dialog cu publicul
- Decernarea plachetei *Biblioteca 125*

JOI, 28 Iunie 2018
Ora 11.00: ARC PESTE TIMP (Biblioteca Județeană „Costache Sturdza”)

- Biblioteca – o sărbătoare. Evocări, amintiri, memorii
- Vernisajul expoziției „Limba poloneză” a Institutului Polonez din București
- Lansarea volumului *Dicționarul geografic al județului Bacău*, de Hortensia Racoviță (ediție anastatică). Prezintă Lucian Șerban și Adrian Jicu

Ora 18.30: MUZICA BIBLIOTECII (Sala „Ateneu” a Filarmonicii „Mihail Jora”)

- Cursurile de dirijat (secțiunea *Romantic*) – sub bagheta maestrului Ovidiu Bălan

Alecsandri, azi

Colocviul a fost precedat de conferința „Geografie spirituală: A-ul și B-ul literaturii române, ivite în Bacău”, susținută de criticul literar **Grigore Codrescu**: „Nu știam că această formulare enigmatică, cu subtext, e a lui Gabriel Bacovia; eu bănuiam că e a lui Ioan Dănilă.” • „Alecsandri a fost lăsat la o parte, fapt inobservat în primul rând de Al. Piru, care a cerut să fie mai mult în atenția băcăuanilor.” • „Avem o statuie în fața Casei de Cultură, în stil neoclasic, un bust la unul dintre cele mai vechi licee din Bacău, un altul la intrarea în Aula Universității Vasile Alecsandri, dar există și alte fire: fiica lui, Maria Bogdan, este inmortantă la Borzești.” • „Alecsandri și Bacovia sunt, fiecare, un început de epocă. Primul dintre ei a pus bazele culturale ale statului român modern și s-a situat la începutul multor forme ale literaturii noastre. Bacovia e altceva: expresia modernității în poezie.”

Daniel Nicolescu, despre volumul „Casa din cuvinte... – pro Alecsandri (documentar, antologie și interviuri de Ioan Dănilă; Bacău, 2018): • „Metaforic, casa e o construcție culturală.” • Recenzia cărții (plus CD-ul conținând înregistrări audio cu Magda Cârneci, Felicia Donceanu, Silvia Strătilă și Mihai Șora, despre salvarea Casei „Alecsandri” din Bacău) va apărea într-o revistă de cultură.

Dumitru Brăneanu, despre antologia poezilor și dramaturgilor debutanți: • „S-a redus vizibil numărul participanților la concursuri.” • „Acesta să fie tinerii creatori pe care-i așteptăm?”

Ovidiu Bufnilă: • „Destinele culturale ale Bacăului sunt legate de mulți oameni.” • „Să învățăm a negocia cu factorul politic, ca în vremea lui Alecsandri. Dacă era așa, Casa Alecsandri putea fi de mult a orașului.” • „Filiala Bacău a U.S.R. să fie războinică!”

Florentin Popescu: • „Mai sunt cazuri: casa lui Marin Preda, din Siliștea-Gumești, e plină de bălării.” • „E păcat să nu se găsească o soluție: ani de zile Alecsandri a fost nedreptățit, în raport cu Bacovia.”

Dumitru Ghermanic: • „Am citit tot ce a scris Alecsandri, care nu s-a născut în pădure, ci în oraș.” • „Când am văzut prima oară eu, basarabean, Casa Alecsandri din Bacău, am plâns.” • „Să urmărim modelul casei lui Pușkin, din Chișinău, făcută muzeu literar.”

Elena Bulai: • „Alecsandri era bun prieten al familiei Rosetti-Tescanu. A existat la Tescani o casă conspirativă în care se întâlneau Cuza, Alecsandri și alții, pregătind Unirea Principatelor. De acolo a plecat un mesager cu misiunea de a împiedica falsificarea alegerilor.”

Adrian-Dinu Rachieru: • „Alecsandriada va fi ce trebuie să fie: o scenă polemică, dar cu documente.” • „Radu Cârneci e un nume emblematic pentru viața culturală nu doar

bacăuană.” • „Orașul reușește să-l echilibreze pe cei doi scriitori din fruntea abecedarului.” • „Să sperăm că și Alecsandri își va găsi un exeget de aceeași rasă culturală și aceeași anvergură ca în cazul lui Bacovia, fericit comentat de C. Călin.” • „Alecsandri s-a bucurat de o regalitate literară în timpul vieții, pe când Bacovia are glorie postumă.” • „Nicolae Manolescu menționează ca an de naștere al lui Vasile Alecsandri 1818, 14 iunie. Din punctul lui de vedere, *Miorita* în varianta Alecsandri e o capodoperă.” • „Propun o sesiune de comunicări la următoarea *Alecsandriada*, în care să se probeze totul cu documente, nu cu inflamări. Polemica e cea mai bună naftalină pentru un scriitor; îl menține în actualitate.”

Vasile Tărăteanu: • „Alecsandri a avut un rol deosebit în nordul Bucovinei, unde a sosit, la Cernăuți, cu alți pașoptiști. A colaborat la revistele de la noi, a publicat acolo *Miorita* și a scris *Deșteptarea României*. Prin asta a ridicat nivelul spiritual al Bucovinei.” • „A fi patriot a ajuns un termen derizoriu în România, dar noi visăm acel patriotism curat, curat al pașoptiștilor și al celor din 1918.” • „Vom organiza la Cernăuți o conferință despre bicentenarul nașterii lui Vasile Alecsandri. Vă invităm.”

De la **Liviu Chiscop** se așteaptă documente privind locul nașterii lui Vasile Alecsandri. Pentru Bacău, există; pentru Valea Budului, (încă) nu.

Panoramic editorial și publicistic

• **Cărți de/ prezentate de:** Gina Zaharia, Valeria Manta-Tăicuțu, Gh. Neagu, Adrian-Dinu Rachieru, Grigore Codrescu, Vasile Proca, Dumitru V. Marin, Emilian Marcu, Lidia Grosu, Petruș Andrei, Victoria Fonari, Liviu Chiscop, Nicolae Tăicuțu, Vasile Larco, Doru Ciucescu, Nicolae Pogonaru, Stan Brebenel (care a anunțat în „Opinia” de Buzău că „Alecsandriada” este făcută de/pentru „oameni cu suflet mare”). • **Publicații prezentate:** „Spații culturale”, „Meridianul cultural românesc”, „Bucureștii literar și artistic”, „Academia Bărlădeană”, „Revista literară”, „Viața Basarabiei”, „Alunelul”, „Tecuciul literar-artistic”,

Alecsandriada, la a doua ediție

După ediția-test din 2017, cea din 2018, când se împlinesc două secole de la nașterea (în Bacău, la 14 iunie) a lui Vasile Alecsandri, a fost categorisită de participanți ca superioară prin oferta Proiectului și prin rezultatele acestuia. Pentru a proba dum-

neavoastră, cititorii, valabilitatea etichetării, am preferat să reproduc – selectiv, desigur – intervențiile considerate semnificative pentru un eveniment cultural și să consemnez reportericește acestea, evitând pe cât posibil comentariile. (I. D.)

„Baaadul literar”, „Plumb”, „Ateneu”. Apel de la Florentin Popescu: „Să ne ajutăm între noi prin prezentarea fiecărui noi număr al unei publicații într-o altă publicație!”

Dramaturgia românească, încotro?

• **Moderatori:** Viorel Savin și Valeria Manta-Tăicuțu • **Intervenții:** Emilian Marcu, Grigore Codrescu, Florentin Popescu, Victoria Fonari, Violeta Savu, D. V. Marin, Vasile Larco, P. Isachi, D. Brăneanu. Ioan Holban transmite o interesantă experiență ca director al Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Iași, iar Eleonora Stamate propune ca, în acest an special, Casa „Vasile Alecsandri” din Bacău să fie înconjurată de o uriașă bandă tricoloră, iar în fața ei să se organizeze momente artistice inspirate din opera celui ce ne-a lăsat „Hora Unirii”.

Reuniunea „Alecsandriada”

A avut loc la Colegiul Național „Vasile Alecsandri” din Bacău, unde elevii și profesorii s-au întâlnit cu o parte dintre scriitorii. În curtea interioară se află bustul poetului, realizat de Vladimir Hegel, de la a cărui moarte se împlinesc o sută de ani. După-amiază, la statuia poetului (sculptor, Mircea Spătaru), am ascultat „Voci de AED pentru AIEcsandri”.

De la Miorița, la Andrii Popa

Spectacolul de pe scena Teatrului Municipal „Bacovia” a reunit elevii de la Colegiul

Național „Vasile Alecsandri” Bacău, Palatul Copiilor, „Școala steluțelor”, Liceul Teoretic „Vasile Alecsandri” Chișinău, iar în final Gh.-Jan Iscu a mixat text („Miorița”) și muzică (la caval): „Crima nu s-a săvârșit./ Din cei trei a răsărit/ Un falnic stejar:/ România – centenar!”

Silvia Strătilă, conducătoare grupului din Republica Moldova, aflată lângă elevi, pe scenă: „Bacăul rămâne orașul care ne adună mai aproape de regele poeziei române. *Alecsandri băcăuanul* l-a făcut pe român poet. Cu aceleași bătăi de inimă română am venit de la Chișinău, o altă capitală românească înroșită și azi de sângele otrăvit al timpului. Mai sunt viteji care visează la unirea Daciei, la o singură turmă și un singur păstor. Să ne rugăm pentru Alecsandri!”

Palmaresuri

CREAȚIE LITERARĂ: • „Nu poți să vezi zâne dacă nu ești zănat! Cine are ochi, să le vadă!” (Dana Zetu) • „Mulțumesc oamenilor care mi-au stat în preajmă: Mihai Cimpoi, Nicolae Dabija, Vasile Tărăteanu, Viorel Dinescu și mulți alții.” (Andreea-Elena Chiriac)

PUBLICAȚII: S-a urmat un principiu: al reprezentativității românești, în cele trei zone. • „Actualitatea literară” (Lugoj): „Prezența mea la Bacău se datorează lui Radu Cârneci, care acum câțiva ani m-a întrebat dacă nu vreau să vii aici la un festival de poezie.” • „Revista premiată e a *unirii* scriitorilor din România, și nu a Uniunii Scriitorilor. Nu apartenența la o asociație contează, ci ceea ce putem să facem împreună.” (Nicolae Silade) • „Spații culturale” (Râmnicul Sărat): „Revista apare de 11 ani, într-un oraș mic. Am editat-o la început cu

ajutorul lui Radu Cârneci (originar din zonă – n.n.), care rămâne director de onoare al acestei reviste.” (Valeria Manta-Tăicuțu) • „Tecuciul literar-artistic” (Tecuci, jud. Galați): „Distinșii colaboratori ai revistei (între care și Nicolae Dabija – n.n.) au făcut să iasă din anonimat Tecuciul.” (Eleonora Stamate)

LICEE: • „Suntem onorați de distincție, ceea ce ne motivează să venim și în anii următori.” (Silvia Strătilă, Liceul Teoretic „Vasile Alecsandri” Chișinău) • „*Alecsandriada* creează aceste minunate punți între provinciile istorice românești.” (Călin Boambă, Colegiul Național „Vasile Alecsandri” Bacău) • „În Bucovina de nord, am văzut fluturând steagul românesc, adoptat de unele localități ca simbol al acestora (pe tricolor e aplicată emblema comunei respective). Consiliul Județean Bacău le-a promis elevilor de acolo o școală de vară în România.” (Dumitru Brăneanu)

MARILE PREMI: • **Adrian-Dinu Rachieru**, președintele juriului: „Spunea ieri profesorul Ioan Dănilă că în 2017 a fost o ediție-test. Sper ca *Alecsandriada* să aibă viață lungă. Dacă va continua astfel, manifestarea va câștiga în amploare, ridicând stacheta calității.” • „Bacăul îl sârbătorește cu fast pe Bacovia, poet care cunoaște o formidabilă glorie, uitându-l pe Alecsandri. Spunea cineva ieri (Grigore Codrescu, n.n.) că Alecsandri a fost lăsat deoparte, deși în timpul vieții, cu temperamentul său de învingător, s-a bucurat de regalitate literară. Mai mult: dacă ar fi să-l citez pe Bolintineanu, prin Alecsandri, poezia noastră se români.” • „Alecsandri trebuie citit în rama epocii, și nu concesiv, fapt valabil pentru proză, poezie, dar cu deosebire pentru corespondență.” • „Dincolo de controverse, trebuie să ni-l amintim și să-l sărbătorim.” • **Vasile Tărăteanu**: „Și la noi, la Cernăuți, avem un grup de literați care își onorează cu demnitate misiunea pe care și-au asumat-o, una dintre cele mai grele, după părerea mea.” • **Dumitru Crudu**: „Pentru mine, Bacăul are o componentă simbolică foarte importantă, fiind orașul poetului meu preferat, Bacovia, și al unui dramaturg, Vasile Alecsandri. De la el avem mereu de învățat, în primul rând cum să vorbim despre lucruri foarte grave, foarte importante, într-un mod ironic. Prin aceasta Alecsandri va avea o viață lungă ca autor de piese.” • **Ioan Holban**: „Prima capitală cultu-

rală europeană a fost pe prispa conacului de la Mircești, de unde Alecsandri făcea corespondență cu mari personalități ale vremii. A existat o lădoaie pe care el o trimitea la poșta o dată pe săptămână ca să-i ridice corespondența venită din Franța, și peste altă săptămână să o ducă la aceeași gară, cu răspunsurile lui Alecsandri. N-avea complexe, frustrări, reflexe, nu era provincial și asta făcea din Mircești prima capitală europeană în România. Or mai fi fost și altele. „Acum, în Bacău am aflat o veste foarte bună: Consiliul Județean se preocupă să ia Casa Alecsandri și să o refacă, ceea ce e un fapt excepțional.”

• **Nicolae Dabija:** „Ediția a doua a *Alecsandriadei* e internațională: eu și Dumitru Crudu venim din străinătate. Am venit în patria lui Alecsandri din patria lui Alecsandri; am venit de acasă acasă, adică din patria limbii române în patria limbii române. Pentru prima oară am venit la Bacău în 1990, pentru a participa la inaugurarea Casei Memoriale Vasile Alecsandri. Am pledat atunci și de atunci pentru o mai dreaptă cinstită a lui Alecsandri. El este nu doar cititor de țară, ci este cititor de limbă română. Limba română pe care o vorbim dincoace și dincolo de Prut datorează multe lui Vasile Alecsandri. El a fost interzis în Basarabia până în 1954. În 1937, toți scriitorii și lingviștii din Transnistria au fost împușcați pentru că – citez din sentință – au întunecat limba moldovenească cu cuvinte românești. Au tipărit în abecedare poezia lui Vasile Alecsandri: „Din văzduh, cumplita iarnă cerne norii de zăpadă”. Cuvântul *zăpadă* era un cuvânt românesc. Alcătuitoarea cărții trebuiau să pună *omăt*, moldovenesc. Cuvântul *stradă*, dacă-l foloseai, era considerat cuvânt fascist; trebuia să spui *ulită*. Sinonimele aceluiași cuvânt erau considerate ca făcând parte din limbi diferite. Alecsandri a fost interzis după aceea foarte mult timp. Ba mai mult: când eram noi elevi, se vorbea că va fi scos și din manuale, unde erau cîteva pasteluri. De ce? Pentru că era

boier. Trebuiau incluși în manuale doar cei care au fost țărani sau proletari. Pentru noi, cei de dincolo de Prut, Alecsandri este unul dintre scriitorii care ne-au ajutat să supraviețuim. Atunci când ne-am întâlnit, ne-am recunoscut după cuvintele limbii române. Vreau să mulțumesc Bacăului că mi-a acordat primul premiu internațional: Premiul Revistei „Ateneu”. A fost un pocinog bun, pentru că au urmat alte premii peste hotare”.

• **Mircea Martin:** „Am mai fost în zonă, la *Zilele culturii căline-sciene* de la Onești. Bacăul reprezintă pentru mine orașul a doi mari poeți: unul clasicoromantic, Alecsandri, celălalt modernisto-postmodernist, Bacovia. Faptul că orașul și-a asumat acești doi mari scriitori instituțional, nu doar din simpatii individuale, că o universitate de stat poartă numele unuia, iar o alta, particulară, al altuia, că s-a inițiat această *Alecsandriada* (Mircea Martin preferă această formă a derivatului – n.n.) se datorează adevărului că literatură română e de neconceput fără Alecsandri. El rămâne important în măsura în care noi realizăm importanța lui *atunci* și în măsura în care vrem să cultivăm un anumit *tip* de poezie. Aceasta se pretează foarte bine la gimnaziu, care din păcate astăzi este tot mai privat de literatură română. Am avut mari conflicte la Ministerul Educației cu anumiți așa-ziși reformatori, care susțineau că literatura nu mai are ce căuta în programa de limbă și literatura română, programă care ea însăși nu se mai numește așa, ci *Limbă și comunicare*. Nimic mai nepotrivit: literatură predată la o vârstă fragedă, când conștiința începe să se formeze, are un rol extraordinar, și dacă ne privim de această, facem un lucru împotriva identității noastre, a destinului nostru cultural”.

• **Silviu-Ionel Prăvăț,** vicepreședinte al Consiliului Județean Bacău (după ce majoritatea premiilor au adresat mulțumiri autorităților locale pentru implicarea eficientă în actual cultural): „Vreau să vă anunț că domnul președinte Sorin Brașoveanu,

vicepreședintii și consilierii județeni ne-am asumat achiziția Casei marelui scriitor, indiferent de discuțiile ce sunt legate de acest imobil. Mi-era foarte greu la început să înțeleg de ce domnul Dumitru Brăneanu și domnul Ioan Dănilă vorbesc atât de des despre Casă, până când am ajuns să o văd...” „Prin toți creatorii de frumos de aici – invitați sau localnici –, Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, Ion Creangă, *Alecsandriada* vor trăi atât cât bunul Dumnezeu ne va da zile.”

Dumitru Brăneanu, președintele filialei Bacău a Uniunii Scriitorilor din România, managerul Proiectului *Reuniunile Culturale „Alecsandriada”*, ediția a II-a: „Important e că Alecsandri s-a născut în Bacău. Nu contează când. Ne vedem în 2019. Să ne ajute Dumnezeu!”

Actorii Teatrului Municipal „Bacovia” Bacău au prezentat în aceeași seară spectacolul cu piesa „Piatra din casă”, de Vasile Alecsandri.

Premiile Reuniunilor Culturale „Alecsandriada”

(23-26 mai 2018)

Premiul *Opera omnia* „Vasile Alecsandri”: Mircea Martin (București), membru corespondent al Academiei Române

Premiul de excelență „Vasile Alecsandri” – poezie: Nicolae Dabija (Chișinău), membru corespondent al Academiei Române

Premiul de excelență „Vasile Alecsandri” – critică și istorie literară: Ioan Holban (Iasi)

Premiul de excelență „Vasile Alecsandri” – proză: Grigore Crișan (Cernăuți)

Premiul de excelență „Vasile Alecsandri” – dramaturgie: Dumitru Crudu (Chișinău)

Premiul „Centenarul Unirii” – unități de învățământ: Liceul Teoretic „Vasile Alecsandri” Chișinău, Școala din Mahala (regiunea Cernăuți) și Colegiul Național „Vasile Alecsandri” Bacău

Premiul de excelență „Vasile Alecsandri” – reviste de cultură: „Actualitatea literară” (Lugo), județul Timiș, „Spații culturale” (Râmnicul Sărat, județul Buzău), „Mărturie culturale” (Satu Mare, județul Satu Mare), „Tecucul literar-artistic” (Tecuci, județul Galați)

Au acordat interviuri pe tema „Alecsandri, băcăuanul” Vasile Târâteanu, Nicolae Dabija, Mircea Martin și Dumitru Crudu.

Partenerii Consiliului Județean în acest proiect au fost Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău, Uniunea Scriitorilor din România – filiala Bacău, Teatrul Municipal „Bacovia”, Inspectoratul Școlar al județului Bacău, Societatea Cultural-Științifică „Vasile Alecsandri” Bacău.

Transcrierea înregistrărilor audio: Valentina Bătrînu, studentă, Facultatea de Litere a Universității „Vasile Alecsandri” din Bacău; activitate în cadrul practicii de specialitate

Prof. univ. dr. Bogdan Crețu:

„Istoria literară e un discurs de tip identitar”

– *Domnule profesor, sunteți directorul Institutului de Filologie Română „A. Philippide” Iași, instituție antrenată în realizarea celor trei ediții ale „Dicționarului literaturii române”, aflate acum în fața noastră. În prima, din 1979, la capitolul rezervat lui Vasile Alecsandri apar două date ale nașterii: 14 iunie 1818 și 21 iulie 1821. În ediția din 2004 și în cea din 2016, „revizuită, adăugită și adusă la zi”, sunt reduse la una singură: 14 iunie 1818, medalion încheiat cu aceleași inițiale, F. F. [Florin Faifer], reputat cercetător literar. Institutul ieșean deține o mare autoritate științifică și de aceea vă rog să motivați această dată.*

Bogdan Crețu: – De vreme ce Florin Faifer a optat pentru ea, a avut motivele lui. Sigur că din 1979 până în 2004 cercetarea istoriei literare a adus documente noi, a avansat. Obligația unui dicționar este să se țină la zi, adică să profite de ultimele știri cu descoperiri. Sunt foarte multe astfel de lucruri incerte. Nu știm foarte bine când s-au născut toți scriitorii noștri vechi, nu știm nici măcar când au murit, nu știm unde, nu știm ce părinți au avut. Proiectul acesta al „Dicționarului literaturii române de la origini până la 1900”, realizat la Iași în 1979, și acum „Dicționarul general al literaturii române” au norme științifice care le fac să fie opere perfect moderne, contemporane, cu o echipă de profesioniști foarte, foarte bună. Cred că în sfârșit, iată, la această ediție ultima dată rămâne reală.

– *Repetati-o, vă rog.*

B. C.: – 14 iunie 1818.

– *Deci 14 iunie 1818. Acum trei zile eram la Iași și i-am telefonat domnului Florin Faifer. Era într-o stare a sănătății care nu i-a permis să ne întâlnim (aș fi vrut să dialoghez cu Domnia Sa). Mi-a confirmat data aceasta, citând mitrica de naștere și invocându-l pe Gheorghe Ungureanu, directorul Arhivelor Statului de la Iași într-o vreme. Dar, domnule director, discuția de până aici e pretextul pentru a pleda și dumneavoastră ca la Bacău să avem Casa „Vasile Alecsandri”, închinată memoriei sale.*

B. C.: – Din punctul meu de vedere, e o inconștiență să nu o folosești ca atare, de vreme ce o ai și de vreme ce Bacăul e legat și de numele unui mare scriitor român, Vasile Alecsandri. E suficient să ne uităm în toată Europa, și nu numai, ca să vedem că principalul argument care dă identitate unui oraș și care cheamă oamenii este cel cultural. De asta mergem într-un loc: ca să vedem dovezi ale trecutului. Dacă putem găsi și un vârf de creion care să ne amintească de prezența unui scriitor, trebuie să avem grijă și să ne gospodărim mai bine.

În Dicționarul amintit sunt sute și mii de scriitori, de reviste literare, de instituții ale literaturii române, de concepte și așa mai departe. E un proiect uriaș, pe câteva mii de pagini. Vor fi opt volume cu totul. La anul se va încheia proiectul, la care au lucrat zeci și zeci de cercetători. Academia cultivă acest tip de cercetare colectivă pe care un om pe cont propriu nu are cum să o facă. E un fel de dicționar-tezaur, așa cum avem un dicționar-tezaur al limbii române. A durat o sută de ani să se încheie și acum iată că e în revizuire. Ca și limba, cercetarea asupra istoriei literare evoluează. Sigur, nu se poate niciodată tot, tot, tot, dar să avem esențialul, ceea ce este important, ceea ce a produs important literatura română în atâtea secole. Interesul pentru istoria literară există, e obligatoriu, pentru că și istoria literară e un discurs de tip identitar. Citim istoria literară nu numai ca să înșirăm o operă după alta, ci ca să mai aflăm ce s-a întâmplat cu lumea noastră, până la urmă cu spiritul românesc, cum s-a definit în timp.

– *Dumneavoastră aveți acolo niște oameni-instituție. Ei înșiși sunt deținătorii unor subiecte cum ar fi în cazul de față Vasile Alecsandri, care înseamnă autoritatea numărul unu a aceluia subiect. Florin Faifer, de exemplu, înseamnă Vasile Alecsandri.*

B. C.: – Aceasta arată ce putere canonizatoare are un astfel de dicționar, pentru că astăzi se pare că nu se vorbește foarte mult despre lucrările de genul acesta, dar în timp ele își fac lucrarea. Să știți că statul nu susține foarte mult astfel de gesturi; ele ies mai mult din încăpățănarea unui om. A lui Eugen Simion, de pildă, de a duce până la capăt un proiect de felul acesta care – cine știe? – ar fi rămas încă un zid părăsit.

– *Vă mulțumesc.*

Bacău, 26 apr. 2017
Dialog de Ioan DĂNILĂ

Un mic spectacol fermecător, care te poartă pe aripile imaginației, în ritmuri muzicale, este „Visătorul” de la teatrul pietrean. Am spus „mic” pentru că nu durează mult, având și ceva foarte cald, familiar, tandru în substanța lui. E ca o jucărie pe care o ții în mâini și îți vine s-o mângâi mereu, fiindcă îți este foarte dragă. Așa arată spectacolul-concert creat de Ada Milea pentru Teatrul Tineretului, impecabil realizat de o echipă care funcționează ca un tot unitar, cu reglaj fin, într-o perfectă coeziune, armonios.

Punctul de plecare în minunata aventură scenică este cartea omonimă a lui Ian McEwan, în care scriitorul britanic și-a propus (și a reușit întru totul) să iasă din tiparul cărților despre lumea copilăriei, scriind una „pentru adulți despre un copil”, folosind un stil simplu, direct, un limbaj pe care să-l înțeleagă și cei mici. Eroul cărții se numește Peter, un băiețel de zece ani, pistruiat, tăcut, părând celor din jur cam încet la minte, ciudățel. Dar asta se întâmplă pentru că el visează mereu cu ochii deschiși, imaginându-și un întreg șir de transformări, în urma cărora el devine o altă ființă, care trece prin felurite experiențe. Aceste metamorfoze sunt un drum al inițierii, al cunoașterii de sine, dar și o experiență a alterității, pentru că se transpune în pielea altora, în final Peter ajungând la înțelegerea multor lucruri. Cu o copilărie atât de aventuroasă,

Teatrul Tineretului Piatra Neamț

În lumea lui Peter, visătorul

lipsită de monotonie, de plictis, plină de aventuri, unele dintre ele fantastice, Peter visătorul avea să fie un cunoscut inventator la vârsta adultă și un scriitor de povești, un om cu o viață fericită, după cum ne spune Ian McEwan.

Povestirile scrise de băiețelul pistruiat, ca să se facă înțeles de cei din jur, mai

cu seamă de adulții care-i pusese eticheta de „copil dificil”, stau la baza unei bune dramatizări, semnate de Antoaneta Zaharia, și alcătuiesc materia unui spectacol colorat, alert, tonic, în notă ghidușă, cu multe accente comice, dar infuzat și cu puțină nostalgie.

În spațiul scenografic foarte ingenios, pe trei niveluri, creat de Alina Herescu (și costumele sunt frumoase!), în față stând personajele-copii, iar sus fiind plasați părinții și doamnelor profesoare, actorii desfășoară un joc creativ, imaginativ, bogat cromatic, deși nu se mișcă mai deloc. Fiindcă povestesc și cântă, atât la instrumente

obisnuite, chitară, tobe, cât și la cele mai aiuritoare obiecte, adică oale, capace, râșnițe, teluri, tuburi etc.

Peter Fortune, copilul diferit de ceilalți, foarte atașant ca personaj, cu aerul lui de zăpăcit, de lunatic, e întruchipat de Emanuel Becheru, Kate (sora lui mai mică) e Corina Grigoras, amândoi fiind cât se poate de expresivi, candidi și hăioși. Excelenți sunt și ceilalți coechipieri din rolurile de copii: Cătălina Bălălaşu (Gwen/Cască), Andrei Merchea Zapotoțki (Tom), Dragoș Ionescu (Barry) și Valentin Florea (Will). Fiecare își colorează personajul în chip inteligent, îl creionează cu mult haz, făcând risipă de energie. Nora Covali este admirabilă în personajul mamei, care supraveghează totul din bucătăria unde e stăpână absolută, în timp ce tatăl e figurat, cu bune mijloace, de Rareș Pîrlög.

Gina Gulai, Maria Hibovski și Cătălina Ieșanu sunt un trio de profesoare înțepate, rigide, obtuze, inspirat desenate, la modul caricatural.

„Visătorul” este o încântătoare creație, marca Ada Milea, de o teatralitate complexă și o sugestivă plasticitate, în care povestea (prelungită și de animația semnata de Paul Mureșan) și muzica (pe ritmuri simple și antrenante) dau liber la visare.

O jucărie simpatcă, amuzantă, este și caietul-program al spectacolului, unde toți realizatorii lui își povestesc un vis din copilărie.

Cea de-a doua ediție a manifestării teatrale bucovinene, desfășurată între 12 și 20 mai, a stat sub semnul *unirii prin teatru*, în acest an 2018, plin de semnificații istorice pentru români, după cum a spus în mesajul său scriitorul Matei Vișniec. *Zilele* au fost foarte bogate, cu un program dens și variat, cuprinzând peste 60 de reprezentații, într-o diversitate de formule, conferințe, expoziții, lansări de carte etc. A fost un adevărat tur de forță, care a inclus și Concursul Național de Dramaturgie „Matei Vișniec”, și o adevărată sărbătoare pentru iubitorii de teatru din Suceava și Rădăuți. Au răspuns invitației de a participa la acest festival trupe din Bacău, Botoșani, București (Teatrul Național și Teatrul de Comedie), Galați, Piatra-Neamț, Tulcea, Turda și patru teatre din Chișinău, Republica Moldova: Teatrul Național „Mihai Eminescu”, Teatrul „Lucaefărul”, Teatrul Național „Eugen Ionescu” și Teatrul Național „Satiricus” I.L.Caragiale.

Festivalul s-a deschis cu premiera teatrului-gazdă, „Proștii sub clar de lună”, de Teodor Mazilu, în regia Ancăi Bradu, o notabilă opțiune repertorială, pentru că este vorba despre unul dintre cei mai valoroși dramaturgi contemporani. Autor original, creator de stil, Mazilu a imaginat o galerie de personaje care trăiesc din clișee, rostind truisme cu un aer candid. Sunt ticăloși fără scrupule, grandmani, semidocți care macină cuvinte în gol, prostia lor având aparență de inteligență. Dramaturgul măturisea că, pentru el, „frica de prostie e ca frica de moarte”. Mai spunea despre prostie că e violentă, și poate mima inteligența și că „progresează în ritm alarmant, existând o legătură strânsă între ură și prostie”. Proștii și palavragii prinși în insectar de scriitor au o tipologie bine definită, fiind niște ipocriti, niște „nebuni fătarnici” lipsiți de autenticul vieții, amețiti

Suceava

Câteva însemnări de la Zilele Teatrului „Matei Vișniec”

de propriul gol interior. Au idei false, preconcepții, sunt snobi, parveniți, autodefinindu-se nonșalant, cu un firesc atroce, printr-un limbaj de un comic special, cu formulări aforistice, prețioase, găunoase, paradoxiste.

E lesne de înțeles că această tipologie nu a dispărut, că acest gen de personaje care „au făcut vocație în propria lor ticăloșie”, după observația făcută de regizoarea Anca Bradu în foaia-program a spectacolului, are o rezistență în timp extrem de toxică, de periculoasă.

Anca Bradu și-a propus o montare ambițioasă, cu multe trimiteri la actuali-

tate, în care să se vadă cum personajele „tranzacționează la nesfârșit pe o piață a amorului și a corupției, alergând bezmetic între tragic și comic, compunând un carnaval al disperării, colorat de o vervă ineputabilă a limbajului”.

Dorindu-și „un exercițiu de recunoaștere și eliberare prin răs a ceea ce ne șochează zi de zi, atât pe scena politică românească, dar mai ales pe stradă ori în jurnalele de știri, ce trezesc atâtea întrebări despre viață și absurdul ei”, regizoarea concepe un spectacol cu vădită tentă de divertisment, aducând în scenă momente de music-hall și de

cabaret. Mai multe forțe sunt angrenate în această întreprindere ambițioasă, așa cum ziceam: scenografia Mariei Mișu (expresivă, figurând un fel de subsol sordid), coregrafia Mălinei Andrei, compoziția muzicală semnata de Ovidiu Iloc, o mică orchestră cântând live, light design-ului Lucian Moga. Și distribuția e bună: în general, Clara Popadiuc („satanică” Ortansa), Delu Lucaci („plângăreata” Clementina), Răzvan Bumbuț (Emilian) și, mai ales, Cătălin-Stefan Mindru (în șmecherul Gogu, licheaua perfectă) fiind credibili în partiturile incredintate. Am remarcat și jocul inteligent, parodic, al Dianei Lazăr (Vasilica) și pe cel cam apăsător șarjat al interpretelor Bogdan Amurăriței (în travesti) și Constantin Tache Florescu, mama și tatăl Ortansei, „doi indivizi suspecti” (așa-i caracterizează dramaturgul).

Din păcate, lucrurile nu prea se leagă, spectacolul e lung – se impunea un mai energic decupaj al textului –, trenează de multe ori, n-are nerv satiric și nici unitate stilistică. Plăcându-mi teatrul lui Mazilu, mă așteptam la mai mult, la o abordare mai îndrăzneată, mai imaginativă, la o viziune coerentă stilistic și proaspătă.

Pe toate acestea le-am găsit, din fericire, în alt spectacol al Teatrului „Matei Vișniec”, în „3 surori”, de A.P. Cehov. Asta am și urmărit în scurta mea deplasare la Suceava, să văd, în primul rând, produsele unui teatru tânăr, despre care pot spune că evoluează frumos, mai mult decât promițător. Din rațiuni de economie de spațiu, despre excelențelul spectacol, foarte modern, dar deloc mai puțin chehovian, creat de Catinca Drăgănescu, voi scrie în numărul viitor.

Pagina realizată de Carmen MIHALACHE

O călătorie la București la final de mai este o experiență utilă pentru oricine. Mă gândesc cu precădere la pictorul Nicu Enea, care își serba ziua de naștere (28 mai). În mai multe rânduri și locuri, el mărturiseste că îndeosebi anotimpul primăvara îl predispozează la meditație, hoinăreli libere în natură, admirație și, nu în ultimul rând, la creație artistică. Anul acesta, pe 30 mai, Grupul Partidului Național Liberal din Parlamentul României (Camera Deputaților), în colaborare cu Primăria comunei Măgurești, cu ocazia comemorării pictorului Nicu Enea, a organizat, în Holul Expozițional de la Intrarea S1 (la Palatul Parlamentului), o expoziție cu tablourile pictorului, din Colecția de artă „Octav Olaru”. Merită să menționăm aici faptul că Nicu Enea a fost un pictor harnic: a lucrat aproape trei mii de tablouri și peste trei mii de schițe și lucrări de grafică. Ar trebui să adăugăm aici lucrările de artă monumentală, dar și pe cele nesemnate. Mai cunoscute sunt cele o sută saizeci și patru de lucrări, despre care s-a scris de multe ori.

Petre Isachi, unul dintre oamenii care s-au pronunțat asupra tablourilor lui Nicu Enea, opina zilele trecute că dacă acesta n-ar fi fost pictor al Casei Regale, ar fi rămas un *ilustru necunoscut*. Nu cred lucrul acesta, însă nu pot să trec cu vederea faptul că a fost favoritul familiei regale, iar acest amănunt biografic i-a adus pe parcursul vieții umilințe și greutăți, unele de neînțeles, și care au contribuit apoi în privința situației sale în ierarhiile critice de-a lungul timpului.

În programul manifestării, moderatorii Viorel Savin, Constantin Parascan și Petre Isachi au inclus: lansarea volumelor „Nicu Enea. Album monografic”, „Nicu Enea. Viața alcătuită din scrisori, articole și poze”, vernisarea expoziției de artă plastică și, nu în ultimul rând, „Nicu Enea. Album de Grafică”. Lucrările aparțin scriitorului Viorel Savin. Evenimentul s-a finalizat cu un interesant colocviu de impresii.

Theodor-George CALCAN

Pășeam adânc și deplin îngândurat

Pentru șase dintre băcăuani, cei invitați de propunătorii, ziua a început în boarea dimineții, la ora patru, oră de calm în care culorile nopții devin albastre. În adierea de briză a unei dimineți liniștite, un grădinar ceva mai harnic lovea ritmic și hotărât caldarâmul, trăgând după el un furtun mare, lung și întunecat, cu care stropea din când în când trandafirii...

La punctul de întâlnire pe trotuarul din fața Prefecturii au fost prezenți: Sorin Ailenei, consilier al prefectului, Adrian Lungu, prozator, Cornel Galben, publicist și scriitor, Petre Isachi, critic literar, Lucian Filip, expert ONU, și subsemnatul. Ne-am strâns mâinile călduros, ne-am cunoscut, am schimbat câteva vorbe, iar la patru și treizeci de minute un autobuz de transport, model „Ogar cenușiu” de România, care venea de la Măgurești, ne-a ridicat și pe noi de la sol. Până la ora nouă și jumătate, călătoria a decurs firesc. La margine de Buzău însă, autobuzul s-a defec-

tat și n-a mai putut continua drumul, așa că de-aici încolo domnii Lucian Filip, Viorel Savin, Petre Isachi și Sorin Ailenei au plecat repede cu un taxi spre București, pentru a fi punctuali la Parlament. La o jumătate de oră distanță, cu un alt vehicul de Buzău, aceeași marcă și capacitate, ne-am deplasat și noi spre același punct de reper. După ce am înconjurat de două ori Casa Poporului, reușind în sfârșit să descoperim intrarea, am pătruns în holul expozițional, aflat la primul etaj de subsol al clădirii. Aici, lume multă și freacă ușor, pe simeze se întindea într-o lumină blândă, parcă ocrolititoare, imbiindu-te s-o privești, Colecția „Olaru”: tablourile lui Nicu Enea. Au vorbit pentru început primarul de Măgurești și inginerul petrolist Ioan Cădă, un om activ, întreprinzător și inteligent etaj. Apoi au luat cuvântul: Tudorița Lungu, Viorel Savin, Constantin Parascan și Petre Isachi. Vorbitorii au conturat personali-

tatea și opera artistului Nicu Enea, legătura lui intrinsecă cu locul natal, cu spațiul intim și cel familial. S-a discutat despre talentul nativ al marelui pictor, despre școala de artă pe care a urmat-o și despre biografia personală. Printre participanții la acest eveniment s-au numărat Cătălin Predoiu, fost ministru de Justiție, Adriana Săftoiu, fost consilier prezidențial, Raluca Turcan, vicepreședinte P.N.L., iar din partea Casei Regale, Alțeta Sa Regală Principesa Maria, însoțită de un consilier personal, Ionel Dancă, purtătorul de cuvânt al P.N.L. Au mai fost prezenți alți senatori și parlamentari. Atmosfera a fost destinată, s-a făcut schimb de impresii, s-a opinat pe marginea celor văzute pe simeză și s-au făcut multe fotografii.

O notă aparte a constituit-o prezența Alțetei Sale Regale Principesa Maria, prin mișcarea îndrăzneată, ținuta sobră și elegantă, adresarea caldă și foarte directă, fără fasoane, subterfugii

ori artificii mai mult ori mai puțin stilistice. Însoții de un parlamentar ceva mai vechi în slujbă, cei care eram veniți de pe meleaguri moldave și băcăuane am fost invitați să vizităm Casa Poporului. Am avut astfel prilejul să vizităm cinci din cele unsprezece niveluri ale clădirii, dintre care nouă sunt funcționale. Vizita a început din Sala de festivități a Palatului Parlamentului și a continuat cu trecerea în cea mai mare dintre sălile Parlamentului: 120 m lungime, 60 m lățime. Nu știam ce să admirăm mai întâi: candelabrele de câte două tone, manufacturate la Medias, stucaturile cu modelele lor florale ori geometrice, intarsiile executate în lemn de cireș ori de nuc, modelul diferit pe fiecare ușă în parte, modul în care aceste uși culisează, convoarele de dimensiuni uriașe, în care ți se afundă piciorul, făcute după modelul persan (modelul covorului este invariabil același cu modelul mozaicului de pe pardoseala încăperii). Am fost realmente surprinși de modul nedit în care e realizată aerisirea naturală a încăperilor respective. Patruzeci de arhitecți au făcut parte din echipa Ancăi Petrescu, titulara proiectului. Aceștia s-au străduit să pună în practică, la fiecare etaj în parte, pretențiile cuplului prezidențial Ceaușescu. Din ceea ce am văzut putem enumera Sala *Rosetti*, Sala *Nicolae Iorga*, Sala *Nicolae Titulescu*, Sala de primire a delegațiilor internaționale, Sala de plen, Sala Senatului României, sălile unor comisii parlamentare, remarcând unele asemănări cu sălile ale palatelor vieneze ori franțuzești. Impresionează vibrația ecoului în Sala *Nicolae Iorga*, studiată mai multă vreme de specialiștii japonezi ai domeniului. Personal am mai fost interesat de Sala traductoilor și de vitraliile unora dintre săli. Am admirat și câteva tablouri realizate în frescă murală.

Ne întorcem la picturile lui Nicu Enea: Colecția *Olaru* relevă, o dată în plus, un talent impetuos, o tușă și o linie sigură și virilă. Peisajele, nudurile, portretele sunt realizate cu mijloace originale. Compozițiile, naturile moarte, florile îndeosebi, sensibilitatea cu care sunt investigate, mișcarea, gestul și culoarea denotă resurse nepuizabile, în contextul viziunii artistice. Nuanțele de cafeniu galben și cenușiu dau sobrietate și o anume soliditate desenelor sale. Temele sunt variate, iar expresivitatea este valorificată la maximum. Galbenul auriu relevă căldura cu care artistul se adresează celui care privește, dezvăluind nostalgia și seriozitatea întâlnită doar la marii maestri ai picturii.

După masa servită în incinta Parlamentului, am pornit în amurg spre casă. Am făcut un popas din nou la Buzău, pentru a ne recupera autobuzul, de data asta în stare de funcționare. Târziu în noapte, după ora 22, am revenit în Bacău. Foarte activ, animat de intenții dintre cele mai generoase, Nicu Enea ne-a reunit, încă o dată, util și cu real folos.

Buzău iubește teatrul

Nu e un secret pentru nimeni faptul că Buzăul este un loc unde teatrul are mulți spectatori fideli. După douăzeci de ani de la întâia premieră pe scena Teatrului „George Ciprian” și cincisprezece de când aici are loc un festival, orașul este în sărbătoare în luna lui Florar, după cum afirmă directoarea Teatrului, Gina Chivulescu, publicul arătându-se cu adevărat îndrăgostit de povești teatrale, plăcându-i să „primească și să dăruiască emoție”.

Festivalul, cu noua sa denumire, „Buzău iubește teatrul”, se bucură de susținerea organelor locale și de un staff profesionist, ceea ce se vede în felul în care este gândit, în selecția spectacolelor, în organizarea și în bunul mers al evenimentului. Care este unul complex, cuprinzând mai multe secțiuni: una oficială, o alta a studenților, spectacole pentru copii, un eveniment outdoor, „Magic Marionettes Show” (concepție și interpretare, Valeriu Josan), lansări de carte, dialoguri cu scriitorii etc. La ediția din acest an (19-26 mai) au fost prezentate 25 de spectacole ale teatrelor din București, Brăila, Chișinău, Craiova, Ploiești, Viatra-Neamț. Fiind un festival competitiv, vom da acum palmaresul ediției 2018. Astfel, juriul alcătuit din Coca Bloos (actriță), Erwin

Șimșensohn (regizor) și Lucian Ionescu (actor) a hotărât următoarele: Secțiunea oficială – *Marele Premiu* a fost acordat spectacolului *Când timpul nu se mișcă*, de Donald Margulies, în regia lui Vladimir Anton, de la Teatrul *Odeon*, București. În distribuție: Alina Berzunțeanu, Marius Stănescu, Adrian Titienei și Ioana-Anastasia Anton. *Premiul special pentru originalitatea conceptului artistic* a fost câștigat de *Visul unei nopți de vară*, de William Shakespeare, în regia lui Cristian Pepino. Spectacolul Teatrului *Tândărică* îi are ca interpreți pe

Mihai Dumitrescu, Simina Constantin, Florin Mititelu, Cristina Țane, Andreea Ionescu, Roxana Vișan, Leonard Dodan și Robert Trifan.

La Secțiunea Studenți, s-a decis astfel: *Premiul Special al Juriului*, pentru echipa spectacolului *Cocoșatul de la Notre-Dame*, de Victor Hugo, regia Daniela Vitcu (Universitatea „Ovidius” din Constanța, Facultatea de Arte). Iar spectacolul *Lección*, de Eugen Ionescu (UNATC „I.L. Caragiale” București) a primit nu mai puțin de patru distincții – *Premiul pentru cea mai bună scenografie* – Mădălina Sandu și Andrea Tecla, *Premiul pentru cel mai bun actor* – Andrei Redinciu, *Premiul pentru cea mai bună acrită* – Elena Crețu și *Premiul pentru Regie* – Diana Tănase.

La aceste premii s-au adăugat încă două, conferite de juriul publicului. Din Secțiunea oficială, preferința acestuia a mers spre *All Inclusive*, de Alexandru Popa, regia Vlad Zamfirescu (Asociația Culturală „Teatrul Catharsis”, București), iar din Secțiunea Studenți, către *D'ale carnavalului*, de I. L. Caragiale, regia Oana Sandu (Universitatea Națională de Arte „George Enescu” Iași, Facultatea de Teatrul). A fost o ediție reușită, cu o ofertă bogată, interesantă, adresându-se unui public cât mai larg, de toate categoriile. (C. M.)

Domnul Jean-Louis Courriol, care are un fond apercipitiv atât de dezvoltat, nu se poate să nu fi observat că m-am îmbrăcat în culorile Franței. Nu, nu este un tricou de tenis (deși aceasta ne duce cu gândul și la Simona Halep), ci strai de sărbătoare, pentru că astăzi îl omagiem pe Jean-Louis Courriol. Am vorbit de câteva ori cu Domnia Sa, mai mult aseară, și m-am simțit bine. M-am simțit bine cu atât mai mult, cu cât am avut un sentiment reconfortant, un sentiment al cuiva care este născut într-o cultură așa cum este a noastră, nu atât de bine recunoscută în străinătate, și care poate să vorbească în limba română cu un francez nativ. Eu, de obicei, de câte ori vorbesc cu un francez, vorbesc în limba franceză, nu am ce să fac altceva. Foarte puțini au fost aceia care au vorbit în limba română cu mine. Unul dintre ei este Alain Guillerrou. Am fost ultimul român care a vorbit cu Alain Guillerrou, undeva, într-o casă de bătrâni, cu mulți ani în urmă, în 1998, înainte de a muri.

Așadar, domnul Jean-Louis Courriol mă vindecă pe mine – și pe noi, într-un fel – de acest complex pe care l-aș numi „complexul Macedonski”, al celui care se duce întâi în Franța, pentru a fi recunoscut de francezi, ca după aceea să fie recunoscut și în România. Așa a făcut Alexandru Macedonski. Mulți scriitori de astăzi fac la fel: își găsesc traducători, dar cam tot în România urmează să fie traduși, pentru că este foarte greu să publici în edituri din străinătate și, în speță, din Franța. Ceea ce face domnul profesor Courriol este foarte greu, pentru că el traduce o carte, ajunge la sfârșitul ei și nu știe dacă această carte va fi editată, pentru că – știți? – în Franța legile pieței impun altceva: dacă un autor este contemporan, editorii te duc cu vorba foarte mult. Deci iată un argument pentru a-i acorda premiul din acest an.

A făcut inițial promovarea culturii franceze în România, pentru că domnul profesor a

predat la Universitatea din Iași și la Universitatea din Craiova. La începutul anilor '70 a venit în România și de atunci s-a logodit și cu cultura și literatura română, și cu doamna Florica Courriol. E foarte bine ca într-o familie să fie o astfel de asociație familială cu... „profit”, pentru că se profită și din partea franceză, și din partea română. Eu consider că o traducere, pentru a fi făcută foarte bine, trebuie să aibă doi nativi. Nu se poate ca o traducere să fie făcută de un singur nativ, iar cine a făcut traduceri știe despre ce vorbesc. Deci iată o complementaritate care face bine culturii noastre și culturii franceze, desigur. Dacă noi spunem în Franța sau în altă parte că Eminescu este mare, că este genial, nu ne cred. El rămâne un poet cam ca Lamartine: poet romantic, melancolic și toate celelalte pe care le știm din 1830, de când a fost tradus de Ion Heliade-Rădulescu. Or, în momentul în care îți spune cineva din străinătate că Eminescu este mare (ceea ce face Courriol cu volumele traduse), atunci poate că are reprezentativitate mai mare. Am un volum apărut în 1985, la „Cartea Românească” (prima ediție), din poeziile lui Eminescu, și altul apărut la „Non Lieu”, acum cinci ani, în Franța, la Paris. Mai este unul la „Paralela 45”, în 2012.

După ce a făcut o promovare a culturii și literaturii franceze și a învățat pe studenții români limba franceză (știu cât de important este

acest lucru: să ai profesor nativ francez, așa cum am avut și eu pe profesorul Claude Dignoire), așa s-a întâmplat cu multe alte generații, întâi la Iași și apoi la Craiova. Doamna profesoară Brândușa Steiciuc, care are de rost și ea o „laudatio”, va confirma acest lucru.

Domnul Jean-Louis Courriol, ca și alți traducători, este unul dintre cei care știu foarte bine opera pe care o traduc, fiindcă o traducere nu înseamnă o simplă lectură, ci zeci și zeci de lecturi, ceea ce înseamnă a-ți face o obsesie din traducerea exactă a unui cuvânt. Nu știu dacă noaptea trecută a dormit prea bine, dar l-am pus să traducă cuvântul „a drămu”, din „Te drămuiesc în zgomot și-n tăcere”, primul vers din „Psalmul” argezean. Nu l-ați găsit nici până acum și vă doresc succes. Din afară ar părea ceva stupid să vezi cum poate să stea un om să se gândească atât timp în ce fel să traducă un cuvânt. Dar cine are

Consoarta sa, „pe partea feminină”, a tradus pe Hortensia Papadat-Bengescu, pe Marta Petreu, pe Magda Câmece, pe Simona Sora, pe Corina Sabău (iață, un nume care este necunoscut, dar este o șansă a noastră de a merge în străinătate cu alte nume practic necunoscute; poate că francezii vor fi prinși de lectura acesteia).

Revenind, noi îl premiem pe Jean-Louis Courriol pentru ceea ce a făcut pentru Eminescu, pentru a-l scoate, împreună cu alți traducători, din ceea ce se cheamă un romantic nu neapărat minor, dar un romantic melancolic și însingurat și care nu poate să scrie decât despre lacul codrilor albastru. Domnului Courriol i-a fost foarte greu să traducă „Glossa”. Într-adevăr, este foarte greu să simți, să prinzi firul acestui mare poem, pentru că, în fond, acesta este pariuul lui Jean-Louis Courriol: de a dovedi că frumoasele pot fi și fidele (știți expresia lui Georges Mounin: „les belles infideles”). Femeile, dacă sunt frumoase, nu prea sunt fidele. Ca să fie fidele, ar trebui să fie mai mult urâte, pentru că, din lipsă de solicitare, trebuie să rămână așa. Or, domnul Courriol asta ne demonstrează: că o traducere poate să fie și frumoasă, poate să fie și fidelă.

Sunt unele dintre argumentele care ne-au făcut să-i acordăm premiul, dar și faptul că, de trei decenii și ceva, a predat la Universitatea din Lyon cursuri de cultură, literatură și civilizație românească. De asta m-am îmbrăcat în strai de sărbătoare (*Bucovina s-a îmbrăcat în strai de sărbătoare*), în culorile Franței: pentru dumneavoastră, domnule Jean-Louis Courriol. Felicitări!

* Transcrierea unei „laudatio” rostită la Memorialul Ipoșteii. Centrul de Studii „Mihai Eminescu” (15.06.2018), cu prilejul acordării Premiului pentru traducere și promovare a opereii eminesciene în străinătate)

• revista revistelor • revista revistelor • revista revistelor • revista revistelor • revista revistelor • revista revistelor •

mai-iunie 2018

Revista fondată și coordonată de poetul Lucian Vasiliu (unul dintre cei mai energici și harnici oameni de cultură pe care îi cunosc) se află, după 42 de numere, firesc în eșalonul frunțas al revuisticii culturale. Este o revistă pe care o recomand întotdeauna pasionaților de lectură, indiferent de profesia lor, pentru că aici găsești noutățile literare și beneficiile de o claritate ce le oferă îndrumare către cărți, scriitori și critici literari în timpurile noastre, altfel atât de încălțite.

Semnează în acest număr, printre alții: Arcadie Suceveanu (Chișinău), *Un trup ce abia începe*, Adi Caraleanu, *Măine*, Margareta Curtescu, *Dragostea*, Adina Filimon, *Frica e un păcat neiertat*, și Robert Șerban.

Prezenți cu proză: Gheorghe Schwartz, *O introducere în Jocurile trecerii*, și Paul Tumanian, *Mășteri zidari hipnotici*.

Jan Tisnohlídek (Cehia), *Mai am ce pierde*; Kotresh; Ștefan Alforoaie, *Nume simple ale adevărului* („se poate vorbi de un adevăr propriu fiecărui gen de expresie?” – iață o întrebare căreia merită să-i urmărești răspunsul).

Alte semnături: Simona Modreanu, *Cu Jean Rouaud despre romanul francez (V)*, Cristina Hermeziu (Paris), *Patrimoniul cultural românesc și aplicația CelebRo*, la Paris, Codrin-Liviu Cuțitaru, *Jane Austen și Henry David Thoreausau despre transcendentalism avant și après la lettre*.

Există și un *Questionar* la... *Semicentenar Junimea* (formatul de Lucian Vasiliu).

Răspund: Ștefan Oprea, Constantin Dram și Teodora Zamfir.

Mai găsim interviuri, comentarii, recenzii, cronici literare.

mai 2018

Neîntrecută ca tradiție, „Convorbiri literare” este menținută de câteva decenii de Cassian Maria Spiridon în topul revistelor culturale. Poetul care o conduce deține de ani buni primele pagini ca editorialist. De această dată, sub sigla „Atitudini”, continuă incursiunea sa în istoria literară, cu „Iacob Negruzzi la Convorbiri literare” (III).

Un dialog ce merită să fie citit, realizat de Angela Martin cu Ioan-Aurel Pop, Președintele Academiei Române.

„Măiorescu integral în premieră” continuă cu o a IV-a parte din „Jurnal N. 18”.

Poezii de Șterian Nicol, Florentin Palaghia, Mircea M. Pop și Ion Țurcanu, iar proză semnează Arthur Suciuc și Zvetlana Preoteasa.

Îi găsim pe Adrian-Dinu Rachieru, Vasile Spiridon și Antonio Patraș, cu comentarii critice.

Cristian Livescu scrie despre concidinul nostru, poetul Victor Munteanu, care „vădește conștiința modernității, în confruntare neostoită cu vocea pământului și a tradiției”. Este mai mult decât o cronică literară, tinzând spre un studiu critic al opereii poetice a lui Victor Munteanu.

Gellu Dorian scrie despre „Marcel Vișa – *dumnelike*”.

Întotdeauna bine-venit cu mintea sa scormonitoare, Ovidiu Pecican: „Noica, romancierul lui Hegel”.

Marius Chelaru se ocupă de „Păpușa” lui Ismail Kadare. (D. P.)

• autori și cărți • autori și cărți • autori și cărți • autori și cărți •

Valeria Manta Tăicuțu

„Rugăciuni din orașul cel orb“

Sunt oameni de o eleganță deosebită, care reușesc într-o manieră aparte să îmbine cu pricepere planuri doar aparent diferite ale culturii noastre. Deși nu vânează distincții ori o recunoaștere imediată, voința de frumos a acestora se consolidează treptat sub forma unui reper de o soliditate remarcabilă. Zilele trecute am primit cu bucurie vestea că revistei „Spații culturale” i-a fost decernat un premiu pentru promovarea culturii românești, în cadrul celei de a doua ediții a „Alecsandriadei” băcăuane. Valeria Manta Tăicuțu este omul din spatele acestei munci trudnice, cea care se încăpățânează, spre bucuria noastră, să ne încredințeze dubla imagine a orașului în care trăiește: pe de o parte, vorbim așadar de asumarea condiției poetului în Cetate, de conștientizarea faptului că o revistă literară precum cea amintită mai sus fixează și mai nimerit în ochii contemporanilor importanța citadelei adoptive. Pe de altă parte, Valeria Manta Tăicuțu ne dezvăluie câteva din punctele de interes ale „orașului orb”, altfel spus, un excurs existențial pe străzile unui liris de factură evident-confesivă.

Publicat în 2017 la „Editgraph”, ultimul volum de poeme – sper să nu greșesc! –, „Rugăciuni din orașul cel orb”, re-cartografiază interioarele unui suflet aflat în căutarea Divinității. Încă de la primele versuri, eul liric experimentează în fapt căutarea, așa afirmă că motivul recurent este cel al drumului ascensional. Desigur, sunt numeroase textele care surprind prin prospețimea viziunii, prin ineditul sinestezilor ori printr-un lexic perfect adecvat. Totuși, personal, așa stabilii o anumită ordine a lecturii – așa începe cu „copilărie”, un text ce prefigurează un destin anevoios dar, în subsidiar, și dorința de a evada de sub colții macerației ai existenței: „știu, ursul românesc nu mai dansează/ de-adevăratelea pe străzi, în blana lui transpiră acum altă tinerețe,/ tot cu belciug în nas,/ dar cu trup ce va deveni/ unul de om când se va îngâna ziua cu noaptea;/ atunci, mascații, și ursarii, și toboșarii,/ și fluierașii își vor deschide ochii;/ să vadă cum ninge cu canași roșii/ zgomotul va trece din noapte în zi/ cu toți zurgălăii, cioburile de sticlă colorată/ și peticele foșnind șerpește./ anul cel nou, nu neapărat și mai bun,/ deja începe să-și piardă solzii/ pe drumul de gheață, drumul cu oase de urși”. Sensurile acestui poem iradiază neconvențional volumul, gândit pe de-a-ntrregul ca o metaforă a rugăciunii. Fără a se ști din valoare, realizăm că lectura poemelor trebuie să presupună intertextual – ne aducem aminte când de tonul psalmilor argezieni

„să nu mă mustri, Doamne, cu mânie,/ nici cu urgia să nu-mi faci certare,/ ci miluiește-mă în marea tulburare/ ce m-a albit ca foia de hârtie// și până când în suflet să se zbată/ ca peștii în năvodul lor de moarte/ ecouri la netrebnicele fapte/ ce din greșeală le-am făcut vreodată?!/ întru suspin am ostenit și plânge/ cămașa de pe mine, Preainalte,/ e pat de suferință orice noapte// și par pictate zorile cu sânge;/ dinspre vrăjmaș vin des bărfeli și șoapte/ și-n foc se schimbă tot ce mă atinge” („să nu mă mustri, Doamne, cu mânie”), când de Blaga cu a sa minunată, tainică „corolă de minuni a lumii” – „m-au învățat poezii că pe Tine/ Te pot găsi oriunde pe pământ/ nu doar în cer și în cuvântul sfânt/ ci și în ochi, în flori și în ruine” ori de „paradisul aflat în destrămare”: „bisericele mor de-o veșnicie/ cu sfinții potrivindu-se la ani/ iar preoții se duc în pribegie...” („m-au învățat poezii...”).

Mai rară în spațiul ortodox, dorința de penitență apare concludiv în „s-au înmulțit cei slabi, în gând cu fuga”; totuși, sensurile de profunzime presupun strigătul „nu îți întoarce fața de la mine”. Străluminarea Chipului, apariția Semnelui dau mărturie unui Deus în adevăr, care ocupă un loc central în tot acest univers al semnelor poetice. Ceilalți, dumnezeii de aur și aramă, par închiși într-o contemporaneitate ce poartă semne saturniene; aici, jos, în „orașul orb”, până și regnul vegetal e atins de pierzanie – de multe ori luxuriantul cade ca o draperie neagră peste existență: „oginda se-nvârte cu cercuri de humă/ în măști mortuare schimbându-ne chipul/ și simți între dinți cum scârșnește nisipul/ a pace-ngropată-n blesteme de mumă” („mor zile scăpate în puțul de piatră”), „pe fața lor e-o albă întristare/ de plantă cultivată-n întuneric/ aerian țesând în spațiul sferic/ tulpini adiacente și murdare// miroase-a humă ca în cimitire/ cu stele împröscate peste oase/ în zbateri de neom, gelatinoase” („te uiți la ei și simți că-ți vine-a plânge”).

În alte poeme, Valeria Manta Tăicuțu mărturisește funcția taumaturgică a scrisului și dezvoltă alegorii pe imaginea poetului-aflat în-rugă. Versurile sale devin și pre-texte ale comuniunii, luptând în contra fratricidului duhovnicesc – a se vedea „biblică (Abel și Cain)”. Poate așa înțelegem mai bine de unde atâtea resurse și pentru „orașul orb”, dar și pentru „spațiile culturale”! Aflată de mult la maturitate, poezia Valeriei Manta Tăicuțu oferă în continuarea unui drum început mai demult imaginea „îngerilor ce dântuiesc prin apa cuvintelor”.

Marius MANTA

sertarul cu fișe

Constantin CĂLIN

Între „Dosare” (6)

• O declarație a lui Pirandello: „În tot cursul vieții mele, am scris fără să țin seama de salturile capricioase ale modei. N-am ascultat decât vocea conștiinței mele...” (v. *Dimineața*, 30, nr. 10.057, 25 decembrie 1934, p. 3). La fel a procedat și Bacovia: din încăpăținare, din neputință (neputința de a se schimba), din convingere.

• Rîndurile alăturate arată că Bacovia avea – chiar dacă ar fi trăit aiurea – toate calitățile ce făceau un poet la începutul secolului XX: „la reverie, la melancolie profunde, le don du rythme intérieur et des mots qui suggerent, l'art de peindre un paysage ou d'exprimer un état d'âme avec quelques mots, un certain bohémianisme de l'esprit, la fantaisie, l'imagination embellissant la réalité, tout cela, auquel il joignait le gout de la plus extreme nouveauté” (v. Ad. Van Bever & Paul Léautaud, „Guillaume Apollinaire”, în *Poetes d'Aujourd'hui*. Morceaux choisis, Mercure de France, 1929, p. 9). Problematică, la el, e doar „l'imagination embellissant la réalité” – măsura ei -, însă (să ne amintim „Nervi de primăvară”, „Matinală”, „Alb” și altele) și aceasta există. În fine, nu-i lipsesc lui Bacovia ironia, sarcasmul...

• Un gând pe zi despre poet ar însemna – socoteam odinioară, gata să jur că așa se va întâmpla – 365 de „texte” pe an, iar dacă unele vor trece de jumătate de pagină – gata cartea! Însă calculul s-a dovedit eronat. Nu pot scrie mecanic, adică nu-mi pot comanda „inspirația”. Trebuie să preferez multă informație până să dau peste ceva sugestiv: o analogie, nevoia unei sublinieri, un înțeles suplimentar aflat dincolo de cele cunoscute. Apoi, aștept fraza-diapazon, declanșatoare. Or, acesta e terenul celor mai multe ratări: fraza notată azi o poate infirma pe cea de ieri sau de luna trecută. Finalmente – mereu și mereu –, planificarea inițială se dovedește de-zirorie: deși n-am stat degeaba, în nici un an n-am îndeplinit norma stabilită.

• În „Provinciile...” (*Ateneu cultural*, 1, nr. 2, aprilie 1925, p. 1), un editorial de Grigore Tabacaru menit să „zgâlție din răsputeri” deprinderi cronofage, cu consecințe negative asupra cererii de literatură, frapează afirmații ca acestea: „politica și jocul de cărți sunt motoarele de viață ale provinciilor” și „Niciodată [...] ca acum nu s-a jucat mai mult cărțile și nu s-a vorbit mai mult despre politică”. La prima lectură, le-am considerat exagerări polemice. „Provocări”, cu o vorbă la modă acum. Ca și în alte chestiuni, am simțit nevoia de mai multe exemple. Primul l-am aflat în schița „Extas” de Panaite Topliceanu (despre emoțiile resimțite la un concert), din aceeași revistă (nr. 15/1926): „Scufindu-mă de pe banca spre ieșire, auz în dosul meu un glas dulce, dulce de tot, care termina probabil o conversație începută mai dinainte: «... și eu așeară, ma chere, am intrat în platcă [a fost făcută marț] cu riga în trei», dovadă că mintea le fusese la jocul de cărți și nu la muzică. Nici acuzațiile directe și nici ironiile nu erau luate în seamă. „Aici [în Bacău], este mai important un bridge [decît o conferință] și un poker este mult mai impresionant”, constata, dezamăgit și iritat, I. I. Stoican (v. „Iată, scriu...”, în *Curentul Bacăului*, 2, nr. 33, 3 februarie 1930, p. 1). „La un ceai, în buna societate, domnii fac politică, comentează situația externă și în

cele din urmă se așază la cărți”, va nota, peste cîteva ani, un autor al cărui pseudonim era Milady (v. „Drept și... nedrept”, în *Bacău*, 15, nr. 754, 16 martie 1936, p. 1). „Patima” era larg răspîndită și părea de neoprit. Într-o corespondență pentru ziarul local, I. I. Stoican, aflat în vacanță la Eforie, releva: „Nu se citește cărți; se joacă însă cărți. (Iată: s-a votat legea care interzice jocul de cărți, dar toată lumea aici, pretutindeni, ziua și noaptea, joacă mereu cărți, ca-ntr-un delir de nebunie.)” (v. „Ca-n China!”, *Bacău*, 15, nr. 778, 31 august 1936, p. 1). Lucrurile derizorii, „distractive”, publicul nostru le-a dat întotdeauna înțietate în fața faptelor de cultură. Și azi, numărul jucătorilor de poker îl întrece pe al celor cu carte de intrare la bibliotecă ori al cumpărătorilor de bilete la teatru și concerte. Despre politică, din cauza „talk-show-urilor”, de asemenea – cred – se vorbește mai mult decît în perioada interbelică: în mii de cazuri, babele și moșnegii adorm cu imaginea „analizatorilor” de la „canalele” preferate. Bacovia nu s-a lansat în lungi dezbateri politice și nu a practicat jocul de cărți (care cere „societate”), dar știa de răspîndirea lui din anumite relații. În „Dintr-un text comun”, de pildă, el rezumă astfel modul de viață al unui tînăr din provincie, care i se confesase: „În orașul său, unde sunt multe străzi somnorose, se duce la cîteva cunoștințe, joacă cărți și ascultă muzică din piano” (v. *Opere*, Ed. „Minerva”, 1978, p. 337). Tînărul acesta avea însă și calitatea de a fi „un cititor melancolic și visător” (*ib.*), pe care ceilalți n-o aveau. Căci – mă întorc la Tabacaru: „Provincialul nu citește, chiar dacă-i dai cu de-a sila”. Adevărul l-am verificat încă din vremea cînd la *Ateneu* se făceau, adesea controcure, abonamente în școli și instituții. Acum, în noua democrație, lucrurile sunt mai simple: provincialul uzează din plin de dreptul de a nu citi. Întrebarea lui Tabacaru din articol „Atunci pentru cine scrii?” a fost, neîndoiește, și a lui Bacovia (poate chiar mai mult a lui), iar azi e și a celor mai lucizi dintre noi.

• Există o melancolie a spațiilor plate. Bacăul e un asemenea spațiu. Însă acest lucru nu explică intensitatea melancoliei lui Bacovia. Trebuie luați în considerare și alți factori, între care – nu ultimul – și cărțile, începînd cu poeziile lui Eminescu, poeziile și proza lui Vlahuță și cele ale lui Tradem. Dacă nu-s dublate de alte activități, lecturile pot constitui – s-a spus – o „școală a disperării”, cu „tineri nemulțumiți, nepăsători, blațai, al căror spirit a fost șlefuit, adus la o anume ascuțime, la o anume îndeminare” (cf. Samuel Smile, *Fă-ți datoria*, f. ed., f. a., p. 44), dar care – inadaptabili – nu-și găsesc locul în societate. Bacovia a trecut și el prin această „școală”. Cum arăta climatul moral în anii săi de formare? „O tristețe vagă stăruia peste tot. Strofele lui Eminescu își picurau în inimă plîngerea lor în surdina, floarea albastră își scutura petalele ofilite și o morbidețe ostenită se răspîndea din ele. Vitriurile librăriilor erau invadate de «file rupte» și «foi vestede»” (cf. Olga Nicolau-Stoica, „Reveniri”, în *Bacău*, 7, nr. 93, 2 decembrie 1929, p. 4). Invocate din stări de spirit similare, „foi uscate”, „foi de sînge”, „foi galbene” și „frunze mărunte”, „frunze rugini”, „frunze liberate”, „frunze flustrate” se întînesc – pînă tîrziu – și-n versurile lui Bacovia.

Mai nimic din sursele externe de informare nu ne ajută să-l înțelegem cu adevărat pe tânărul Valéry, nici să-i determinăm unele dimensiuni ale personalității uriașe de mai târziu, cu atât mai puțin să identificăm, *in nuce*, unele valori intrinseci pe care se va sprijini în experiențele intelectuale fundamentale ale maturității. Așa stând lucrurile, ar trebui să ne punem întrebarea sub ce influențe a dospit spiritul său în tinerețe pentru a ajunge la o suficientă autonomie. El însuși o va recunoaște, în a doua parte a vieții, când era deja unul dintre marile spirite ale secolului al XX-lea: „Asta e problema. Ea constă din a încerca să concepi ceea ce altul a conceput, și nu din a-ți figura, după câteva documente, un personaj de roman. („Notă și digresiune”, 1919) Mai mult, Valéry și-a explicat, de mai multe ori, diverse etape ale existenței lui, cum o face în 1890, când i se confesează prietenului său Pierre Louis (care nu devenise încă Pierre Louÿs). Aflăm, astfel, că Paul-Ambroise Valéry s-a născut la 30 octombrie 1871, dintr-un tată corsican și o mamă italiană. Nu-și cunoaște mai deloc strămoșii din partea tatălui, dar studiind niște hârtii vechi, legalizate la tribunalul din Rote (?), află că, pe linie maternă, descinde dintr-o familie din nordul Italiei, care numără nume ilustre precum un duce de Milano, celebru, Gian Galeazzo Visconti, învingător al lui Boyard, și un cardinal de Grassi. În ciuda particularităților specific meridionale, strămoșii i-au lăsat totuși ochi limpezi și o față albă, înaintea de a fi arși de „soarele militar”. Student mai degrabă slab, a reușit să obțină o diplomă de absolvire. Nu i-au plăcut cursurile pentru că îl dezgustau lucrurile prescise, în schimb s-a lăsat copleșit de iubirea pentru fantezie, pentru imaginar.

La 12 ani, poate chiar înainte, citește cu nesat „Notre-Dame-de-Paris” și mediocrele „Han din Islanda” și „Bug-Jargal”. Apoi au venit versurile. Nu i-a citit niciodată pe Lamartine și pe Musset, în schimb s-a lăsat pătruns de „Frunze de toamnă”, de „Vocile interioare” ale lui Hugo. În curând, Hugo nu-i mai place: Gautier, apoi Flaubert îi iau locul.

Între timp, tânărul Valéry desenează, pictează, interoghează obiectele. Caută multipla lumină. Studiază artele savante ale Evului Mediu, ale Bizanțului și câte ceva din arta grecilor. În sfârșit, Baudelaire îl cucerește. Apoi *ceilalți*. Poate să-și acorde, într-o bună zi, meritul de a fi descoperit și îndrăgit, el, provincialul printre provinciali, câteva dintre poemele secrete prin care se impune gloria singuratică a lui Mallarmé. A vorbi cu exactitate despre suflet, a reflecta diverse curente de gândire în oglinda prea clară a scrisului se pare deja sarcini iluzorii. Ar fi vrut să *povestească* Vârtejul, vânturile primejidoase... Detestă ceea ce

Gheorghe IORGA

Tânărul Valéry (1)

se numește sentiment, iar Rolla îi „repugnă”. E adevărat, uneori plânge, are angoase, dar i se pare de prost-gust să faci din asta un sistem de viață ori de teorie a artei. Înțelege duioșiile, dar le crede false. Detestă plânșul facil și iubirea fără splendoare și fără nebunie. Tânărul Valéry adoră o nouă religie, aceea care face din frumusețe una dintre dogmele sale, iar din artă, cel mai mareț dintre apostolii ei. Până și catolicismul, de care e înșuflețit, e, pentru el, puțin spaniol, însă wagnerian și gotic în mare măsură. Când scrie despre credință, deslușim printre cuvinte un soi de a fi sincer cu el însuși: „Cea mai grosolană dintre ipoteze este de a crede că Dumnezeu există în mod obiectiv... Da! El există, și Diavolul, dar în noi! Cultul pe care i-l datorăm este respectul pe care ni-l datorăm nouă înșine și trebuie să-l înțelegem: căutarea unui Mai Bine prin forța noastră în direcția aptitudinilor noastre. În două cuvinte: Dumnezeu e *idealul* nostru particular. Satan, ceea ce tinde să-l deturneze în noi”. Femeile sunt pentru el niște „animăluțe grațioase” care au avut perversa abilitate de a abate asupra lor atenția prea multor spirite. Le plasează în vârful altarelor artei și crede că eleganții psihologi știu, vai!, mai bine să le noteze „mofturile de cătea”, „zgârieturile de pisică” decât să demonteze dificilul creier al unui Ampère, Delacroix sau Edgar Poe!... Am spune, deocamdată, că tânărul Valéry *iubii* puțin și mai mereu de-a lungul vreunii vis... La 19 ani, Valéry are câte ceva din Julien Sorel, câte ceva din Rastignac. O declară chiar la sfârșitul scrisorii trimise lui Pierre Louis: „Gândește deseori că nu există nimic în afara lui și sfârșește prin a crede asta...” Prietenul lui Pierre Louis nu e foarte departe de eroul lui Maurice Barrès, din „Cultul eului”, care mărturisea că nu se iubește, dar că se place pe sine infinit de mult...

Am remarcat, desigur, în cele de mai sus, forma afirmativă a gândirii tânărului Valéry. El

„trăntește” adevărurile pe măsură ce le scoate la lumină. Lipsa nuanțelor e vădită, defect foarte grav când e vorba despre un gânditor, dar cauza trebuie căutată în forța de animal tânăr a vârstei de 20 de ani, când orice act e gest și când orice gest este impulsiv. Firește, are antipatii și o dorință ieșită din comun de a le frânge: detestă sentimentul și, cum spuneam, Rolla îi „repugnă”, are oroare de orice marcă exteriorească ce încuvințează sensibilitatea. Entuziasmele sale au foc în ele, ca „razele calde ale lui Flaubert de aur și de purpură”, mărturisește că Baudelaire l-a „cucerit” și se închină, vrăjtit, în fața lui Mallarmé gloriosul, în curând *Maestrul*. Ceea ce iubeste se transformă în obiect adorat. Copilăria ocrotită de catolicismul unei societăți bune i-a lăsat o impresie de neînchipuită splendoare, în culorile Spaniei fierbinți, a seducătoarei muzici wagneriene, a strălucirii artei gotice. Chiar asta găsește în catolicism, chiar asta răspunde unei idei de frumusețe. Iată ce-i scrie unuia dintre prietenii săi, Albert Dugrip: „Apropo de biserică, am fost în dimineața asta la Catedrală pentru un pic de liturghie. Ador vechea și austeră mea Catedrală și-mi plac liturghiile solemne, ca astăzi. O zi sumbră și lividă aluneacă abia în vitraliile obscure. Puțină lume. Orga e suficientă pentru a umple cavitatea boltilor. Cât de departe părea asta! În afara secolului! Ce te transportă... acest simbolism al riturilor, aceste lumânări numărate, acești trei preoți atenți la semnele misterioase; și tămâia, și cupa antică și tradițională a dalmaticilor! Ce operă de artă pură e Liturghia!” Valéry e deja foarte departe de valoarea teologică a creștinismului. Se va îndepărta și mai mult, la maturitate, cum ne-o dovedește un pasaj dintr-o scrisoare adresată unui alt prieten, André Lebey: „...ne-am reîntors cu totul la proporțiile unei vieți omenești. Vederea ni se tulbură dincolo. În timp ce a vedea dincolo e poate sensul

profund și simplu al acestei fantastice idei a Eternității – a sufletului nemuritor etc. Dar, acceptate, aceste absurdități măresc tot ceea ce trebuie să fie mare și anulează ceea ce este efemer, de prisos, *personal* și, în mod deosebit, *insolubil* sau *inextricabil* în condiția umană”. Aflate în scrisori ce, la origine, nu erau destinate publicării, pe care le putem crede sincere, astfel de afirmații arată un Valéry întors cu spatele la certitudinile oferite drept axiome, un agnostic convins de relativitatea lucrurilor și de necunoașterea vieții: „A trăi mi se pare a fi o suită de aproximații și de adaptări, o serie a cărei convergență este totdeauna îndoienică...”, nota el în scrisoarea-prefață la „Introducere în gândirea lui Paul Valéry”, lucrarea lui R.P. Émile Rideau.

Încă de când începe să se manifeste, Valéry crede în îndoială, pe care o consideră fundamentală pentru rațiune. Ai zice că-i un scepticism organizat, dar măsurând evoluția sa intelectuală îți dai seama că-i vorba despre voința de a tinde, cu fiecare moment al gândirii, dincolo de momentul prezent. Îndoiala este, în viziunea lui Valéry, un fel de obligație metodică. O aplică mai întâi scrierilor: „Contractasem acest rău, acest gust pervers al reluării indefinite și al acestei îngăduințe pentru starea reversibilă a operelor, la critica vârstă când se formează și se fixează omul intelectual” (în legătură cu marele său poem, „Cimitirul marin”). Odată cu pasiunea lecturii, cea pentru scris apare foarte devreme la Valéry, dublă deschidere precoce a unui spirit curios: privire spre exterior, dorință de a descifra prin cuvânt semnificația vieții, tentativă de a contribui la crearea unui limbaj care să semnifice inteligența lumii. Sunt numeroși cei care, ca tânărul Valéry, au avut această dorință de ști și de a face. Dar a dori nu înseamnă a putea: o vocație are nevoie să se coacă și să se dezvolte. Vocația lui Valéry a avut șansa fermentului prieteniei: la colegiu, prietenia lui Gustave Fourment; în jurul vârstei de 20 de ani, prietenia lui Pierre Louis și cea a lui André Gide.

Această triplă prietenie, totuși nu s-a impus asupra lui Valéry într-o măsură care să-l marcheze. Au fost mai degrabă prietenii entuziasmante ce i-au flatat gusturile literare și le-au întărit prezența. Dar atitudinea intelectuală a lui Valéry n-a fost influențată în vreun fel. Gustave Fourment dădea sfaturi, își expunea punctele de vedere și prin asta confirma orientarea tânărului său prieten în

sensul pe care acesta și-l dorea. Când îi recomandă să nu calce pe urmele lui Théophile Gautier și ale lui Baudelaire ca să-și conserve originalitatea, îl învâta regula pe care Valéry o cunoștea deja, aceea a valorii specifice a cuvintelor. Pierre Louis a fost un tovarăș cât se poate de agreabil, cu o mică, dar orgilooasă experiență a treburilor literare, și-i aducea provincialului izolat în orașul lui aerul Parisului, capitala poeziei și a gândirii, unde te puteai întâlni cu Mallarmé la el acasă și cu Verlaine pe bulevardul Saint-Michel. Valéry și Pierre Louis erau atrași mai puțin de o căutare interioară, cât de cucerirea amelioare a scenei literare. La o vârstă când ai admirabilă și pură nebunie să vrei să fii Chateaubriand, Napoleon și nimic altcineva, Valéry și Louis, în curând și Gide, se îmbată de energii de care se simt posedați. Aveau o credință comună în Artă (niciodată fără majusculă) și se complăceau să se recunoască unul în celălalt ca membri ai unei societăți secrete adorând același Dumnezeu. Valéry îl admiră pe Louis ca poet decadent: „...Căci sunteți un mândru *decadent* – am spus *decadent* (fără să mă gândesc la o decadență nu mai mult ca la o Renaștere – mi-e indiferent)? Decadent pentru mine vrea să zică artist ultrafinat, protejat de o limbă savantă împotriva asaltului vulgarului, încă fecioară a săruturilor murdare ale *profesorului* de literatură, glorios al disprețului jurnalistului, dar elaborând pentru el însuși și câteva zeci de semeni ai săi, alambicând subtile esențe artistice și mai ales trăind frumusețea, atent la toate manifestările sale, amestecându-se cu viața, mereu printr-o parte originală și vibrantă. Uneori, se închide în vis à la Flaubert și oficiază pe altarul stilului și al vocabulei; alții se livrează întreng senzațiilor exterioare, se bucură de un colț de stradă, o seară ploioasă, iluminarea obiectelor muiate, trotuarul, lama scilpitoare unde focurile electrice și gazul își amestecă flăcările de aur și de argint, lumea neagră și rapidă care mișună... Nu disprețuiește o lanternă de omibuz mai mult decât o stea, se strecoară în sufletul lui Heliogabal sau al lui Nabucodonosor ca în acela al unui *proxenet* care trece, cu spiritul gata să exprime sucul tuturor impresiilor ființei (ce jargon!), trăind într-un cuvânt o mie de vieți”.

Valéry se proclamă el însuși „estet și simbolist” și nu respinge apelarea „decadent”.

Unele afirmații din aceeași scrisoare surprind. Mai târziu, autorul „Serii cu domnul Teste” va fi scandalizat de lipsa de nuanțe a acestora: își clamează oroarea față de calvinism, de jansenism și de evrei și mărturisește că e înainte de toate catolic, „aproape idolatru”.

George Apostu

În perioada 14-20 mai 2018 a avut loc Festivalul Internațional de Poezie „București” (pe scurt, FIPB), ediția a IX-a, organizat de Muzeul Național al Literaturii Române și Primăria municipiului București, proiectul cultural fiind finanțat de Ministerul Culturii și Identității Naționale. Prezența a peste o sută cincizeci de scriitori, poeți, editori, critici literari și prozatori, din peste treizeci de țări, întărește ideea că FIPB este, la ora actuală, cel mai important festival de acest gen din țară. Programul a cuprins „lecturi publice de poezie, conferințe, mese rotunde, dezbateri, performanțe-urci, recitaluri de jazz, lansări de carte”.

Eu am avut posibilitatea să urmăresc câteva dintre cele mai importante evenimente desfășurate în ziua a doua a Festivalului (15 mai 2018), iar cu o seară înainte, fusesem la o lectură publică de poezie.

„Romanul și provocările realității de astăzi”

La ora 15.00, la Muzeul Național al Literaturii Române, am asistat la întâlnirea dintre prozatoarea Gabriela Adameșteanu și criticul literar Cosmin Ciotloș, care au conversat despre „Romanul și provocările realității de astăzi”. Vedeta întâlnirii a fost Gabriela Adameșteanu, căreia Cosmin Ciotloș i-a adresat o serie de întrebări, majoritatea lor făcând trimitere la cele mai importante cărți pe care aceasta le-a publicat, de la debut și până-n prezent („Drumul egal al fiecărei zile”, „Dimineața pierdută”, „Întâlnirea”, „Provizorat”).

Cosmin Ciotloș: „Ați avut parte de aprecierea celor mai buni critici români din a doua jumătate a secolului XX. Cărțile dumneavoastră au fost traduse în Occident, au fost comentate și acolo. N-au căzut ca niște bile în ulei. Cum și eu fac critică literară, pentru mine este important să măsoz, cu o balanță cât se poate de fină, cât de inteligent, novator, proaspăt, blindat teoretic este un comentariu. Când, unde, în ce momente vi se părea că ați fost citită cu aplicație?”

Gabriela Adameșteanu: „Am fost și sunt un autor norocos. Am avut foarte multe cronici până-n anii '90. Știti foarte bine: autorul la început este fericit pentru fiecare frază pe care o găsește, în care crede că se regăsește. Cum n-am fost niciodată înfumurată, eram recunoscătoare întotdeauna. Nu mă exprimam în cuvinte, dar în sinea mea eram recunoscătoare. N-aș putea spune că îmi lipsea ceva din acele cronici. Atunci când suntem cititori, fiecare citim o altă carte. Eram fericită să văd o

Violeta SAVU

FIPB. Jurnalul unei zile de festival

altă lectură, prin care descopeream o altă carte de-a mea. De ce spun că sunt o scriitoare norocoasă? Am fost fericită și după '90. «Dimineața pierdută» apărând destul de târziu, anume în '83, nu am fost un scriitor clasificat în anii '70, cu atât mai puțin în anii '60, pentru că nici nu aveam cărți în acel moment. Cărțile mele sunt târzii, dar astfel am avut acces și la generațiile tinere”.

Mămăliga. Performance Matei Vișniec și Bonnie Tchien

Se poate face performance aproape din orice. Mai în glumă, de fapt la modul foarte serios, chiar și din... mămăligă! Redăm prezentarea de pe pagina oficială de Facebook a acestui inedit eveniment, realizat la inițiativa artistei Wanda Mihuleac: „Mămăliga este o urmare a mai multor acțiuni inițiate de Transignum, care leagă food-artul, improvizația performativă și literatura. Scris anume pentru acest performance, textul inedit «Elogiu mămăligii», de Matei Vișniec este un eseu ironic și sentimental despre gustul amintirii pământului natal. Pentru acest proiect, început în 2016, în cadrul Festivalului Paris Food Art Week, Bonnie Tchien a realizat un performance în care a pus în scenă procesul de coacere a unei mămăligi, integrând codurile gestuale ale acestei tradiții est-europene în improvizațiile sale de thai-chi poetic, care aduc împreună tradiția chineză și clișeele occidentale, subliniind instabilitatea echilibrată dintre cele două lumi, de la înălțimea tocurilor stiletto de 20 de centimetri”.

În primele momente, poate că ne-am amuzat un pic urmărind-o pe Bonnie Tchien (Franta/ Taiwan) cum, în fața publicului, pe tocuri stiletto

• Magda Cărneci, Cosmin Perța, Claudiu Komartin

nefresc de înalte, a început să prepare mămăliga, folosindu-se de ingredientele necesare (apă, mălai, sare) și un reșou electric portabil. Dar apoi, concentrarea artistei s-a transmis circular și atenția publicului a fost captată. Ne-au captivat imaginea excentrică și expresivitatea performerei, mișcările sale atente, gestualismul prin care își comunica trăirile. Silențiozitatea procesului de preparare a „magicului” aliment a potențat poezia din textul lui Matei Vișniec, din care am reținut: „Mămăliga este prima lecție de alchimie. Stimulent al imaginației. Simbol al socializării. Liant existențial. Centrul cercului familial”.

Atât cât, în ceauzele de tuci, pregătea mămăliga, „bunica (lui Matei Vișniec – n.r.) avea aerul unei vrăjitoare... O mie de alte lucruri mai făcea bunica în timp ce se ocupa de mămăligă. Cum să nu crezi în vrăjitorie?!” „Seara, închideam ochii și le ascultam pe toate mătușile mele cum mestecau la mămăligă”. Sunt doar câteva dintre versurile rostite de Matei Vișniec care, în momentul când mămăliga a fost gata (reusită cu brio de mademoiselle Tchien, adică fără... cocloașe), a chemat lumea la masa poeziei, având cuvinte speciale pentru festival și orașul care-l găzduiește: „Străinii, dacă vin și stau o zi-două în București, sunt speriați de acest oraș. Dacă stau patru-

cinci zile, încep să-l iubească. Este un oraș care produce, în interiorul lui, poezie. Emană poezie. Din clădirile lui, din extraordinarele zone de contrast. Din tristetea lui. I se potrivea un astfel de festival, cu spectacole, cu prezentări de poeți, cu tot felul de încăperi și spații neconvenționale. Încecați să vedeți ce se întâmplă în el. Nu ezitați să sprijiniți această extraordinară idee de a face un festival internațional de poezie la București, pentru că spectatorii nu sunt internaționali, ci doar participanții”.

Performance-ul „Mămăliga” a avut loc la Muzeul Național al Literaturii Române.

Masa Rotundă: Editing Poetry/ The poetry of Editing

Poeta Magda Cărneci a moderat această dezbatere (Grădina „Verona”, Cărturești, începând cu ora 18.00) al cărei titlu i-a fost inspirat de vizitele de dată recentă pe care le-a făcut prin librăriile londoneze. La această „masă”, au fost chemați editorii de carte: Neil Astley, Tony Frazer, Clare Pollard, Pamela Robertson-Pearce (Anglia), Claudiu Komartin, Cosmin Perța (România). Discuțiile s-au ținut exclusiv în limba engleză.

Neil Astley, scriitor, a vorbit despre cum a luat naștere „Bloodaxe books”, una dintre cele mai renumite edituri europene, care publică volume de poezie contemporană. Fondatorul editurii a venit însoțit de Pamela Robertson-Pearce, artist vizual. Pentru a promova poezia, pentru a-i crește numărul de cititori, cei doi consideră că este oportun să te folosești de tot ceea ce pot oferi tehnologia modernă și democrația electronică. Au ținut să demonstreze acest fapt prin prezentarea unui foarte

atractiv scurtmetraj, în care am avut posibilitatea nu doar să ascultăm, ci să și vedem o parte dintre poeții publicați de „Bloodaxe Books”. I-am urmărit pe: Selima Hill, Abigail Parry, John Agard, Imtiaz Dharker, Benjamin Zephaniah, Ana Blandiana. Neil Ashley își propune să prezinte atât poezia clasică, tradițională, cât și pe cea experimentală. Filmul a cuprins două lecturi de tip performance, înregistrări de spectacole live aparținând poezilor John Agard și Benjamin Zephaniah. Ne-a surprins foarte plăcut episodul cu Ana Blandiana, care a citit poemul „Deasupra râului”, text cuprins în volumul „Țara mea A4”, publicat în 2015 de „Bloodaxe books”, sub titlul „My native land A4”, traducere în limba engleză de Paul Scott Derrik și Viorica Patea.

Claudiu Komartin (directorul Casei de Editură „Max Blecher”) și Cosmin Perța (director al Editurii „Paralela 45”, secția beletristică) au vorbit despre rolul unui editor de carte de poezie în România, despre „contextul cultural” și despre cum se stabilește „publucul-țintă”.

Chiar înainte de a ne îndemna Matei Vișniec, am ajuns la cafeneaua culturală „Tramvaiul 26”, în seara zilei de 14 mai, și am participat la „Lecturi publice de poezie: stația 1”. La această primă stație au citit din creația proprie: Svetlana Cârstean, Andrei Dósa, Anastasia Gavrilovici, Diana Geacă, Alina Purcaru, Violeta Savu, Olga Ștefan, Elena Vlădăreanu. Moderatorii: poetele Cătălina Matei și Andra Rotaru, care, de altfel, au „condus” tramvaiul și spre celelalte trei stații, în alte trei seri ale festivalului.

La evenimentele prezentate mai sus am reușit să fiu prezentă în cele două zile cât am stat în București. Miercuri m-am întors în orașul lui Bacovia, unde aveam să mă reintâlnesc cu poezia, la lansarea volumului „Oarecum anarmonic”, de Dan Petrușcă. Astfel, am avut plăcerea de a o revedea și asculta pe Nora Iuga și de a mă delecta cu un autentic spectacol de poezie, în interpretarea actrițelor Eliza-Noemi Judeu și Denise Ababei.

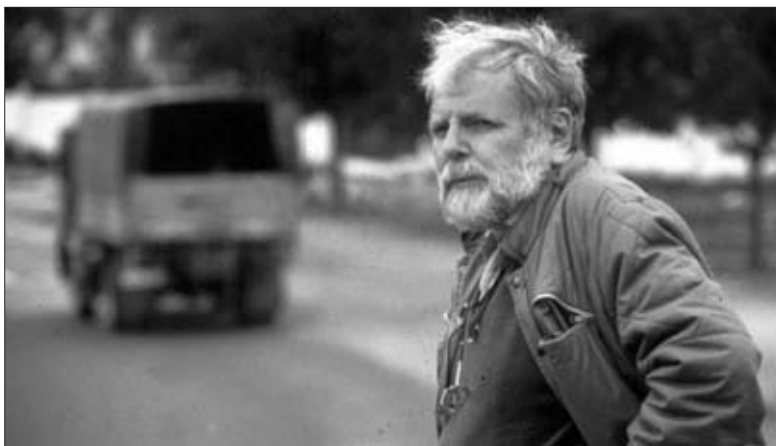
La București, poezia continua să se afle pe cele mai înalte coordonate. Pentru cei interesați de consistentul și variatul program al festivalului de poezie de la București, el poate fi răsfoit pe pagina oficială, impecabil organizată <https://fipb.ro/>. Sunt publicate acolo biografiile invitaților (scriitorii români și străini), programul evenimentelor, fotografiile etc. O simplă consultare a paginii web vă va convinge că acest festival își merită, cu prisosință, atributul „internațional”.

• Bonnie Tchien

Marian-Sorin RĂDULESCU

Lucian Pintilie - Singurătatea cineastului de cursă lungă

Într-un text recent publicat pe blogul său (*Jurnal scotian*), pr. Ioan-Florin Florescu îl numește pe cineastul Lucian Pintilie (1933 - 2018) un „mare profet”, care „a avut destinul profesilor: calomniat, exilat, denunțat că nu-și iubește țara, deși numai iubirea adevărată ceartă cu cele mai grele cuvinte. Filmele sale sunt ceea ce Titu Maiorescu spunea despre teatrul lui Caragiale: „o secțiune prin corpul societății românești”, de aceea sunt atât de crude cu noi”. Convins că – la începutul mileniului trei – diavolul locuiește în imaginea aceluși „canal de dejectie a imaginilor, mai cunoscut sub numele de televizor, care scuipă neîntrerupt o morală a Binelui triumfător”, Lucian Pintilie a fost mereu preocupat și îngrijorat de „triumful cotidian al răului”, de „apoteoză imposturii”, de „încoronarea imbecilității”. Filmografia sa poartă amprenta unui spirit combativ aflat într-un neobosit război cu mediocritatea, cu „sacralizarea” ei cvasigenerală.

Pe la mijlocul anilor '60, *Duminică la ora 6* intra în rezonanță cu limbajul cinematografic modern (Resnais, Godard) printr-o insolită explorare a monologului interior, cu trimiteri la opiniile teoretice ale lui Eisenstein și la influențele literare ale lui Proust și Joyce. George Littera: „Pintilie refuză calofilia. Frumusețea filmului stă în sila lui pentru estetică”. La ceasul debutului său în cinematografie, „cu o încăpățănare pe care nu o puteți bănuși”, Lucian Pintilie a promis că, în tot ce va mai face, va dezvolta ce este „bun și valoros”, renunțând la ce este „prost, formal, caduc, epigonic” în cel dintâi lungmetraj al său.

Cinci ani mai târziu, apariția *Reconstituirii* (retras din cinematografe) ar fi putut să provoace un șoc vital, regenerator, în cinematografia românească. Nu a reușit să înlocuiască un „cinematograf al mistificării” printr-un „cinematograf în mod fanatic fidel adevărului”, însă – mai pregnant ori mai palid – și-a găsit ecou în câteva momente importante din filmografia unor alți regizori români de vârf. Eugenia Vodă: „Demistificarea actualității românești, până în cele mai profunde și mai perverse resorturi ale ei, cu un adevăr fără echivoc, cu o luciditate fără cusur, cu o destrăbălare de nuante și cu o direcție sfidătoare – așa ceva se întâmpla pentru prima oară în cinematografia noastră. Și nu trebuia să se mai întâmple”.

Zece ani, Pintilie nu a mai filmat nimic în România. A regizat doar, pentru televiziunea iugoslavă, *Salonul nr. 6* (1973), după Cehov. Drama doctorului de acolo este foarte aproape de amărăciunea pe care o va fi cunoscut înde-

aproape regizorul însuși, după alungarea sa din țară ca urmare a scandalului cu *Revizorul* montat de el la Teatrul „Bulandra”. Pintilie a beneficiat de un „exil royal”, renunțând o vreme la cinema și dedicându-se, în occident, regiei de teatru și operă. Eugenia Vodă: „După o viață egală cu conformismul cel mai plat, după o viață în care a practicat (ca atâția semenii) o anumită tehnică de izolare, de indiferență față de suferința din jur, personajul principal, fie el „doctor”, va fi tratat ca nebun și – în clipa în care se dovedește deschis la suferința altora și la inteligența vie, acolo unde o găsește, chiar și în persoana unui bolnav suferind de „delirul de suspiciune” – va fi eliminat brutal din lumea așa-zis normală”.

În 1980, Lucian Pintilie este lăsat să filmeze *De ce trag clopoțele, Mitică?*, o adaptare extrem de personală după opera lui I. L. Caragiale. Începuse, în cinematografia românească, un semnificativ proces de „intelectualizare” (a durat aproape cinci ani), cu urmări notabile în filmele lui Pița, Daneliuc, Tatos, Veroiu, Demian, Mărgineanu, Tănase, Gulea. Eugenia Vodă: „S-a spus, s-a scris că am avea de a face cu „filmul unui înrăit”. Nu cumva «înrații» suntem noi? La prima vizionare, într-o săliță înghețată și tăcută, te apuca «groaza, monșer, groaza», ca la vederea unui coșmar crud, nimicitor, îmbrăcat pervers în haine de comedie. Îmi fac mea culpa: abia la a doua vizionare, o vizionare cu marele public, cu sala plină, cu «babor» răsând în fața oglinzii fermecate, am recunoscut dragostea din privirea regizorului, tandrețea

pasionată cu care își cercetează personajele, felul în care (cum spunea chiar Pintilie despre Caragiale), «îndușoșat și plin de oroare, le acordă grația finală, recuperează liric personajele». Cum era de așteptat, *Mitică* a rămas în cutii până în 1990, pe motiv că «publicul românesc nu este suficient de pregătit».

Primul film realizat de Pintilie la reîntoarcerea în România (după 1990, când „s-a schimbat situația, nu regimul”, a abandonat definitiv teatrul și opera) a fost *Balanța*, în care sunt reluate și dezvoltate câteva personaje și situații din scenariul lui Ion Băieșu pentru filmul lui Alexandru Tatos *Mere roșii*. Regizorul nutrește convingerea că acest film „îi va ajuta pe români să privească lucid trecutul, să privească critic în oglindă – chiar dacă roșind uneori”. Eugenia Vodă: „Presa franceză n-a putut aprecia în cunoștință de cauză, ca noi, exactitatea absolută a diagnosticelor puse de regizor. Acolo unde «ei» au văzut delir carnavalesc, spectatorul român își recunoaște, cu precizie, propria lume, propriile «instituții», plasate, toate, sub semnul derizoriului, al relativului și al obsesiei: «Să mai zică cineva că n-avem democrație!»; redescoperim deci eșantioane reprezentative: Justiția, Poliția, Biserica, Partidul, Școala, Securitatea, Sănătatea, Armata, Transporturile etc.”

O vară de neuit (1994), inspirat din nuvela *Salata*, de Paul Dumitriu, este un „discurs împotriva barbariei”, o comentariu față de intoleranța etnică și multiplele ei reflexe. Revista *Variety* l-a considerat o „tușantă, tulburătoare povestire despre un ofițer român, pus într-o situație fără ieșire de mila soției sale pentru niște țărani bulgari condamnați pe nedrept”. Andrei Pleșu însă crede altfel: „Nu despre Balcani, despre război și despre armata română mi se pare că e vorba. Ci despre o femeie și despre feminitate. Despre «o vară de neuit» din biografia unui copil fascinat de imaginea misterioasă a mamei sale”.

În *Prea târziu* (1996), „personajele vizibile ale filmului sunt *incoerența* (vieții, anchetei, iubirii), *absența radicală a oricărei transcendențe* (hrana întotdeauna murdară, în subteran, roata de săpun tăiată pe masă, în locul pâinii celei de toate zilele, la suprafață), *înjurăturile* (un limbaj de comunicare redus la elocvența funcțională a injurăturii), *nudul masculin murdar* (regresie spre o umanitate animalieră) și *subteranele lumii* (în care se desfășoară adevărata viață)” (H. R. Patapievic).

În *Terminus paradisi* (1998) găsim „o schimbare de optică”. Răul este aici – printr-o „iluminare implicită” – parte a „realității celeste”. Pentru întâia oară Pintilie încearcă să nu mai acuze strămbătatea, ci să zărească – deși e învăluit în ceață – „hipopotamul invizibil din *Cartea lui Iov*”, să înțeleagă „plutirea norilor”. Care e numele acestui „hipopotam” invizibil și totuși vizibil? Însuși titlul filmului, „mai exact, mai puțin poetic decât în realitate” – precizează regizorul. Unde anume este acel „paradis”? Nu altundeva decât într-o biserică albă, de țară, situată pe malul unui lac. Acolo, după multe peripeții (neînfrânări, fărâdelegi, crime), își pun pirosiile Mitu și Norica. Acolo pătrunde

în film „implicita iluminare” care coincide cu intrarea lor – subită, oarecum prăjită – „în rânduială”. Mai exact, în „rânduiala Bisericii”. (Ultima replică din *Căința* lui Tenghiz Abuladze: „Ce drum e acela care nu duce la nicio biserică?”)

În *După-amiaza unui torționar* (2001) – „un film despre incapacitatea totală a românului de-a se căi” (Lucian Pintilie) –, decorul e „când lagăr concentraționar, când grădina paradiziacă”. // *Giornale*: „Nu s-a mai văzut niciodată un astfel de film, un film despre tortură, în care nu apare tortura, ci se aude doar vocea torționarului... În interviu luat torționarului, care reprezintă structura filmului lui Pintilie, neliniștea aproape insuportabilă îl face pe spectator chiar să rădă: teama devine comică, bestialitatea devine normală și este o lecție extraordinară asupra naturii umane. Este și o poveste care demonstrează cum oroarea se învecinează cu plăcerea: torționarul și-a făcut meseria din plăcere, după un timp poate ar vrea, de ce nu, să reînceapă...”

Niki Ardelean, colonel în rezervă (2003), ultimul lungmetraj regizat de Lucian Pintilie, este „istoria depozitării integrale pe care un om o execută asupra altui om”, punctată în câteva zile: 1 aprilie, 14 aprilie, 11 iunie, 4 iulie, 23 august, 25 octombrie. Lucian Pintilie: „Niki este un militar de carieră, trecut în rezervă, proaspăt îndoliat de moartea absurdă a copilului său, în pericol de a-l pierde pe al doilea, o fată care e căsătorită cu băiatul lui Flo și care vor părăsi România, pentru a pleca definitiv în America. Flo este o rămășiță boemă a anilor '70, mare videoamator, dictator refulat, fără spațiu de desfășurare, care se abate asupra lui Niki”.

Lucian Pintilie a încetat să facă filme într-un moment fast pentru cinematografia românească, când *Moartea domnului Lăzărescu*; 4 luni, 3 săptămâni și 2 zile; *A fost sau nu a fost?*; *Lampa cu căciulă* cucereau premii după premii și figurau în festivaluri, gale, retrospectivă, cinemateci. Regizorii așa-numitului „Nou val” (Cristi Puiu, Cristian Mungiu, Radu Jude, Corneliu Porumboiu) deveniseră – pentru întreaga lume cinefilă – adevărate certitudini. În sfârșit, *Reconstituirea* crease o școală, nu doar câteva momente izolate în creația unor realizatori nonconformiști. Pr. Ioan-Florin Florescu: „Filmele lui Pintilie ar trebui vizionate în mod organizat în toate liceele din România. Priviți, copii! Prin acest deșert au răătăcit părinții voștri. Măcar voi să nu muriți proști”.

Prof. dr. Dumitru ZAHARIA

Participarea călărașilor băcăuani la cucerirea independenței naționale

Primele unități militare române care au debarcat pe malul drept al Dunării au fost cele băcăuane și nemțene. Faptele s-au petrecut într-o atmosferă de mare însuflețire. Documentele au consemnat evenimentul: „Trecerea Dunării s-a făcut cu... solemnitate. Două șalupe cu aburi remorcau bărcile. În cea dintâi lua loc cu statul major un pluton de elită, în mijloc se afla steagul tricolor desfășurat. Momentul înălțător cu fost prezentat și de către T. C. Văcărescu astfel: «Pentru prima dată după uriașele lupte din vremurile de vitejie, steagul lor împlântat iarăși peste Dunăre și fâlfăia acolo unde Victoria îl purtase brațul tare a [l]ui Mihai și tocmai pe acolo unde cele trei ramuri ale tulpinei românești: muntelui sub bătrânul Micea, moldovenii sub Ștefan și ardelenii sub voievodul lor Lascul, aliați cu floarea cavalerilor din: Franța, Germania, Ungaria, înfruntaseră cu 481 [de] ani înapoi pe Fulger Baiazid».

Primul transport din unitățile Armatei Române a fost întâmpinat pe malul drept al Dunării cu muzică și drapel de către două companii ruse din Regimentul Kostroma, cu urale: „Atunci ambele trupe salutară drapelele, se înclinară de amândouă părțile. După aceea, pavilionul rus fu coborât de pe cetatea Nicolop și înlocuit cu cel românesc». Ajuns peste fluviu, detașamentul a organizat apărarea și prevenirea oricărui atac dușman asupra cetății Nicolop, fiind capabil să respingă orice ofensivă otomană pornită din părțile sudice, de la Vidin sau Rahova. După stabilirea ostilor române la Nicolop, Regimentul 8 Călărași a fost trimis în zona dintre Osma și Vid, sub comanda locotenent-colonelului Alexandru Peret, în noua zonă a colaborat cu trupele de cazaci, aflate sub comanda colonelului rus Lavițki, asigurând protecția armatelor române și ruse de pe aceste locuri. În partea sudică, se afla câmpul de operațiuni militare de primă importanță strategică din regiunea Plevna. Escadronul Bacău, comandat de căpitanul Arcadie Șeptilici, a primit în obligațiile sale militare colaborarea cu divizia rusă de cavalerie comandată de generalul Laskarev, care avea un front de 3 km, situat între Breslanita și Calișovât.

După încercările nereușite de cucerire a Plevnei, soldate cu multe pierderi de vieți omenești pentru ruși, marele duce Nicolae, comandant suprem al acestor armate, a hotărât să ceară printr-o telegramă adresată prințului Carol intervenția Armatei Române. În fața acestor evenimente, care primejdiau independența proclamată a României, Guvernul țării, Marele Cartier General al Armatei Române au hotărât participarea ostirii naționale la luptele contra statului otomanilor. În seara de 19 iulie 1877, ziua primirii solicitării rusești, au intrat pe teritoriul bulgar alte forțe militare

românești. Misiunea trecerii Armatei Române la sudul Dunării a fost îndeplinită până la data de 20 august 1877.

Întreaga Armată Română a fost reorganizată, conform Ordinului de zi numărul 38, din 23 iulie 1877. Armata națională a fost împărțită în două grupări: Armata de Operațiuni, comandată de generalul Alexandru Cernat, și Armata de Observație, avându-l comandant pe generalul Gheorghe Lupu. În cadrul noii organizări, Escadronul Bacău și Regimentul 8 Călărași au devenit parte din Armata de Observație, Corpul 2 Armată, Divizia a IV-a, Brigada de Cavalerie. Statul Major al Regimentului 8 Călărași și-a schimbat sediul la Breslanita.

Din 27 iulie 1877, Divizia IV Infanterie, aflată sub comanda colonelului Alexandru Anghelescu, a fost deplasată pe frontul din fața Plevnei. Regimentul 8 Călărași, începând cu data respectivă, a efectuat patrularea pe șoseaua Plevna-Sofia. Escadronul Bacău, comandat de același căpitan Arcadie Șeptilici, a fost deplasat la Riben la 29 iulie, unde a înlocuit de pe poziția de luptă două escadroane de ulani ruși, primind misiunea de apărător al avanposturilor. Între 30 iulie și 14 august 1877, acesta a ocupat frontul de luptă dintre Riben și Calișovât. Din noaptea de 8 spre 9 august, trupele de cerchezi pe frontul otoman au dezlănțuit o serie de ofensive asupra pozițiilor de luptă românești. Escadronul Bacău a fost ținta acestora. Moldovenii căpitanului Arcadie Șeptilici i-au contraatacat în modul cel mai vijelios, i-a respins și i-a urmărit până peste limitele satului Caciamunita și au ajuns până aproape de întăriturile Openezului, la aproximativ 5 km de întăriturile de apărare a Plevnei. Băcăuanii au descoperit o serie de întărituri otomane necunoscute comandamentelor militare române și ruse, precum și postul de pe Vid.

În ziua de 13 august, cerchezii au atacat patrulele Escadronului Bacău. Printr-o luptă violentă de scurtă durată, atacatorii au fost respinși, dar pe câmpul de bătaie a rămas corpul neînsuflețit al primului oștean român, soldatul Lupu Andrei, din Călugăra Mare. Atacurile otomane asupra formațiunii au continuat.

În condițiile ofensivelor otomane, a avut loc la Corabia, în ziua de 19 august, Consiliul

de Război al Armatei Române. Acesta a hotărât trecerea la sudul Dunării a unităților Armatei Române destinate a lua parte la cel de-al treilea asalt asupra Plevnei. Regimentul 8 Călărași a ocupat poziția de lângă divizia rusă, în zilele de 25-26 august, cât a durat bombardamentul general, prestând patrulări până la Vid. Din 27 august, Regimentul 8 Călărași a ocupat creasta dealului din dreapta fortului Grivița și a efectuat marșul pe colina din fața redutei. A rămas pe poziția ocupată până la 14 septembrie. Prin sectorul ocupat de regiment nu a trecut nici un turc pe durata luptelor de la Plevna.

Victoria Diviziei 4 Române de la Plevna a fost plătită cu viața a 27 de ofițeri și aproape o mie de soldați morți și răniți. După asaltul din 30 august 1877, a fost luată hotărârea asedierii Plevnei, care a durat până la capitularea și predarea din 28 noiembrie a generalului Osman-Pașa. Pe durata asediului, Regimentul 8 Călărași, cuprinzând și Escadronul Bacău, a fost cantonat la Calișovât, de unde a fost deplasat, în zilele de 16-17 septembrie pentru ocuparea satului Susurlu. În același timp, Escadronul Bacău a întreprins acțiuni ofensive asupra Plevnei și Openezului. Înrăutățirea vremii a provocat efecte negative asupra stării fizice și psihice a ostașilor din tranșee, dar moralul a fost păstrat în condițiile corespunzătoare înfruntării inamicului.

La 27 septembrie, a fost adoptată hotărârea detașării Regimentului 8 Călărași și a trupelor române care luptau între Vit și Isker. Regimentul a fost localizat și trecut sub comanda colonelului Slăniceanu, comandantul Corpului de Vit. La 7 octombrie a fost declanșat atacul pentru cucerirea redutei Grivița 2. Nereușita acțiunii a impus măsura asedierii și asupra acestei întărituri de mare rezistență otomană. Inamicii otomani au continuat luptele de rezistență în zona vestică a Plevnei. Aici se aflau întăriturile Rahova, Vidin, Vit, Vadin și altele.

La 17 octombrie, colonelul Gh. Slăniceanu a format detașamentele care urmau să lupte pentru desprinderea Rahovei. Au fost preluate formațiuni de infanterie, cavalerie și artilerie. Acestea au fost încredințate comenzii maiorului Constantin Ene, născut la Bacău. Co-

lonelul Slăniceanu a decis ca lupta să înceapă prin atacarea Vadinului. În componența acestei formațiuni a intrat și un pluton din Escadronul Bacău, comandat de locotenentul Stârcea. Dezlănțuirea ofensivei a început din dimineața de 18 octombrie, prin bombardamentul de artilerie, care trăgea de la un kilometru. Obuzele au determinat explozarea muniției din interiorul redutei. Inamicii au sărit parapetul și au fugit în dezordine spre sat, dar cavaleria căpitanului Șeptilici i-a urmărit, i-a prins și i-a luat prizonieri pe cei scăpați cu viață. O parte dintre fugarii turci s-au grupat într-un pichet de grăniceri de pe malul Dunării. Călărașii români i-au atacat și i-au ucis, ca și pe fugarii. La Ostrov, dușmanii n-au mai opus rezistență. În timpul în care călărașii urmăreau pe inamici spre Ostrov și Rahova, maiorul Constantin Ene cu dorobanții aflați sub comanda sa au curățat reduta Vadin de prezența otomanilor. Finalul luptei a fost înălțarea drapelului tricolor pe reduta ocupată de români.

Victoria de la Vadin a avut o importanță deosebită pentru desfășurarea luptelor ce au urmat pentru cucerirea Rahovei, Plevnei, Griviței 2. Pentru formațiunile militare române și ruse, Rahova ocupată de inamici prezenta încă un pericol pentru asedierii Plevnei și Griviței 2. Luptele pentru cucerirea Rahovei s-au desfășurat în ziua de 7 noiembrie 1877. La acțiune au participat trupele române comandate de colonelul Slăniceanu și cele ruse comandate de generalul Meyendorff. În cadrul dispozitivului destinat să cucerească Rahova, Regimentul 8 Călărași a avut ca obiective asigurarea legăturii între cele două forțe combatante, dar și observarea și supravegherea fortelor inamice. Pentru ducerea în eroare a inamicului, Marele Cartier General a ordonat artileriei de la Calafat să bombardeze Vidinul. La ora 9 dimineața, linia întâi de asalt, comandată de maiorul Constantin Ene, precedată de două escadroane din Regimentul 8 Călărași, a pornit asaltul. La ora 15, maiorul Ene a ordonat reluarea ofensivei. Dorobanții au ajuns la redută și au cucerit-o. În acest moment, a căzut maiorul Constantin Ene, răpus de glonțul inamic. Luptele au continuat încă două zile. Trupele generalului Gheorghe Lupu au

terminat cucerirea cetății. Prin această acțiune victorioasă au dispărut pozițiile întărite ale inamicului din zona nordică a Plevnei și Griviței 2. Sacrificiile românești pentru această reușită au fost 203 soldați și ofițeri morți și 162 de răniți. Marele duce Nicolae, la 18 septembrie, a comunicat prințului Carol: „Izbânda de la Rahova aparține întregii Armatei Române». Țarul Rusiei a decorat pe mai mulți participanți la aceste evenimente militare cu Ordinul „Sfântul Gheorghe». După asemenea succese, Regimentul 8 Călărași, comandat de locotenent-colonelul Alexandru Peret, a fost împunit să se deplaseze peste râul Ogosta, pentru a efectua recunoașterea spre Cibru Palanka. Pentru îndeplinirea misiunilor viitoare, acesta a ocupat câteva sate (Hârleț ș.a.). Pe timpul îndeplinirii acestor misiuni, comandantul regimentului a constatat și a raportat retragerea inamicului din fața călărașilor comandați de el, precum și lăsarea în urma lui a unor cantități de alimente, armament și muniție. Drumul spre Vidin a fost deschis de călărașii moldoveni și oamenii brigăzii comandate de colonelul Pavel Cernovodeanu.

Între timp, situația de la Plevna a devenit tot mai gravă pentru otomani. Comandantul a refuzat predarea. Forțele române asediatoare totalizau 35.000 de combatanți, organizați în 41 de batalioane infanteriști, 28 de escadroane călărași, 112 tunuri. Eforturile depuse pentru a ieși din asediu au fost zadarnice. Osman-Pașa, rănit, s-a predat colonelului român Mihail Cerchez, căruia i-a predat și sabia sa. Au urmat marșul Armatei Române către Vidin, cucerirea Smârdanului și a Inovei.

Regimentul 8 Călărași a primit îndeplinirea obiectivelor militare între Inova și Alvașii. La Vidin, după frumoasa victorie de la Smârdan, au fost terminate faptele de vitejie prin care oștenii români au devenit celebri, reabilitând gloria străbună, în nolle condiții de biruitori ai armatelor călăuzite de steagul cu semilună pe el.

După contribuția deosebit de valoroasă împotriva otomanilor, Regimentul 8 Călărași a fost destinat să participe la rezistența unităților românești împotriva celei ruse, care pregătea dezarmarea Armatei Române și ocuparea militară a României. La data de 9 februarie, Regimentul a trecut Dunărea pe la Ciuperceni. Prințul Carol a organizat rezistența Armatei Române pe linia Târgoviște-Pitești-Slatina-Craiova.

Evenimentele de acest fel au fost terminate la 27 iulie 1878, în urma hotărârilor Congresului de la Berlin, care au consacrat recunoașterea internațională a Independenței României, fără de care nu ar fi fost posibilă Unirea de la 1 Decembrie 1918. La ambele evenimente de mare importanță istorică Armata României a avut rol decisiv.

Bertrand Russel spunea despre Platon că „a fost cel care a avut cea mai mare influență asupra epocilor care au urmat”, iar Mircea Florian („Îndrumare în filozofie, Editura Științifică, București, 1992, p. 74) opina, în acord cu istorici consacrați ai filosofiei, că „platonismul este o latură permanentă a spiritului european”. Pentru Nietzsche, elevul lui Socrate „e plicticos”. „În legătură cu fenomenul Platon luat în ansamblu aș folosi, în locul oricărei alteia, mai degrabă vorba aspră de «sarlatanie superioară» ori, dacă place mai mult auzului, cea de idealism” („Amurgul idolilor sau Cum se face filozofia cu ciocanul”, Editura Humanitas, 2007, p. 131). Cauza acestei sentințe: „Platon e un laș în fata realității. Prin urmare se refugiază în ideal”. (*Ibidem*, p. 131). Lui Rousseau nu-i poate ierta celebrul strigăt „Înapoi la natură!”, „Dar Rousseau unde voia la drept vorbind să se întoarcă? Rousseau, acest prim om modern, idealist și canalie în aceeași persoană [...] Această stăpînire pripăsită în pragul noii epoci...” (*Ibidem*, p. 125). Kant, „un creștin șiret în cele din urmă” (*Ibidem*, p. 35), este ridiculizat, întrucât ar fi separat lumea, „într-una «adevărată» și una «aparen-

Ion FERCU

șoaptele nuanțelor

Imperativul violent-seducător al reșezării valorilor (II)

tă»” (*Ibidem*, p. 35), fiind în același timp, „cel mai diform schilod al noțiunii care a existat vreodată” (*Ibidem*, p. 74)... Iată, pe scurt, și alte „portrete” schițate de Nietzsche, așezate sub aceeași umbrelă: „Nesuferința mea” sau „Figurile mele imposibile” („Seneca: sau toreadorul virtuții. [...] Schiller: sau trâmbișul moralei. Dante: sau hiena făcând poezie în morminte. [...] George Sand: sau lactea ubertas, în traducere: vaca de lapte cu «stil frumos» (...) John Stuart Mill: sau claritatea ofensatoare. (...) Zola: sau «bucuria de a puți»”. (*Ibidem*, p. 75). Sainte-Beuve: „Nimic dintr-un bărbat; plin de o înverșunare mărunță împotriva tuturor spiritelor bărbătești. Rătăcește de colo-colo, curios, statistic, ciulind urechile și iscodind – miere în fond, cu o sete de răzbanare mierească

și cu o senzualitate de miere”. (*Ibidem*, p. 76). Revine asupra unei vechi obsesii, George Sand, căreia-i reproșează „stilul peștriș de tapetare”: „Lucrul cel mai rău, firește, rămâne cochetăria de miere cu deprinderile bărbătești, cu manierele de băietandru prost crescut. Cât de rece trebuie să fi fost, după toate astea, această artistă insuportabilă care își răsucea arcul, ca la un ceas și scria... [...] Și cât de mulțumită de sine trebuie să fi zăcut lungită această prolifică vacă de scris...” (*Ibidem*, p. 79-80). Nimic surprinzător în toate acestea, dacă știi avertismentul lui Nietzsche: „...toate mijloacele prin care până acum omenirea urma să fie transformată într-o omenire morală au fost imorale din temelii” (*Ibidem*, p. 64). Fără mijloace propuse de Nietzsche, firește...

Ne surprinde tonul lui Nietzsche? Dacă-i știm virtuțile axiologice în care acesta crede, tonul său nu este surprinzător: „A te abține reciproc de la practicarea ofensei, a violenței, a jafului, a recunoașterea voiaștii semenului ca fiind egală cu a ta: acestea pot deveni într-un sens general reguli de cuviință între indivizi, în caz că există condițiile necesare pentru aceasta [...] Însă din momentul în care s-ar încerca extinderea acestui principiu, mergându-se chiar până la considerarea lui ca principiu fundamental al societății, el s-ar arăta pe dată în adevărata sa lumină: aceea de voiaștie de negare a vieții, de principiu al descompunerii și al decăderii” („Dincolo de bine și de rău”, Humanitas, 2006, p. 205).

A crezut Nietzsche în steaua sa?... „Câte secole îi sunt necesare unui spirit pen-

tru a fi înțeles?” – iată încă un criteriu cu ajutorul căruia se poate stabili o necesară ierarhie și ceremonie: atât spiritelor, cât și stelelor” (*Ibidem*, p. 231). Nietzsche a fost conștient de faptul că receptarea ideilor sale va fi una problematică: „O, vai ce s-a ales de voi, gânduri ale mele scrise și pictate! Parcă mai ieri erați multicolore, tinere și malițioase, atât de pline de spini și de tainice miresme, că mă faceați să strânuiți și să răd – iar acum? [...] Dar nimeni nu va ghici din a mea pictură splendoarea dimineții viitoare, grăbite scânteii și minuni ale singurătății mele, bătrânele, iubitele – *răutăcioasele* mele gânduri!” (*Ibidem*, p. 238-239). El a inaugurat o nouă etică a discursului critic, una care, dacă ar fi avut discipoli ai stilului său, ar fi eșuat, probabil. A colindat solitar și printre „ghețarii erorii groțesti”, mereu „înconjurat cu flăcări de fulgerul” schimbărilor epocii, epocilor, cum avea să spună Thomas Mann. Nietzsche ne-a invitat să trăim mereu în paradigme care au gena revoltei și devenirii, să strivim întepenerile cugetului, să supraviețuim într-o lume care ne datorează voluptatea infinitului.

Poeziile din volumul „Urechea lui Malhus” al poetei Mihaela Grădinariu, m-au făcut să duc mâna la șold, amintindu-mi că acolo am o legătură de chei. Chei care să-mi deschidă ușa spre înțelegerea acestei poezii. Chei adunate în ani de zile din tot ce am citit și-am gândit. Și de care aproape că uitasesm, pentru că astăzi poezia tânără a pornit-o pe-un alt drum, parcă într-o rătăcire lipsită de semnificații, de adâncime, de căutări metafizice și religioase. Și n-am mai avut nevoie de chei, rugineau, se măcinau. Și iată-mă brusc amintindu-mi de ele, când am început această carte. De „intelectul” barbian, de misterul blagian, de misticii renani, de Mircea Eliade din „Sacral și profanul”, de teism și acțiunile divine în lume, dar și de existența noastră de zi cu zi și interferența ei cu lumea sacră, pe care o încălește și caută s-o destrame. Fiecare dintre aceste chei a mișcat câte un pic zarurile încuietorii porții, dar n-a deschis poarta. Poezia Mihaelei Grădinariu este toate cele enumerate mai sus la un loc, dar are o cheie a ei și numai a ei. Deși comunică prin filioanele sale cu alte filioane din muntele poeziei lumii, originalitatea o face să nu atârne de ele. Vine de undeva din profunzimea unui rezervor magic unic și asemănările ce îi se relevă la prima lectură apar doar pentru că și alți oameni ce au scris și gândit au avut în simțirea lor ceva similar. Au simțit lumea ce se află dincolo de realitatea noastră imediată, de existența noastră de zi cu zi. Iată câteva versuri despre zidirea sacră care este lumea, dar compromisă de ceva, poate de viața omească pierdută de puterea inimii, adică de dragoste, dar și de incapacitatea de a mai participa la revărsarea de Viață, de sacralitate. Și, pentru că revalorifică mitul Meșterului Manole, vorbește de incapacitatea omului de a jertfi și a se jertfi într-un sacrificiu inițiat, care să dea, dincolo de viața cotidi-

Tipsii de jăratec

ană, Viață sacră creațiilor sale: „Acum, vorbele se-ngrămădesc sub praguri de case, / Le călcăm în picioare, semne ale inimii roase. // Ele visează-un poem, un hristos de hârtie murdară, / Să le nască din nou, într-un gând, într-o doară, / Într-un zid, cărămida cu oase și umbră, / Var și nisip prin potirul de taină tot umblă”.

Ar fi, oare, o cheie spre poeziile din „Urechea lui Malhus” să spui că ele sunt căutarea febrilă a sacralității lumii, ascunse de uitarea sau nepăsarea omului, de existența sa tot mai pierdută, tot mai rătăcită în materie, în formele infinite ce le poate lua materia și împotriva cărora degeaba luptă, luptă fără sfârșit împotriva unor înfățișări, până când nu le pulberii, poate cu o rugă sau cu un gând curat? Da, este, dar e numai o cheiță, cheița unei ferestre în marea poartă, deschizi o ferestruică prin care privești dincolo, dar poarta, vezi, are alte și alte ferestruici, ar trebui să deschizi multe dintre ele, ca să treci în celălalt tărâm, tărâmul poeziei Mihaelei Grădinariu. Câci oare nu te cuprinde o înfioreare când te gândești la Malhus, slujitorul lui Caiafa care l-a arestat pe Iisus, iar Petru, cel cunoscut astăzi ca Sfântul Petru, înarmat cu o sabie, i-a tăiat o ureche? Și ce-a făcut Iisus, după cum spune Luca în Evanghelia sa? S-a dus și l-a vindecat urechea. Și revin, nu te cuprinde o înfioreare când poeta scrie despre lumea noastră și despre viața noastră ca despre o înșelare în vorbe putrede și o moarte în amnezia fată de divinitate... și sugerează, în metafora ei extinsă la parabolă, că existența noastră ar fi așteptarea lui Iisus ca să ne vindece? Sigur, am fost cam abrupt și, vrând să caut sensuri certe, am forțat

interpretării. Altfel, poeziile Mihaelei Grădinariu nu-ți permit, poeta nu-ți permite (și probabil voi fi dojenit) interpretări fixiste, dogmatice. E o poezie ce rămâne liberă în ce are definitivul poezia de când s-a născut ea pe lume. Liberă întru doruri și aspirații, întru sensibilitate și simțire. Care se naște din descăsușarea unor energii launtrice în stare să pulbere orice doctrină, să pulbere Sofia într-o Auroră Boreală. Toată această emanare de energii poetice este (și îmi place) reținută în retorta intelectului, ca în creuzetul unui alchimist. Creație, la Mihaela Grădinariu, însoțită de o bucurie barbiană a creației. De o luciditate înaltă. Încât nu mă miră că, printre aburii sen-

sibilității și simțirii din creuzet, văd cum se naște aurul! Aurul căutat de nebunul-visător José Arcadio Buendia, dar el nu l-a găsit niciodată în creuzetul său, deoarece credea că aurul se poate naște din plumb. Iată că Mihaela Grădinariu a primit de acolo de unde ne se hărăzește destinul, permisiunea (harul) să adune în alchimica retortă ceea ce se cuvine.

Fiecare vers al poeziilor poate fi cercetat, interpretat, îți suscită întrebări sau îți poate oferi revelații. Și fiecare poezie în parte poate fi cercetată și interpretată. Și întreg volumul poate fi cercetat și interpretat. Este un izvor fără sfârșit de sugestii și trimiteri, iar ambiguitatea poetică îl învaluea cu aura care este lege a poeziei. Deși mă laudam că pot cuprinde într-o pagină A4 tot ce este definitivul despre un volum de poezii din zilele noastre, iată că mi-am depășit binișor spațiul și abia de am scrijelit pojhghita poeziei Mihaelei Grădinariu. Iar asta gândesc că se datorează incursiunii sale spre zonele de mister. Misterul pus de Dumnezeu la baza creației Sale. Nu ne-a permis să-l pătrundem, dar noi, prin poezie, îl pândim neîncetat, pomind de la Biblie, desigur, și de la ce ne spun preoții. Interesant, nu?, Mihaela Grădinariu mă provoacă să privesc poetul ca pe un cercetător al dogmei religioase. Dogma nu se discută, nu-i așa?, și ni se spune: crede și nu cerceta și totuși, așa am fost lăsați, dornici să pătrundem prin mistere. Iată de cât de multe lucruri ne aduce aminte poeta din Râșca! N-am reușit, cum spuneam, decât să scrijelesc suprafața, dar știu cum să închei această scurtă consemnare a unui volum de poezie ce transcende contingentul, ieșind din timpul lumii, pentru a participa la un altceva, la veșnicie și la timpul poeziei. Cu un vers: „Tipsii de jăratec plămădesc cu palmele goale”.

Dan PERȘA

cartea străină

Ionel SAVITESCU

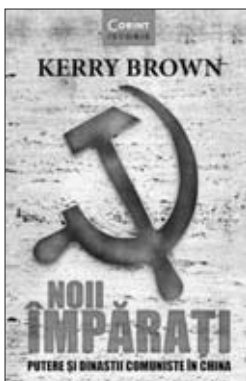
Noii împărați ai Chinei

„Cartea de față se va concentra în special pe noua elită aflată la putere în China contemporană, pe cei care au reușit să păsească până la urmă, cam pe la ora prânzului, în ziua de 15

noiembrie, în Sala Mare a Poporului de la Beijing, în calitate de **câștigători** ai procesului de întronare a unui nou Comitet Permanent“
Kerry Brown

față, China este condusă de un grup format din șapte persoane, președintele Xi Jinping și premierul Li Keqiang aflându-se la conducerea Chinei. Viața acestora este examinată îndeaproape: familia, studiul, relații, activitatea în provincie, ascensiunea pe scara puterii și stabilirea în capitală. Relevant e faptul că mai toți au avut câte un protector care le-a înlesnit ascensiunea, s-au remarcat pe linie de partid sau administrativă în provincie, unii continuă să publice în revista **În căutarea adevărului**, susțin teze de doctorat la universități prestigioase etc. Bunăoară, Xi Jinping, asemenea lui Hu Jintao și Wen Jiabao, a absolvit universitatea din Beijing, asemănată cu Oxford sau cu Școala Superioară de Înalte Studii din Franța, deosebindu-se de generația lui Mao și Deng Xiaoping: „**Politicienii care au reușit să se mențină cel mai mult la putere în China modernă, după 1978, au fost oameni cu spatele asigurat de o vastă rețea de sprijin**” (p. 42). Astfel, după 1990 se vorbește despre „oamenii lui Jiang” și „oamenii lui Hu” și probabil în curând se va vorbi despre „oamenii lui Xi”.

Analizând modalitatea în care s-a făcut desfășurarea puterii de la Jiang Zemin la Hu Jintao în 2002 – deși acesta nu se numărase printre oamenii lui Jiang, cu toate că lucraseră împreună –, Kerry Brown ajunge la următoarea concluzie: „**Mecanismele prin care cineva ajunge să fie promovat în P.C.C. sau în guvernul chinez rămân în mare parte opace. Modalitatea concretă prin care înalții oficiali chinezi**

ajung în posesia unor funcții-cheie rămâne un mister... Ceea ce continuă să rămână însă un mister este criteriul pe baza căruia unii sunt avantajați în defavoarea altora, precum și mecanismul prin care sunt gestionate și soluționate conflictele care apar în rândul elitelor. Cu siguranță, aprecierea din partea foștilor lideri a cuiva ca fiind «un om bun» și pregătit pentru o anumită funcție constituie un prim pas important pe calea succesului” (pp.47-48). Dacă în Evul Mediu sediul puterii era înconjurat de ziduri înalte, bine păzite, unde se pătrundea cu dificultate (bunăoară, la Beijing există Orașul Interzis), astăzi se pare că nu s-a schimbat nimic: „**Geografia puterii în China secolului al XXI-lea continuă să includă astfel de zone ocupate exclusiv de liderii Partidului, în contextul în care chiar și cei mai mărunți dintre șefii de partid au propriul lor spațiu privat alocat, bine protejat de forțele de securitate și armatele de funcționari publici**

sau angajați proprii” (pp. 72-73). În sfârșit, în 2012, Hu Jintao, după o perioadă de avânt economic pentru China – „deși conducerea sa fusese marcată de revolte în Tibet (2008), Xinjiang (2009) și Mongolia interioară (2011) –, este nevoit să predea puterea lui Xi Jinping, mai puțin înzestrat decât preferatul lui Hu Jintao, Li Keqiang, extrem de capabil. Xi a fost sprijinit de Jiang Zemin. Alt membru al elitei partidului, Bo Xilai, cade din cauza corupției excesive, iar soția acestuia, Gu Kailai (Bo Gu Kailai), este suspectată de asasinarea omului de afaceri și consilier britanic Neil Heywood. La Congresul al XVIII-lea al P.C.C., din noiembrie 2012, Hu Jintao susține ultima cuvântare, presărată cu formule standard, asemănătoare cu acelea folosite de Ceaușescu: „**omul, cel mai important capital**”, „**dezvoltare pașnică**”, „**societate armonioasă**”, „**dezvoltare științifică**”. După alegerea sa, Xi Jinping a ținut un discurs în care a combătut corupția, mita, birocrația. Semnificativ este faptul că, atunci când se transmitea la televizor succesiunea de putere în China anulul 2012, nimeni din holul unui mare hotel din Beijing nu se arăta interesat de eveniment. Tatăl lui Xi era cunoscut în partid încă din 1949, dar a fost eliminat ca „**dușman al lui Mao, element antipartinic, oportunist și uneltitor**” (p. 158). Era, de asemenea, în bune relații cu mareșalul Peng Dehuai, cel ce l-a contrazis pe Mao pentru politica sa economică dezastruoasă în zonele rurale, care a provocat moartea a milioane de oameni. Urmând studiul de inginerie la

Universitatea Qinghua, din 1975, Xi Jinping obține doctoratul, lucrează în provincie și din 1999 se stabilește la Beijing, frecventând anturajul lui Jiang și făcându-se cunoscut, în cuvântările sale, prin atacul violent al corupției, recomandând, totodată: „**Dacă vrei să te îmbogățești, atunci nu te băga în politică**” (p. 173). „**Puterea, spune el, este o responsabilitate. Cu cât este mai mare puterea, cu atât este mai mare și responsabilitatea**” (p. 277). Viața intimă a acestor conducători chinezi este impenetrabilă: „**Bărbele și speculațiile legate de viețile private ale liderilor politici au însoțit dintotdeauna din plin viața politică chineză, încă de pe vremea lui Mao. Multiplele lui mariaje și brutalitatea excesivă cu care își trata neori soțiile au început să fie dublate mai târziu de zvonurile că, în realitate, acesta ar fi avut un adevărat harem la dispoziție, de dimensiuni cvasiimperiale. Interesul pentru viețile private ale acestor zei îndepărtați s-a manifestat printr-o continuă bărbărie despre viețile lor amoroase, privită adesea drept o metodă mai puțin riscantă și apolitică de a-i critica și de a le pune la îndoială moralitatea și, implicit, calitățile de lideri”** (p. 183). Viețile personale ale celorlalți lideri sunt trecute în revistă, inclusiv viața lui Xi Jinping, aflat la al doilea mariaj. Ultimele capitole sunt dedicate celorlalte persoane din conducerea de partid chineză, între care se află și ziaristul Liu Yunshan, aflat sub protecția lui Ding Guangen, adept al școlii Falun Gong (Falun Data), practică bazată pe cultivarea sinelui, cu rădăcini în școala budistă a lui Li Hongzhi. Această școală scoate în evidență cele trei calități fundamentale ale universului: Zhan, Shan, Ren/ **Adevăr, Compasiune, Toleranță**. Gândirea lui Platon este axată tot pe trei elemente: **Bine, Adevăr, Frumos**. În sfârșit, perspectivele și concluziile întregesc o lucrare meritorie care ne introduce în misterele puterii din China contemporană. Un set de fotografii ale liderilor chinezi, bibliografia în limba chineză, prefața (Dan Tomozei), postfața (Cristian Pîrvulescu) contribuie la o mai bună înțelegere a cărții lui Kerry Brown.

* Kerry Brown, Noii împărați. Putere și dinastii comuniste în China; traducere din limba engleză de Cristina Ispas; prefață de Dan Tomozei; postfață de Cristian Pîrvulescu, București, Editura „Corint”, 2017, 331 p.

• Expoziția în aer liber de la Centrul „George Apostu”

Evgheni Mihailovici Cigrin e un poet apreciat în Federația Rusă, stihurile sale de respirație modernistă, asemănătoare întrucâtva cu maniera optzecismului românesc, fiind traduse în mai multe limbi din diverse zone ale lumii (franceză, spaniolă, polonă, bielorusă, arabă, hindi etc.). Un volum de versuri **Văcarul** (2012) a fost prefațat de renumitul poet Evgheni Rein, laureat al Premiului de Stat al Federației Ruse, poet pe care Iosif Brodski îl considera mentorul său. (Cu mai bine de un deceniu în urmă, Rein a vizitat România, ca oaspete al Uniunii Scriitorilor.) În prefață la cartea mai tânărului său confrate (în 2011 Cigrin a împlinit 50 de ani), Rein afirmă tranșant: „Citind și recitind versurile lui Cigrin, te confrunți cu un univers poetic deosebit, caracteristic doar autorului de față. Cigrin e un poet foarte atent la detalii. Orice opinie despre acest poet aș începe-o de la limbajul versurilor sale. Este un limbaj vioi, bogat, de mare plasticitate și foarte diversificat. În poezia lui Cigrin există un chip distinct și nicidecum o mască. Talentul lui e indiscutabil”. La prima întâlnire a lui Cigrin cu cititorii români, am selectat din sus-menționatul volum patru poezii.

Traducere din limba rusă de
Dumitru Balan

Insulară

Fructul e verde,
În pahar e rom...
Cereasca boltă –
Ispită-i pentru vers;
În satul unde
De mare mă bucur
Cu fața la apă
Apusul s-adapă.

Cu nefființa
De liant îmi amintii;

RUSIA

O voce distinctă în lirica rusă de azi: Evgheni Cigrin

Mănânc, așa, câte-o fărâmă

A bălții cu vedenii.

Stihul pe apă

Pășește precum Acela.

Ce lacomă e clipa,

Această miere de metafore.

Să privești de dimineață

Să privești de dimineață lina fulguală,
Cum prind copiii în mânășă lumina din zare,
Să-ți amintești de-un vers din copilărie e-o aiureală...
Să-ți iei rămas-bun de la un vis oarecare...
Să privești ca un gură-cască, ca un ceainic, în fine
Ca un fraier urecheat, cum se umezește

Lumina difuză. Cum târăgânează un „bine”
Să-și spună sieși... Cum rimează bolțile celeste
Cu satul și copacii acolo, în depărtare, în spațiul mut,
Râul, cu a sa junglă de gheață, ca-n poveste,
Și norii care au tot trecut
Ca niște fantomatice golete...

Fotografia

... ei, desigur, îmi amintesc: o gaură, o fundătură,
un colț de lume mic,
De fapt, marea totul va înfrumuseța, se va aranja
la sunetele
Valurilor nesărate pe deplin. Fotografia
e capul Kazantip
Din sătucul scăpătat din sud, fără santinele.

Ei, desigur, îmi amintesc: hotelul,
nedormita noastră noapte de vis,
Kazantip – căzânel – într-o traducere din ? – am uitat,
memoria-i de vină;
Totul părea iubire, se citea precum un manuscris
Și se ilumina fosforescent cu a verbelor,
nenumărate, rimă.

Vinerea Patimilor

Corn de bivol*? Mai bine flaut, acel
Prin care JETHRO vântul cheamă
Visele satelor, cometele cu coadă...
Socoate constelațiile până la sută, fidel,
Și lasă lumină să intre și bea Cabernet,
Privind în Hades, Paradisul vei observa

Focul viu, chiparosul ca o săgeată
Și chelarul ce privește afară atent.

Din bambus (oberton) privesc
În ochii matahalei cu trei capete

Numărătorile biblice oscilează să capete
Embleme ale unui trai regesc.

Exotismul? Dar pocitanie se-nvârtește
În tactul muzicii și se chinuie în neputință

Ca-ntr-un film cu magie și știință
Și se retrage cu spatele-nainte, vitejește,

Bombânind exact ca-ntr-un film gotic
În care există fantome, abații pentru cei fără prihană.

Pentru dominicani? O frăție franciscană ?
Și altceva? Nu-mi amintesc. Habar n-am de nimic.

Și-n Vinerea Patimilor cocoșul vestește, de-a dreptul,
Sosirea Aceluia ce-a pățimit pentru...

Lumina slabă se târâie spre caiet, pe centru,
Alunecă spre lampă, iluminând sipetul.

*Instrument pentru suflători, com.